SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
X kadencja

Druk nr 253

Warszawa, 6 marca 2024 r.

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i na podstawie art. 32 ust. 2 regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekt ustawy:

- o Trybunale Konstytucyjnym.

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy panią posłankę Kamilę Gasiuk-Pihowicz, pana posła Sławomira Ćwika, pana posła Michała Pyrzyka, panią posłankę Katarzynę Ueberhan.

(-) Piotr Adamowicz; (-) Urszula Augustyn; (-) Władysław Bartoszewski; (-) Sylwia Bielawska; (-) Paweł Bliźniuk; (-) Izabela Bodnar; (-) Krzysztof Bojarski; (-) Piotr Borys; (-) Agnieszka Buczyńska; (-) Elżbieta Burkiewicz; (-) Marek Jan Chmielewski; (-) Żaneta Cwalina-Śliwowska; (-) Włodzimierz Czarzasty; (-) Jacek Czerniak; (-) Zofia Czernow; (-) Sławomir Ćwik; (-) Barbara Dolniak; (-) Robert Dowhan; (-) Agnieszka Dziemianowicz-Bąk; (-) Joanna Frydrych; (-) Konrad Frysztak; (-) Patryk Gabriel; (-) Krzysztof Gadowski; (-) Elżbieta Gapińska; (-) Kamila Gasiuk-Pihowicz; (-) Krzysztof Gawkowski; (-) Piotr Głowski; (-) Marta Golbik; (-) Adam Gomoła; (-) Stanisław Gorczyca; (-) Daria Gosek-Popiołek; (-) Piotr Górnikiewicz; (-) Michał Gramatyka; (-) Andrzej Grzyb; (-) Krzysztof Habura; (-) Iwona Hartwich; (-) Paulina Hennig-Kloska; (-) Marek Tomasz Hok; (-) Łukasz Horbatowski; (-) Klaudia Jachira; (-) Marcin Józefaciuk; (-) Iwona Karolewska; (-) Rafał Kasprzyk; (-) Henryk Kiepura; (-) Katarzyna Kierzek-Koperska; (-) Agnieszka Maria Kłopotek; (-) Michał Kobosko; (-) Rafał Komarewicz; (-) Zbigniew Konwiński; (-) Katarzyna Kotula; (-) Iwona Małgorzata Krawczyk; (-) Adam Krzemiński; (-) Anita Kucharska-Dziedzic; (-) Marcin Kulasek; (-) Piotr Lachowicz; (-) Maciej Lasek; (-) Gabriela Lenartowicz; (-) Aleksandra Leo; (-) Łukasz Litewka; (-) Radosław Lubczyk; (-) Katarzyna Anna

Lubnauer; (-) Adam Luboński; (-) Artur Jarosław Łącki; (-) Alicja Łepkowska-Gołaś; (-) Dorota Łoboda; (-) Magdalena Łośko; (-) Krystian Łuczak; (-) Mirosław Maliszewski; (-) Jagna Marczułajtis-Walczak; (-) Dorota Marek; (-) Izabela Katarzyna Mrzygłocka; (-) Joanna Mucha; (-) Arkadiusz Myrcha; (-) Jacek Niedźwiedzki; (-) Jolanta Niezgodzka; (-) Maja Ewa Nowak; (-) Wanda Nowicka; (-) Mirosława Nykiel; (-) Barbara Okuła; (-) Barbara Oliwiecka; (-) Mirosław Adam Orliński; (-) Łukasz Osmalak; (-) Paweł Papke; (-) Urszula Pasławska; (-) Krzysztof Paszyk; (-) Ryszard Petru; (-) Norbert Pietrykowski; (-) Lucjan Marek Pietrzczyk; (-) Jacek Protas; (-) Michał Pyrzyk; (-) Renata Rak; (-) Bartosz Romowicz; (-) Monika Rosa; (-) Wiesław Różyński; (-) Grzegorz Rusiecki; (-) Marek Rząsa; (-) Jarosław Rzepa; (-) Tadeusz Samborski; (-) Marek Sawicki; (-) Ewa Schädler; (-) Joanna Scheuring-Wielgus; (-) Krystyna Sibińska; (-) Rafał Siemaszko; (-) Tomasz Siemoniak; (-) Arkadiusz Sikora; (-) Marcin Skonieczka; (-) Anna Sobolak; (-) Marek Sowa; (-) Magdalena Sroka; (-) Piotr Paweł Strach; (-) Mirosław Suchoń; (-) Wiesław Szczepański; (-) Michał Szczerba; (-) Andrzej Szejna; (-) Adam Szłapka; (-) Henryk Szopiński; (-) Krystyna Szumilas; (-) Ewa Szymanowska; (-) Paweł Śliz; (-) Krzysztof Śmiszek; (-) Apoloniusz Tajner; (-) Tadeusz Tomaszewski; (-) Wioleta Tomczak; (-) Tomasz Trela; (-) Katarzyna Ueberhan; (-) Jarosław Urbaniak; (-) Dariusz Wieczorek; (-) Kamil Wnuk; (-) Anna Wojciechowska; (-) Paweł Zalewski; (-) Bogdan Andrzej Zdrojewski; (-) Witold Zembaczyński; (-) Piotr Zgorzelski; (-) Jolanta Zięba-Gzik; (-) Tomasz Zimoch; (-) Anna Maria Żukowska.

PROJEKT Z UZASADNIENIEM
z dnia 4 marca 2024 r.

USTAWA
z dnia ... 2024 r.
o Trybunale Konstytucyjnym

Rozdział 1
Przepisy ogólne

Art. 1.

1. Trybunał Konstytucyjny, zwany dalej „Trybunałem”, jest organem władzy sądowniczej, powołanym do badania zgodności z Konstytucją aktów normatywnych i umów międzynarodowych oraz wykonywania innych zadań określonych w Konstytucji i ustawach.

2. Siedzibą Trybunału jest Warszawa.

Art. 2.

1. Trybunał orzeka w sprawach:

   1) zgodności ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją;

   2) zgodności ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie;

   3) zgodności przepisów prawa, wydawanych przez centralne organy państwowe, z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami;

   4) zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych;

   5) skarg konstytucyjnych;

   6) pytań prawnych;

   7) sporów kompetencyjnych pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa.

2. Trybunał na wniosek Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej orzeka w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy przed jej podpisaniem oraz umowy międzynarodowej przed jej ratyfikacją.

3. Trybunał na wniosek Marszałka Sejmu rozstrzyga w sprawie stwierdzenia przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, gdy Prezydent nie jest w stanie zawiadomić Marszałka Sejmu o niemożności sprawowania urzędu. W razie uznania przejściowej niemożności sprawowania urzędu przez Prezydenta Trybunał powierza Marszałkowi Sejmu tymczasowe wykonywanie obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 3.

1. Trybunał sygnalizuje właściwym organom istnienie uchybień i luk w prawie, których usunięcie jest niezbędne do zapewnienia spójności systemu prawnego Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Prezes Trybunału może zwrócić się do adresata sygnalizacji o poinformowanie Trybunału o stanowisku w sprawie będącej przedmiotem sygnalizacji.

Art. 4.

1. Prezes Trybunału przedkłada corocznie, nie później niż do końca czerwca, Sejmowi i Senatowi informację o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa Trybunału, a także o problemach związanych z wykonywaniem orzeczeń Trybunału.

2. Nad informacją, o której mowa w ust. 1, nie przeprowadza się głosowania.

3. Informację, o której mowa w ust. 1, Prezes Trybunału przesyła: Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, Radzie Ministrów, Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego, Prezesowi Naczelnego Sądu Administracyjnego, Krajowej Radzie Sądownictwa, Ministrowi Sprawiedliwości, Prokuratorowi Generalnemu, Rzecznikowi Praw Obywatelskich, Rzecznikowi Praw Dziecka, Prezesowi Najwyższej Izby Kontroli, Przewodniczącemu Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji oraz Prezesowi Narodowego Banku Polskiego.

Art. 5.

Ilekroć w przepisach ustawy jest mowa o „ustawie”, rozumie się przez to także akty normatywne, o których mowa w art. 234 Konstytucji, oraz inne akty normatywne, wydane na podstawie przepisów obowiązujących przed wejściem w życie Konstytucji, które miały moc prawną równą mocy prawnej ustawy.

Rozdział 2
Organy Trybunału

Art. 6.

Organami Trybunału są:

1) Zgromadzenie Ogólne Sędziów Trybunału, zwane dalej „Zgromadzeniem Ogólnym”;

2) Prezes Trybunału.

Art. 7.

1. Zgromadzenie Ogólne tworzą sędziowie Trybunału.

2. Do kompetencji Zgromadzenia Ogólnego należy:

1) zatwierdzanie informacji, o której mowa w art. 4 ust. 1;

2) wybór kandydatów na stanowiska Prezesa i Wiceprezesa Trybunału oraz przedstawienie kandydatur Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej;

3) stwierdzenie wygaśnięcia mandatu sędziego Trybunału w przypadkach określonych w art. 21 ust. 1 pkt 2–5;

4) stwierdzanie utraty statusu sędziego Trybunału w stanie spoczynku, o którym mowa w art. 44;

5) uchwalanie regulaminu Trybunału;

6) uchwalanie statutu Kancelarii Trybunału;

7) uchwalanie projektu dochodów i wydatków Trybunału;

8) wyznaczanie składów orzekających, o których mowa w art. 52;

9) wykonywanie innych czynności przewidzianych dla Zgromadzenia Ogólnego w ustawie lub regulaminie Trybunału.

Art. 8.

1. Zgromadzenie Ogólne obraduje na posiedzeniach.

2. Posiedzenie Zgromadzenia Ogólnego zwołuje Prezes Trybunału co najmniej raz w miesiącu, z własnej inicjatywy lub na wniosek co najmniej trzech sędziów Trybunału. Prezes Trybunału ustala porządek posiedzenia i przewodniczy obradom.

3. O terminie i porządku posiedzenia Zgromadzenia Ogólnego Prezes Trybunału zawiadamia sędziów Trybunału najpóźniej 7 dni przed dniem posiedzenia.

4. W szczególnie uzasadnionych przypadkach Prezes Trybunału może odstąpić od dochowania terminu, o którym mowa w ust. 3.

Art. 9.

1. Zgromadzeniu Ogólnemu przewodniczy Prezes lub Wiceprezes Trybunału.

2. Zgromadzenie Ogólne podejmuje uchwały zwykłą większością głosów, w obecności co najmniej 2/3 ogólnej liczby sędziów Trybunału, w tym Prezesa lub Wiceprezesa Trybunału.

3. W sprawach, o których mowa w art. 7 ust. 2 pkt 2–5, Zgromadzenie Ogólne podejmuje uchwały większością 2/3 głosów.

4. Głosowanie jest jawne, o ile żaden z sędziów Trybunału nie zażąda wyłączenia jawności.

5. W sprawach, o których mowa w art. 7 ust. 2 pkt 2–5, przeprowadza się głosowanie z wyłączeniem jawności.

Art. 10.

1. Prezes Trybunału corocznie, nie później niż do końca czerwca, zwołuje publiczne posiedzenie Zgromadzenia Ogólnego, podczas którego są omawiane istotne problemy wynikające z działalności i orzecznictwa Trybunału, przedstawione w informacji, o której mowa w art. 4 ust. 1.

2. Prezes Trybunału zawiadamia o zwołaniu publicznego posiedzenia Zgromadzenia Ogólnego i zaprasza do udziału w nim w szczególności: Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałka Sejmu, Marszałka Senatu, przedstawicieli organów władzy publicznej, o których mowa w art. 4 ust. 3, a także przewodniczących właściwych komisji sejmowych i senackich.

Art. 11.

1. Prezes Trybunału jest powoływany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej spośród dwóch kandydatów przedstawionych przez Zgromadzenie Ogólne na 3 – letnią kadencję. Prezes Trybunału może być powołany na kolejną kadencję tylko raz.

2. Kandydatów na stanowisko Prezesa Trybunału wybiera Zgromadzenie Ogólne nie później niż 30 dni przed upływem kadencji Prezesa Trybunału spośród sędziów Trybunału, którzy w głosowaniu uzyskali kolejno największą liczbę głosów. W razie opróżnienia stanowiska Prezesa Trybunału wyboru kandydatów dokonuje się w terminie 21 dni od dnia wygaśnięcia mandatu sędziego lub zrzeczenia się stanowiska Prezesa.

3. Prawo zgłoszenia kandydata na stanowisko Prezesa Trybunału posiada grupa co najmniej trzech sędziów Trybunału.

4. Sędzia Trybunału może oddać głos na jednego lub dwóch kandydatów na stanowisko Prezesa Trybunału.

5. Obradom, które dotyczą wyboru kandydatów na stanowisko Prezesa Trybunału, przewodniczy najstarszy wiekiem sędzia Trybunału.

6. Głosowanie w sprawie wyboru dwóch kandydatów na stanowisko Prezesa Trybunału nie może odbyć się wcześniej niż po upływie 3 dni od dnia zgłoszenia kandydatów.

7. Po dokonaniu wyboru kandydatów Zgromadzenie Ogólne podejmuje uchwałę o przedstawieniu Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej dwóch kandydatów na Prezesa Trybunału. Uchwałę tę przekazuje się niezwłocznie Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej.

8. Do wyboru kandydatów na stanowisko Wiceprezesa Trybunału przepisy ust. 1–7 stosuje się odpowiednio.

Art. 12.

1. Prezes Trybunału kieruje pracami Trybunału, reprezentuje Trybunał na zewnątrz oraz wykonuje inne czynności określone w ustawie i regulaminie Trybunału.

2. Wiceprezes Trybunału zastępuje Prezesa Trybunału w czasie jego nieobecności oraz wykonuje inne czynności wynikające z podziału obowiązków ustalonego przez Prezesa Trybunału.

3. W razie przeszkód w sprawowaniu obowiązków przez Prezesa oraz Wiceprezesa Trybunału, Prezesa Trybunału zastępuje sędzia Trybunału wyznaczony przez Prezesa Trybunału, a jeżeli żaden sędzia Trybunału nie został wyznaczony – najstarszy wiekiem sędzia Trybunału.

Art. 13.

1. Wewnętrzną organizację pracy Trybunału i jego organów, w tym wynikające z niej powinności sędziów Trybunału, oraz inne sprawy wskazane w ustawie określa regulamin Trybunału.

2. Regulamin Trybunału podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Art. 14.

1. Projekt dochodów i wydatków Trybunału, o którym mowa w art. 7 ust. 2 pkt 8, minister właściwy do spraw finansów publicznych włącza do projektu budżetu państwa.

2. W zakresie wykonywania budżetu Trybunału Prezesowi Trybunału przysługują uprawnienia ministra właściwego do spraw finansów publicznych.

Rozdział 3
Sędziowie Trybunału

Oddział 1
Przepisy ogólne

Art. 15.

1. Trybunał Konstytucyjny składa się z piętnastu sędziów.

2. Sędziowie Trybunału w sprawowaniu swojego urzędu są niezawiśli i podlegają tylko Konstytucji.

Oddział 2
Mandat sędziego Trybunału

Art. 16.

1. Sędziów Trybunału wybiera indywidualnie Sejm na 9 – letnią kadencję większością 3/5 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów. Ponowny wybór do składu Trybunału jest niedopuszczalny.

2. Sędzia Trybunału po upływie kadencji pełni funkcję do czasu wyboru następcy.

Art. 17.

1. Na stanowisko sędziego Trybunału może być wybrana osoba w wieku od 40 do 70 lat, która wyróżnia się wiedzą prawniczą oraz posiada kwalifikacje wymagane do zajmowania stanowiska sędziego Sądu Najwyższego lub Naczelnego Sądu Administracyjnego.

2. Osoba, która sprawowała mandat posła, senatora, posła do Parlamentu Europejskiego lub wchodziła w skład Rady Ministrów, może kandydować na stanowisko sędziego Trybunału, jeżeli od wygaśnięcia mandatu lub zakończenia pełnienia funkcji członka Rady Ministrów upłynęły co najmniej 4 lata.

3. Osoba, która była członkiem partii politycznej, może kandydować na stanowisko sędziego Trybunału, jeżeli od zakończenia członkostwa w partii politycznej upłynęły co najmniej 4 lata.

Art. 18.

1. Kandydata na sędziego Trybunału może zgłosić Prezydent Rzeczpospolitej Polskiej, Prezydium Sejmu RP, grupa co najmniej pięćdziesięciu posłów, grupa co najmniej trzydziestu senatorów, Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego, Zgromadzenie Ogólne Sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego, Krajowa Rada Radców Prawnych, Naczelna Rada Adwokacka oraz Krajowa Rada Prokuratorów.

2. Marszałek Sejmu nie wcześniej niż 6 miesięcy i nie później niż 5 miesięcy przed dniem upływu kadencji sędziego Trybunału ogłasza rozpoczęcie postępowania w sprawie wyboru kandydatów na stanowisko sędziego Trybunału. Zgłoszenie kandydata na sędziego Trybunału składa się do Marszałka Sejmu nie później niż 3 miesiące przed dniem upływu kadencji sędziego Trybunału.

3. W przypadku wygaśnięcia mandatu sędziego Trybunału przed upływem kadencji Marszałek Sejmu niezwłocznie ogłasza rozpoczęcie postępowania w sprawie wyboru kandydatów na stanowisko sędziego Trybunału. Zgłoszenie kandydata na sędziego Trybunału składa się do Marszałka Sejmu nie później niż 30 dni od ogłoszenia rozpoczęcia postępowania w sprawie wyboru kandydata na stanowisko sędziego Trybunału.

4. Do zgłoszenia, o którym mowa w ust. 2 i 3, należy dołączyć dokumenty i oświadczenia potwierdzające spełnienie przez kandydata na sędziego Trybunału wymagań, o których mowa w art. 17 ust. 1–3, a także uzasadnienie zgłoszenia kandydatury oraz zgodę kandydata.

5. Po upływie terminu, o którym mowa w ust. 2 i 3, Marszałek Sejmu wszczyna postępowanie sprawdzające, mające na celu zbadanie, czy zgłoszenia zostały dokonane przez uprawniony podmiot oraz czy kandydaci spełniają wymagania, o których mowa w art. 17 ust. 1–3.

Art. 19.

1. Marszałek Sejmu nie później niż 30 dni przed upływem kadencji sędziego Trybunału przedstawia kandydatury spełniające wymagania, o których mowa w art. 17 ust. 1–3 i art. 18 ust. 1 i 4, posłom, Krajowej Radzie Sądownictwa oraz opinii publicznej.

2. Krajowa Rada Sądownictwa, realizując zadania wskazane w art. 186 ust. 1 Konstytucji, po wysłuchaniu kandydatów przedstawia Marszałkowi Sejmu opinię na temat kandydatów na sędziego Trybunału. Marszałek Sejmu przedstawia opinię Krajowej Rady Sądownictwa posłom.

3. Marszałek Sejmu w terminie, o którym mowa w ust. 1, zarządza otwarte wysłuchanie publiczne kandydatów z udziałem posłów i organizacji społecznych, wskazując jego termin na dzień nie późniejszy niż 14 dni przed dniem posiedzenia Sejmu, na którym ma zostać dokonany wybór sędziego Trybunału.

4. W przypadku, o którym mowa w art. 18 ust. 3, Marszałek Sejmu niezwłocznie przedstawia posłom, Krajowej Radzie Sądownictwa oraz opinii publicznej kandydatury spełniające wymagania, o których mowa w art. 17 ust. 1–3 i art. 18 ust. 1 i 4. Przepisy ust. 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 20.

1. Sędzia Trybunału wybrany przez Sejm jest zobowiązany do złożenia wobec Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej ślubowania o następującej treści: *Ślubuję uroczyście przy wykonywaniu powierzonych mi obowiązków sędziego Trybunału Konstytucyjnego służyć wiernie Narodowi, stać na straży Konstytucji, a powierzone mi obowiązki wypełniać niezawiśle, bezstronnie i z najwyższą starannością.*

2. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej umożliwia sędziemu Trybunału uroczyste złożenie ślubowania, o którym mowa w ust. 1, nie później niż 14 dni od dnia jego wyboru przez Sejm.

3. Odmowa złożenia ślubowania jest równoznaczna ze zrzeczeniem się stanowiska sędziego Trybunału.

Art. 21.

1. Wygaśnięcie mandatu sędziego Trybunału przed upływem kadencji następuje w przypadku:

1) śmierci sędziego Trybunału;

2) zrzeczenia się stanowiska sędziego Trybunału;

3) stwierdzenia orzeczeniem komisji lekarskiej trwałej niezdolności do pełnienia obowiązków sędziego Trybunału z powodu choroby, ułomności lub upadku sił;

4) skazania prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe;

5) prawomocnego orzeczenia dyscyplinarnego o usunięciu ze stanowiska sędziego Trybunału.

2. Wygaśnięcie mandatu sędziego Trybunału na podstawie ust. 1 pkt 1 stwierdza Prezes Trybunału.

3. Zgromadzenie Ogólne podejmuje uchwałę w sprawie stwierdzenia wygaśnięcia mandatu sędziego Trybunału po przeprowadzeniu stosownego postępowania wyjaśniającego, a w szczególności po zaznajomieniu się z aktami postępowania karnego lub dyscyplinarnego i wysłuchaniu zainteresowanego, chyba że nie jest to możliwe. W przypadku trwałej

niezdolności do pełnienia obowiązków ze względu na stan zdrowia Trybunał może zwrócić się do odpowiedniego podmiotu wykonującego działalność leczniczą o wyrażenie opinii o stanie zdrowia sędziego Trybunału.

4. Akt stwierdzający wygaśnięcie mandatu sędziego Trybunału prezes Trybunału przekazuje niezwłocznie Marszałkowi Sejmu.

5. W przypadku wygaśnięcia mandatu na podstawie ust. 1 pkt 3 sędzia Trybunału przechodzi w stan spoczynku.

Oddział 3
Prawa i obowiązki sędziów Trybunału

Art. 22.

1. Czas pracy sędziego Trybunału jest określony wymiarem zadań.

2. Wynagrodzenie zasadnicze sędziego Trybunału stanowi wielokrotność podstawy ustalenia tego wynagrodzenia z zastosowaniem mnożnika 5,0.

3. Podstawę ustalenia wynagrodzenia zasadniczego sędziego Trybunału w danym roku stanowi przeciętne wynagrodzenie w drugim kwartale roku poprzedniego, ogłaszane w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie art. 20 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t. j.: Dz. U. z 2023 r. poz. 1251, ze zm.).

4. Jeżeli przeciętne wynagrodzenie, o którym mowa w ust. 3, jest niższe od przeciętnego wynagrodzenia ogłoszonego za drugi kwartał roku poprzedzającego, przyjmuje się podstawę ustalenia wynagrodzenia zasadniczego sędziego Trybunału w dotychczasowej wysokości.

5. Wynagrodzenie Prezesa oraz wiceprezesa Trybunału odpowiada wynagrodzeniu zasadniczemu sędziego Trybunału powiększonemu o dodatek funkcyjny ustalany według podstawy, o której mowa w ust. 3, z zastosowaniem mnożnika, odpowiednio: 1,2 oraz 0,8.

Art. 23.

Sędzia Trybunału jest upoważniony do dostępu do informacji niejawnych związanych z rozpoznawaną przez Trybunał sprawą.

Art. 24.

1. Sędziowie Trybunału są obowiązani do złożenia oświadczenia o stanie majątkowym.

2. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, składa się przed objęciem mandatu sędziego Trybunału, a następnie corocznie do dnia 31 marca, a także w dniu zakończenia kadencji.

3. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, sędziowie Trybunału składają Prezesowi Trybunału, a Prezes Trybunału – Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego.

4. Prezes Trybunału dokonuje analizy danych zawartych w oświadczeniu o stanie majątkowym i przekazuje jeden egzemplarz naczelnikowi urzędu skarbowego właściwego ze względu na miejsce zamieszkania sędziego Trybunału.

Art. 25.

Sędziemu Trybunału stale zamieszkałemu poza m.st. Warszawą przysługują bezpłatne zakwaterowanie w m.st. Warszawie oraz zwrot kosztów przejazdu i dodatek z tytułu rozłąki z

rodziną na zasadach określonych w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 26 ust. 2a ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (t. j.: Dz. U. z 2023 r. poz. 1917.).

Art. 26.

1. Sędzia Trybunału nie może należeć do partii politycznej, związku zawodowego ani prowadzić działalności publicznej niedającej się pogodzić z zasadami niezależności sądów i niezawisłości sędziów.

2. Sędzia Trybunału nie może pozostawać w stosunku dodatkowego zatrudnienia, z wyjątkiem zatrudnienia w charakterze nauczyciela akademickiego w uczelni lub pracownika naukowego w instytucie Polskiej Akademii Nauk w łącznym wymiarze nieprzekraczającym połowy pełnego wymiaru czasu pracy pracowników zatrudnionych w takim charakterze.

3. Sędzia Trybunału nie może podejmować innego zajęcia o charakterze zarobkowym lub niezarobkowym, które utrudniałoby pełnienie przez niego obowiązków, uchybiałoby godności urzędu sędziego Trybunału lub mogłoby podważać zaufanie do jego bezstronności lub niezawisłości.

4. O zamiarze podjęcia zatrudnienia lub innego zajęcia, o których mowa w ust. 2 i 3, a także o zamiarze ich kontynuowania przez sędziego obejmującego stanowisko w Trybunale sędzia Trybunału zawiadamia Prezesa Trybunału. Prezes Trybunału pisemnie informuje o sprzeciwie, jeżeli uzna, że podjęcie albo kontynuowanie zatrudnienia lub innego zajęcia będzie utrudniało pełnienie obowiązków, uchybiało godności urzędu sędziego Trybunału lub podważało zaufanie do jego bezstronności lub niezawisłości. Zgromadzenie Ogólne, po wysłuchaniu sędziego Trybunału, którego dotyczy sprawa, może uchylić sprzeciw Prezesa Trybunału.

5. Sędzia Trybunału nie może być członkiem zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej spółki prawa handlowego, spółdzielni, zarządu fundacji prowadzącej działalność gospodarczą, ani prowadzić działalności gospodarczej na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami, a także zarządzać taką działalnością, być przedstawicielem lub pełnomocnikiem w prowadzeniu takiej działalności.

Art. 27.

W razie śmierci sędziego Trybunału stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące świadczeń, o których mowa w art. 101 i art. 102 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (t. j.: Dz. U. poz. 217 ze zm.), oraz przepisy wydane na podstawie art. 103 tej ustawy.

Art. 28.

1. Sędzia Trybunału nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej ani pozbawiony wolności bez zgody sądu dyscyplinarnego.

2. Do czasu wyrażenia zgody na pociągnięcie sędziego Trybunału do odpowiedzialności karnej lub zgody na pozbawienie wolności sędziego Trybunału w stosunku do tego sędziego mogą być podejmowane tylko czynności niecierpiące zwłoki.

3. Sędzia Trybunału nie może być zatrzymany lub aresztowany, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa, jeżeli jego zatrzymanie jest konieczne dla zapewnienia prawidłowego toku postępowania.

4. O zatrzymaniu niezwłocznie powiadamia się Prezesa Trybunału, który może nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego.

Art. 29.

1. Wniosek w sprawie wyrażenia zgody na pociągnięcie sędziego Trybunału do odpowiedzialności karnej oraz wniosek o wyrażenie zgody na pozbawienie wolności sędziego Trybunału, jeżeli czyn jest ścigany z oskarżenia publicznego, składa Prokurator Generalny.

2. Wniosek w sprawie wyrażenia zgody na pociągnięcie sędziego Trybunału do odpowiedzialności karnej, jeżeli czyn jest ścigany z oskarżenia prywatnego, składa oskarżyciel prywatny. Wniosek musi zostać sporządzony przez adwokata lub radcę prawnego, z wyjątkiem sytuacji gdy jest sporządzany we własnym imieniu przez sędziego, prokuratora, adwokata, radcę prawnego, radcę Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa, notariusza, profesora lub doktora habilitowanego nauk prawnych.

Art. 30.

1. Wniosek w sprawie wyrażenia zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej oraz wniosek o wyrażenie zgody na pozbawienie wolności sędziego Trybunału składa się Prezesowi Trybunału.

2. Wniosek powinien zawierać: imię i nazwisko sędziego Trybunału, opis czynu, za który sędzia Trybunału ma być pociągnięty do odpowiedzialności karnej lub pozbawiony wolności, oraz okoliczności popełnienia tego czynu.

Art. 31.

1. Pociągnięcie do odpowiedzialności karnej oraz pozbawienie wolności sędziego Trybunału może nastąpić za zgodą sądu dyscyplinarnego. Przepis art. 35 ust. 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

2. Rozstrzygnięcie w zakresie udzielenia zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej oraz pozbawienie wolności sędziego Trybunału Konstytucyjnego podejmuje sąd dyscyplinarny w składzie siedmiu sędziów nie później niż w terminie miesiąca od dnia złożenia wniosku, o którym mowa w art. 29.

3. Przed wydaniem rozstrzygnięcia, o którym mowa w ust. 2, sędzia Trybunału może złożyć wyjaśnienia sądowi dyscyplinarnemu.

Art. 32.

W zakresie nieuregulowanym w niniejszej ustawie do praw i obowiązków sędziów Trybunału stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące praw i obowiązków sędziów Sądu Najwyższego.

Oddział 4
Odpowiedzialność dyscyplinarna

Art. 33.

1. Sędzia Trybunału odpowiada dyscyplinarnie za oczywistą i rażącą obrazę przepisów prawa, uchybienie godności urzędu sędziego Trybunału lub inne nieetyczne zachowanie mogące podważyć zaufanie do jego bezstronności i niezawisłości.

2. Sędzia Trybunału odpowiada dyscyplinarnie także za swoje postępowanie przed objęciem stanowiska, jeżeli uchybił obowiązkowi piastowanego urzędu państwowego lub okazał się niegodny urzędu sędziego Trybunału.

3. Za wykroczenia sędzia Trybunału odpowiada tylko dyscyplinarnie, z zastrzeżeniem ust. 4–6.

4. Sędzia Trybunału może wyrazić zgodę na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej za wykroczenia, o których mowa w ust. 5, w trybie określonym w tym przepisie.

5. W przypadku popełnienia przez sędziego Trybunału wykroczenia, o którym mowa w rozdziale XI ustawy z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń (t. j.: Dz. U. z 2023 r. poz. 2119), przyjęcie przez sędziego mandatu karnego albo uiszczenie grzywny, w przypadku ukarania mandatem karnym zaocznym, o którym mowa w art. 98 § 1 pkt 3 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (t. j.: Dz. U. z 2022 r. poz. 1124 ze zm.), stanowi oświadczenie o wyrażeniu przez niego zgody na pociągnięcie go do odpowiedzialności w tej formie.

6. Wyrażenie przez sędziego zgody na pociągnięcie go do odpowiedzialności w trybie określonym w ust. 4 wyłącza odpowiedzialność dyscyplinarną.

Art. 34.

1. Wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego wobec sędziego Trybunału składa się do Prezesa Trybunału. Wniosek ten może złożyć: Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, Prokurator Generalny, sędzia Trybunału oraz sędzia Trybunału w stanie spoczynku.

2. Jeżeli Prezes Trybunału uzna wniosek za nieuzasadniony, wydaje postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego. Postanowienie wraz z uzasadnieniem doręcza się wnioskodawcy.

3. Na postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego wnioskodawca może wnieść zażalenie do pełnego składu Trybunału w terminie 14 dni od dnia doręczenia tego postanowienia wraz z uzasadnieniem.

4. Sędziego pełniącego funkcję rzecznika dyscyplinarnego wyznacza się w drodze losowania, które przeprowadza Prezes Trybunału, spośród sędziów Trybunału oraz sędziów Trybunału w stanie spoczynku.

5. Rzecznik dyscyplinarny podejmuje czynności zmierzające do wyjaśnienia okoliczności niezbędnych do ustalenia znamion przewinienia, a także wysłuchuje sędziego, którego dotyczy wniosek, o którym mowa w ust. 1.

6. Po przeprowadzeniu czynności, o których mowa w ust. 5, jeżeli zachodzą podstawy do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, rzecznik dyscyplinarny wszczyna postępowanie dyscyplinarne i przedstawia sędziemu Trybunału na piśmie zarzuty dyscyplinarne.

7. Sędzia Trybunału, którego dotyczą zarzuty dyscyplinarne przedstawione przez rzecznika dyscyplinarnego, może w terminie 14 dni przedstawić swoje stanowisko na piśmie, w tym także wnioskować o przeprowadzenie dodatkowych dowodów.

8. Po upływie terminu, o którym mowa w ust. 7, a w razie potrzeby po przeprowadzeniu dodatkowych dowodów, rzecznik dyscyplinarny składa wniosek o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej przez sąd dyscyplinarny pierwszej instancji. Wniosek zawiera określenie zarzucanego przewinienia dyscyplinarnego wraz z uzasadnieniem.

9. Jeżeli rzecznik dyscyplinarny nie znajduje podstaw do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego na żądanie uprawnionego podmiotu, wydaje postanowienie o odmowie jego wszczęcia. Podmiotowi składającemu wniosek, o którym mowa w art. 34 ust. 1, przysługuje w

terminie 7 dni zażalenie na postanowienie rzecznika dyscyplinarnego do sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji.

10. Sąd dyscyplinarny pierwszej instancji rozpoznaje zażalenie, o którym mowa w ust. 9, w terminie 14 dni. W przypadku uchylenia postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania wskazania sądu dyscyplinarnego co do dalszego postępowania są wiążące dla rzecznika dyscyplinarnego.

Art. 35.

1. W postępowaniu dyscyplinarnym orzeka sąd dyscyplinarny:

1) w pierwszej instancji – w składzie pięciu sędziów;

2) w drugiej instancji – w składzie siedmiu sędziów.

2. Sędziów do składów orzekających wyznacza się w drodze losowania, które przeprowadza Prezes Trybunału, spośród sędziów Trybunału oraz sędziów Trybunału w stanie spoczynku.

3. Z losowania składu sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji wyłączeni są: obwiniony sędzia Trybunału, Prezes Trybunału oraz sędzia pełniący funkcje rzecznika dyscyplinarnego. Z losowania składu sądu dyscyplinarnego drugiej instancji dodatkowo wyłącza się sędziów orzekających w składzie sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji.

Art. 36.

Od orzeczeń sądu dyscyplinarnego drugiej instancji kasacja nie przysługuje.

Art. 37.

Karami dyscyplinarnymi są:

1) upomnienie;

2) nagana;

3) kara finansowa obniżenia uposażenia o 5–50% na okres do 1 roku;

4) usunięcie ze stanowiska sędziego Trybunału;

5) pozbawienie statusu sędziego w stanie spoczynku.

Art. 38.

1. Za uchybienie godności sędziego po przejściu w stan spoczynku oraz uchybienie godności urzędu sędziego w okresie pełnienia służby sędzia Trybunału w stanie spoczynku odpowiada dyscyplinarnie.

2. Do odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziego Trybunału w stanie spoczynku art. 33–37 stosuje się odpowiednio.

Art. 39.

W sprawach nieuregulowanych w niniejszej ustawie do postępowania dyscyplinarnego stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Sądu Najwyższego oraz przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks postępowania karnego (t. j.: Dz. U. z 2022 r. poz. 1375 ze zm.).

Oddział 5
Stan spoczynku

Art. 40.

Sędzia Trybunału po zakończeniu swojej kadencji przechodzi w stan spoczynku.

Art. 41.

1. Sędzia Trybunału po zakończeniu swojej kadencji ma prawo powrócić na poprzednio zajmowane stanowisko lub otrzymać stanowisko równorzędne poprzednio zajmowanemu.

2. Sędzia Trybunału korzystający z prawa, o którym mowa w ust. 1, traci status sędziego Trybunału w stanie spoczynku.

3. Przepisu ust. 2 nie stosuje się, gdy sędzia Trybunału w stanie spoczynku jest zatrudniony w charakterze nauczyciela akademickiego w uczelni lub pracownika naukowego w instytucie Polskiej Akademii Nauk w łącznym wymiarze nieprzekraczającym pełnego wymiaru czasu pracy pracowników zatrudnionych w takim charakterze.

Art. 42.

1. Sędzia Trybunału może na swój wniosek zostać przeniesiony w stan spoczynku, jeżeli z powodu choroby, ułomności lub utraty sił został uznany przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych za trwale niezdolnego do pełnienia obowiązków sędziego Trybunału.

2. W szczególnie uzasadnionym przypadku Zgromadzenie Ogólne może wystąpić z wnioskiem w sprawie wydania przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych orzeczenia o trwałej niezdolności do pełnienia obowiązków sędziego Trybunału z powodu jego choroby, ułomności lub utraty sił.

3. Uchwałę o przeniesieniu w stan spoczynku sędziego Trybunału trwale niezdolnego do pełnienia obowiązków sędziego podejmuje Zgromadzenie Ogólne. W uchwale określa się datę przejścia sędziego w stan spoczynku, oznaczającą zarazem zakończenie kadencji sędziego Trybunału.

Art. 43.

1. W przypadku przejścia w stan spoczynku albo przeniesienia w stan spoczynku sędziemu Trybunału przysługuje jednorazowa odprawa w wysokości 6 – miesięcznego wynagrodzenia, które ostatnio pobierał.

2. Sędziemu Trybunału w stanie spoczynku przysługuje uposażenie w wysokości 75% ostatnio pobieranego wynagrodzenia miesięcznego z wyłączeniem dodatku funkcyjnego. Uposażenie to jest waloryzowane stosownie do zmian wynagrodzenia zasadniczego sędziów Trybunału.

Art. 44.

1. Utrata statusu sędziego Trybunału w stanie spoczynku następuje w przypadku:

   1) zrzeczenia się przez sędziego Trybunału w stanie spoczynku tego statusu;

   2) skazania sędziego Trybunału w stanie spoczynku prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe;

   3) prawomocnego orzeczenia sądu dyscyplinarnego o pozbawieniu sędziego Trybunału w stanie spoczynku tego statusu.

2. Utratę statusu sędziego w stanie spoczynku stwierdza Zgromadzenie Ogólne w drodze uchwały.

Art. 45.

1. Do sędziego Trybunału w stanie spoczynku przepisy art. 26–31 stosuje się odpowiednio.

2. Zakaz dodatkowego zatrudnienia, o którym mowa w art. 26 ust. 2, nie dotyczy mianowania, powołania lub wyboru sędziego Trybunału w stanie spoczynku na stanowisko w organie państwowym, w stosunku do którego przepisy ustanawiają zakaz przynależności do partii politycznej, lub w międzynarodowych organach sądowych, w szczególności w Trybunale Sprawiedliwości Unii Europejskiej, Europejskim Trybunale Praw Człowieka lub Międzynarodowym Trybunale Karnym.

3. Wypłata uposażenia, o którym mowa w art. 43 ust. 2, ulega zawieszeniu na czas zajmowania stanowiska, o którym mowa w ust. 2.

4. Sędziemu Trybunału w stanie spoczynku wypłaca się uposażenie określone w art. 43 ust. 2 od dnia następującego po dniu, w którym przestał zajmować stanowisko, o którym mowa w ust. 2, o ile nie nabył z tego tytułu prawa do innego świadczenia, w wysokości wyższej niż uposażenie sędziego Trybunału w stanie spoczynku.

Rozdział 4
Postępowanie przed Trybunałem

Oddział 1
Przepisy ogólne

Art. 46.

1. Trybunał w toku postępowania powinien zbadać wszystkie istotne okoliczności w celu wszechstronnego wyjaśnienia sprawy.

2. Trybunał jest związany zakresem zaskarżenia wskazanym we wniosku, pytaniu prawnym lub skardze konstytucyjnej, obejmującym wskazanie kwestionowanego aktu normatywnego lub jego części (określenie przedmiotu kontroli) oraz wzorca kontroli.

3. Trybunał z urzędu dokonuje kontroli zgodności z Konstytucją trybu wydania kwestionowanego aktu normatywnego.

4. Trybunał nie jest związany wnioskami dowodowymi uczestników postępowania i może z urzędu dopuścić dowody, jakie uzna za celowe dla wyjaśnienia sprawy.

Art. 47.

W przypadkach, o których mowa w art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Trybunał zwraca się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z pytaniem prejudycjalnym.

Art. 48.

1. Sądy i inne organy władzy publicznej są obowiązane udzielić Trybunałowi pomocy i na jego żądanie przedstawić akta postępowania wiążące się z postępowaniem przed Trybunałem.

2. Trybunał powinien bez zbędnej zwłoki po zapoznaniu się aktami postępowania zwrócić akta właściwemu sądowi lub innemu organowi.

Art. 49.

1. Rozprawy Trybunału są jawne, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Przewodniczący składu orzekającego może wyłączyć jawność ze względu na bezpieczeństwo państwa lub ochronę informacji niejawnych o klauzuli tajności „tajne" lub „ściśle tajne".

2. Świadek lub biegły może być przesłuchany co do okoliczności stanowiących informację niejawną o klauzuli tajności „tajne" lub „ściśle tajne" po zwolnieniu przez uprawniony organ od obowiązku zachowania tajemnicy. Odmowa zgody może być uzasadniona jedynie ważnym interesem państwa.

3. Świadek lub biegły nie może skorzystać z prawa odmowy złożenia zeznań, o którym mowa w ust. 2, jeżeli Trybunał uzna złożenie zeznań za konieczne do rozstrzygnięcia sprawy.

Art. 50.

1. Akta sprawy toczącej się przed Trybunałem są jawne, z wyjątkiem dokumentów objętych klauzulą „tajne" lub „ściśle tajne", o których mowa w art. 49 ust. 1.

2. Przeglądanie akt sprawy oraz sporządzanie i otrzymywanie odpisów, kopii lub wyciągów z tych akt w zakresie obejmującym dane osobowe jest dopuszczalne po usunięciu tych danych.

Art. 51.

W sprawach nieuregulowanych w niniejszej ustawie do postępowania przed Trybunałem stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 roku Kodeks postępowania cywilnego (t. j.: Dz. U. z 2023 r. poz. 1550 ze zm.).

Oddział 2
Składy orzekające Trybunału

Art. 52.

1. Trybunał orzeka:

   1) w pełnym składzie w sprawach:

      a) sporów kompetencyjnych pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa,

      b) o stwierdzenie przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz powierzeniu Marszałkowi Sejmu tymczasowego wykonywania jego obowiązków,

      c) zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych,

      d) z wniosku Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o stwierdzenie zgodności z Konstytucją ustawy przed jej podpisaniem lub umowy międzynarodowej przed jej ratyfikacją,

      e) o szczególnej zawiłości, o których mowa w ust. 3,

      f) zażalenia wnioskodawcy na postanowienie Prezesa Trybunału odmawiającego wszczęcia postępowania dyscyplinarnego;

   2) w składzie pięciu sędziów Trybunału w sprawach:

      a) zgodności z Konstytucją ustaw albo ratyfikowanych umów międzynarodowych,

      b) zgodności ustaw z umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie;

   3) w składzie trzech sędziów Trybunału w sprawach:

a) zgodności innych aktów normatywnych z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami,

b) zażaleń na odmowę nadania biegu wnioskom, pytaniom prawnym lub skargom,

c) wyłączenia sędziego;

4) w składzie jednego sędziego Trybunału w sprawach wstępnej kontroli wniosków, pytań prawnych oraz skarg.

2. Rozpoznanie sprawy w pełnym składzie wymaga udziału co najmniej dziewięciu sędziów Trybunału. Rozprawie przewodniczy Prezes lub Wiceprezes Trybunału, a w razie przeszkód w przewodniczeniu przez te osoby – najstarszy wiekiem sędzia Trybunału.

3. Sprawą o szczególnej zawiłości może być sprawa o istotnym znaczeniu dla funkcjonowania państwa i społeczeństwa lub sprawa, w której skład orzekający zamierza odstąpić od poglądu prawnego wyrażonego w orzeczeniu wydanym w pełnym składzie.

4. Wniosek o rozpoznanie sprawy o szczególnej zawiłości w pełnym składzie Trybunału może złożyć każdy sędzia Trybunału.

Art. 53.

1. Sędziów do składu orzekającego Trybunału, w tym przewodniczącego składu i sędziego sprawozdawcę, wyznacza Zgromadzenie Ogólne na wniosek Prezesa, według kolejności alfabetycznej, z uwzględnieniem kolejności wpływu spraw.

2. Zmian składu orzekającego Trybunału dokonuje Zgromadzenie Ogólne na wniosek Prezesa lub przewodniczącego składu. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio.

Oddział 3
Wyłączenie sędziego

Art. 54.

1. Sędzia Trybunału jest wyłączony z udziału w rozpoznawaniu sprawy, jeżeli:

1) wydał akt normatywny będący przedmiotem wniosku, pytania prawnego lub skargi;

2) wydał orzeczenie, decyzję administracyjną lub inne rozstrzygnięcie w sprawie będącej przedmiotem pytania prawnego lub skargi;

3) w okresie ostatnich 10 lat, pełniąc mandat posła lub senatora, uczestniczył w wydaniu aktu normatywnego będącego przedmiotem wniosku, pytania prawnego lub skargi;

4) w okresie ostatnich 10 lat był przedstawicielem, pełnomocnikiem lub doradcą uczestnika postępowania;

5) jest uczestnikiem postępowania lub pozostaje z uczestnikiem postępowania w takim stosunku prawnym, że wynik sprawy może oddziaływać na jego prawa i obowiązki;

6) jest stroną w postępowaniu w sprawie, w której zostało przedstawione pytanie prawne, lub stroną w tym postępowaniu jest jego małżonek, krewny lub powinowaty w linii prostej, krewny boczny do czwartego stopnia lub powinowaty boczny do drugiego stopnia.

2. Sędzia Trybunału może podlegać wyłączeniu z udziału w rozpoznawaniu sprawy, jeżeli:

1) uczestniczył w wydaniu aktu normatywnego, orzeczenia, decyzji administracyjnej lub innego rozstrzygnięcia, o których mowa w ust. 1 pkt 1–3, i może wywołać to wątpliwości co do jego bezstronności;

2) był przedstawicielem, pełnomocnikiem lub doradcą uczestnika postępowania i może wywołać to wątpliwości co do jego bezstronności;

3) istnieją inne okoliczności mogące wywołać wątpliwości co do jego bezstronności.

3. W przypadku, o którym mowa w ust. 2, sędziego Trybunału wyłącza się z udziału w rozpoznawaniu sprawy, jeżeli zostanie uprawdopodobnione istnienie okoliczności mogących wywołać wątpliwości co do jego bezstronności.

Art. 55.

1. Sędzia Trybunału niezwłocznie informuje Prezesa Trybunału o okolicznościach mogących powodować wyłączenie go z udziału w rozpoznawaniu sprawy.

2. Do czasu rozstrzygnięcia w sprawie wyłączenia z udziału w rozpoznawaniu sprawy sędzia Trybunału może wykonywać tylko czynności niecierpiące zwłoki.

Art. 56.

1. Wyłączenie sędziego Trybunału z udziału w rozpoznawaniu sprawy następuje na żądanie sędziego, z urzędu albo na wniosek uczestnika postępowania.

2. Wyłączenie sędziego Trybunału z przyczyn, o których mowa w art. 54 ust. 1, stwierdza Prezes Trybunału w drodze postanowienia.

3. W sprawie wyłączenia sędziego Trybunału z przyczyn, o których mowa w art. 54 ust. 2, rozstrzyga Trybunał.

Oddział 4
Uczestnicy postępowania

Art. 57.

Uczestnikami postępowania przed Trybunałem są:

1) podmiot, który złożył wniosek, zwany dalej „wnioskodawcą”;

2) podmiot, który złożył skargę konstytucyjną, zwany dalej „skarżącym”;

3) sąd, który przedstawił pytanie prawne, zwany dalej „sądem pytającym”;

4) organ, który wydał akt normatywny będący przedmiotem wniosku, skargi konstytucyjnej lub pytania prawnego albo Prokuratoria Generalna Skarbu Państwa, jeżeli Rada Ministrów wyznaczyła Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa do reprezentowania Rady Ministrów lub ministrów w postępowaniu przed Trybunałem;

5) organ statutowy partii – w sprawach o stwierdzenie zgodności celów lub działalności partii politycznych z Konstytucją;

6) centralny konstytucyjny organ państwa, którego dotyczy spór kompetencyjny;

7) Prokurator Generalny;

8) Sejm, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej i minister właściwy do spraw zagranicznych – w sprawach o stwierdzenie zgodności z Konstytucją umów międzynarodowych ratyfikowanych w trybie art. 89 ust. 1 i art. 90 ust. 2 i 3 Konstytucji;

9) Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej i minister właściwy do spraw zagranicznych – w sprawach o stwierdzenie zgodności z Konstytucją innych ratyfikowanych umów międzynarodowych;

10) Rzecznik Praw Obywatelskich, jeżeli zgłosił udział w postępowaniu;

11) Rzecznik Praw Dziecka, jeżeli zgłosił udział w postępowaniu wszczętym na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich lub w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej dotyczącej praw dziecka;

12) Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego oraz Prezes Rady Ministrów.

Art. 58.

W rozprawie w sprawie uznania przejściowej niemożności sprawowania urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej uczestniczą osobiście podmioty wymienione w art. 57 pkt 12 oraz Prokurator Generalny.

Art. 59.

1. Uczestnik postępowania działa przed Trybunałem osobiście lub przez umocowanego przedstawiciela lub pełnomocnika.

2. Przedstawicielem sądu, który przedstawił Trybunałowi pytanie prawne, może być wyłącznie sędzia składu orzekającego w sprawie, w której zostało przedstawione pytanie prawne.

3. W postępowaniu przed Trybunałem Marszałek Sejmu, Sejm lub grupa posłów będąca wnioskodawcą działają przez wyznaczonego przez siebie posła jako przedstawiciela.

4. Przepis ust. 3 stosuje się odpowiednio do Marszałka Senatu, Senatu oraz grupy senatorów.

5. Wnioskodawcy, o których mowa w ust. 3 i 4, mogą, obok przedstawicieli, ustanowić także pełnomocników spośród osób niebędących posłami lub senatorami w liczbie najwyżej trzech.

6. W sprawach rozpoznawanych przez Trybunał w pełnym składzie uczestniczy Prokurator Generalny lub jego zastępca. W sprawach rozpoznawanych w innych składach uczestniczy prokurator Prokuratury Generalnej.

Art. 60.

1. Uczestnicy postępowania, z wyjątkiem sądu pytającego, są obowiązani do składania Trybunałowi wszelkich wyjaśnień dotyczących sprawy oraz do zgłaszania dowodów potrzebnych do jej wyczerpującego wyjaśnienia.

2. Sąd pytający obowiązany jest do uzasadnienia pytania prawnego oraz określenia istoty problemu konstytucyjnego, o którym mowa w art. 193 Konstytucji RP.

Oddział 5
Pisma procesowe

Art. 61.

1. Postępowanie przed Trybunałem prowadzi się pisemnie, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej.

2. Pismami procesowymi są wnioski, pytania prawne i skargi, a także inne oświadczenia uczestników postępowania wnoszone do Trybunału w toku postępowania.

3. Pisma procesowe i załączniki wnoszone do Trybunału powinny być sporządzone w liczbie pozwalającej na doręczenie ich wszystkim uczestnikom postępowania oraz zachowanie dwóch egzemplarzy w aktach sprawy.

Art. 62.

Wniosek powinien odpowiadać wymaganiom dotyczącym pism procesowych, a ponadto zawierać:

1) wskazanie organu, który wydał kwestionowany akt normatywny;

2) określenie kwestionowanego aktu normatywnego lub jego części;

3) sformułowanie zarzutu niezgodności z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą kwestionowanego aktu normatywnego;

4) uzasadnienie postawionego zarzutu, z powołaniem dowodów na jego poparcie.

2. Wniosek pochodzący od organu lub organizacji, o których mowa w art. 191 ust. 1 pkt 3–5 Konstytucji, powinien zawierać także powołanie przepisu prawa lub statutu wskazującego, że kwestionowana ustawa lub inny akt normatywny dotyczy spraw objętych ich zakresem działania.

3. Wniosek pochodzący od organu lub organizacji, o których mowa w art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji, powinien zawierać powołanie przepisu prawa, statutu lub regulaminu wskazujący, że organ lub organizacja działa na obszarze całego kraju.

Art. 63.

Przedmiotem zarzutu niezgodności z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą może być:

1) kompetencja do wydania aktu normatywnego, tryb jego wydania i sposób ogłoszenia (czynność prawodawcza);

2) treść aktu normatywnego lub jego części.

Art. 64.

1. Do wniosku składanego przez grupę posłów lub senatorów dołącza się odpowiednio listę posłów lub senatorów popierających wniosek wraz z podpisami.

2. Do wniosku składanego przez podmiot, o którym mowa w art. 191 ust. 1 pkt 3–5 Konstytucji, należy dołączyć uchwałę lub inny akt, stanowiący podstawę wystąpienia z wnioskiem i określający kwestionowany akt normatywny, lub jego część oraz wzorce kontroli konstytucyjności.

3. Do wniosku składanego przez podmiot, o którym mowa w art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji, poza uchwałą lub innym rozstrzygnięciem, o którym mowa w ust. 2, należy dołączyć:

1) statut lub regulamin podmiotu występującego z wnioskiem;

2) protokół dokumentujący prawidłowość podjęcia uchwały lub aktu, o którym mowa w ust. 2;

3) aktualny odpis z Krajowego Rejestru Sądowego.

Art. 65.

1. Pytanie prawne ma formę postanowienia.

2. Pytanie prawne powinno odpowiadać wymaganiom, o których mowa w art. 62 ust. 1, a także wskazywać, w jakim zakresie odpowiedź na pytanie może mieć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy zawisłej przed sądem.

3. Do pytania prawnego należy dołączyć akta sprawy, o której mowa w ust. 2.

Art. 66.

Wniosek w sprawie zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznej, określonych w statucie lub programie, powinien wskazywać, które z przepisów tego statutu lub programu budzą wątpliwości konstytucyjne, a także zawierać opis działalności partii politycznej i sposobu wykonywania tych przepisów statutu lub programu.

Art. 67.

Wniosek o rozstrzygnięcie sporu kompetencyjnego powinien wskazywać przepis będący podstawą kompetencji stanowiącej przedmiot sporu, opisywać kwestionowane działania lub zaniechania centralnych konstytucyjnych organów państwa pozostających w sporze kompetencyjnym.

Art. 68.

1. Skarga konstytucyjna powinna zawierać:

   1) określenie wynikającej z ustawy lub innego aktu normatywnego normy prawnej, na podstawie której sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o określonych w Konstytucji wolnościach lub prawach albo obowiązkach skarżącego, a w stosunku do której skarżący domaga się stwierdzenia niezgodności z Konstytucją;

   2) wskazanie sposobu naruszenia konstytucyjnej wolności lub prawa skarżącego;

   3) uzasadnienie zarzutu niezgodności kwestionowanego przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego z konstytucyjną wolnością lub prawem skarżącego, z powołaniem argumentów lub dowodów na jego poparcie;

   4) udokumentowanie daty doręczenia wyroku, decyzji lub innego rozstrzygnięcia, o których mowa w art. 88 ust. 1;

   5) informację, czy od wyroku, decyzji lub innego rozstrzygnięcia, o których mowa w art. 88 ust. 1, został wniesiony nadzwyczajny środek zaskarżenia.

2. Do skargi konstytucyjnej dołącza się:

   1) wyrok, decyzję lub inne rozstrzygnięcie wydane na podstawie normy prawnej, o której mowa w ust. 1 pkt 1;

   2) wyroki, decyzje lub inne rozstrzygnięcia potwierdzające wyczerpanie drogi prawnej, o której mowa w art. 88 ust. 1;

   3) pełnomocnictwo szczególne.

Oddział 6
Wszczęcie postępowania

Art. 69.

1. Wszczęcie postępowania przed Trybunałem następuje na podstawie wniosku, pytania prawnego albo skargi konstytucyjnej uprawnionego podmiotu.

2. Uprawniony podmiot może do rozpoczęcia rozprawy wycofać wniosek, pytanie prawne albo skargę konstytucyjną.

3. W przypadku rozpoznania sprawy na posiedzeniu niejawnym cofnięcie wniosku, pytania prawnego lub skargi konstytucyjnej może nastąpić najpóźniej w terminie 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia, o którym mowa w art. 80 ust. 1.

Art. 70.

1. Jeżeli ze względu na treść lub formę pisma wniesionego do Trybunału nie można stwierdzić, czy jest ono pismem procesowym, Prezes Trybunału lub upoważniony przez niego pracownik Kancelarii Trybunału zwraca się do nadawcy o jego poprawienie lub uzupełnienie w terminie 7 dni pod rygorem zwrotu pisma.

2. Pismo poprawione lub uzupełnione w terminie wywołuje skutki od chwili jego wniesienia.

Oddział 7
Wstępna kontrola wniosków, pytań prawnych i skarg konstytucyjnych

Art. 71.

1. Wniosek, pytanie prawne lub skargę konstytucyjną Prezes Trybunału kieruje do wyznaczonego sędziego Trybunału w celu wstępnego rozpoznania na posiedzeniu niejawnym. Przepis art. 53 stosuje się odpowiednio.

2. Jeżeli pismo procesowe, o którym mowa w ust. 1, nie odpowiada wymaganiom formalnym, Trybunał wzywa do usunięcia braków w terminie 7 dni.

3. Gdy pismo procesowe, o którym mowa w ust. 1, jest oczywiście bezzasadne lub braki nie zostały usunięte w określonym terminie, Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania mu dalszego biegu.

4. Na postanowienie o odmowie nadania dalszego biegu wnioskodawcy lub skarżącemu przysługuje zażalenie do Trybunału w terminie 7 dni od dnia doręczenia postanowienia.

5. Trybunał postanawia na posiedzeniu niejawnym o pozostawieniu bez rozpoznania zażalenia wniesionego po upływie terminu określonego w ust. 4.

6. Po stwierdzeniu, że zażalenie zostało wniesione w terminie, prezes Trybunału kieruje je do rozpoznania przez Trybunał na posiedzeniu niejawnym i wyznacza termin jego rozpoznania. Artykuł 53 stosuje się odpowiednio.

7. Trybunał, uwzględniając zażalenie, wydaje postanowienie o nadaniu wnioskowi lub skardze dalszego biegu. Na postanowienie o nieuwzględnieniu zażalenia nie przysługuje środek odwoławczy.

Art. 72.

W przypadku wniosku, pytania prawnego i skargi konstytucyjnej, które odpowiadają wymaganiom formalnym, Trybunał wydaje postanowienie o nadaniu dalszego biegu.

Art. 73.

Wewnętrzny tok postępowania z wnioskami, pytaniami prawnymi i skargami konstytucyjnymi określa regulamin Trybunału.

Oddział 8
Rozprawy i posiedzenia

Art. 74.

Wniosek, pytanie prawne lub skargę konstytucyjną, którym Trybunał nadał postanowieniem dalszy bieg, Prezes Trybunału kieruje do właściwego składu orzekającego.

Art. 75.

Jeżeli w kilku wnioskach, pytaniach prawnych lub skargach konstytucyjnych przedmiot zaskarżenia dotyczy tego samego aktu normatywnego, Zgromadzenie Ogólne, z własnej inicjatywy lub na wniosek składu orzekającego lub Prezesa Trybunału, może zarządzić łączne rozpoznanie tych wniosków, pytań prawnych lub skarg konstytucyjnych.

Art. 76.

1. Trybunał rozpoznaje wniosek, pytanie prawne lub skargę konstytucyjną na rozprawie.

2. Trybunał może rozpoznać na posiedzeniu niejawnym wniosek, pytanie prawne lub skargę konstytucyjną, jeżeli z przedstawionych na piśmie stanowisk uczestników postępowania bezspornie wynika, że kwestionowany akt normatywny jest niezgodny z Konstytucją.

3. Przepis ust. 2 nie ma zastosowania do spraw wymagających rozpoznania przez Trybunał w pełnym składzie.

Art. 77.

1. Przewodniczący składu orzekającego, zwany dalej „Przewodniczącym”, wydaje zarządzenia mające na celu właściwe przygotowanie rozprawy.

2. Przewodniczący zarządza doręczenie uczestnikom postępowania odpisu wniosku, pytania prawnego lub skargi konstytucyjnej, określając termin 3 miesięcy na przedstawienie pisemnego stanowiska w sprawie.

3. Przewodniczący zarządza doręczenie odpisu wniosku, pytania prawnego lub skargi konstytucyjnej Rzecznikowi Praw Obywatelskich, który w terminie 3 miesięcy może zgłosić udział w postępowaniu i przedstawić pisemne stanowisko w sprawie.

4. Przewodniczący może w szczególności:

1) zarządzić doręczenie uczestnikom postępowania odpowiednich pism wniesionych w toku postępowania;

2) wezwać uczestników postępowania do przedstawienia, w formie pisemnej, w ustalonym terminie, stanowiska w sprawie;

3) zarządzić przedstawienie przez uczestników postępowania dokumentów i innych materiałów potrzebnych do wyjaśnienia sprawy;

4) wezwać do udziału w postępowaniu inne organy lub organizacje, których udział uzna za celowy dla należytego wyjaśnienia sprawy.

Art. 78.

1. Jeżeli orzeczenie Trybunału może wywołać skutki wiążące się z istotnymi nakładami finansowymi nieprzewidzianymi w ustawie budżetowej albo ustawie o prowizorium budżetowym, Przewodniczący zwraca się do Rady Ministrów o przedstawienie w terminie nie dłuższym niż 3 miesiące opinii w sprawie.

2. Nieprzedstawienie opinii przez Radę Ministrów w terminie, o którym mowa w ust. 1, nie wstrzymuje rozpoznania sprawy.

Art. 79.

1. Trybunał może zwracać się do Sądu Najwyższego lub Naczelnego Sądu Administracyjnego o przekazanie informacji co do wykładni określonego przepisu prawa w orzecznictwie sądowym lub co do praktyki jego stosowania.

2. Jeżeli wniosek, pytanie prawne lub skarga konstytucyjna zawiera zarzut zmierzający do stwierdzenia zakresowej niezgodności z Konstytucją, Trybunał zwraca się do Sądu Najwyższego lub Naczelnego Sądu Administracyjnego o informację, o której mowa w ust. 1.

Art. 80.

1. Przewodniczący wyznacza termin rozprawy, posiedzenia lub posiedzenia niejawnego i zawiadamia o nim uczestników postępowania.

2. Rozprawa nie może odbyć się wcześniej niż po upływie 30 dni od doręczenia zawiadomienia o jej terminie, z wyjątkiem spraw wskazanych w art. 131 ust. 1 i art. 224 ust. 2 Konstytucji, do rozstrzygnięcia których Trybunał powinien przystąpić niezwłocznie, a także sytuacji wyjątkowych, gdy niezwłoczne wydanie rozstrzygnięcia jest uzasadnione koniecznością ochrony konstytucyjnych wolności i praw.

3. Obecność na rozprawie wnioskodawcy, skarżącego lub sądu pytającego jest obowiązkowa. Wnioskodawca lub skarżący może być reprezentowany przez umocowanego przedstawiciela lub pełnomocnika.

4. W razie niestawienia się prawidłowo zawiadomionego wnioskodawcy, skarżącego lub sądu pytającego oraz braku ich umocowanego przedstawiciela lub pełnomocnika Trybunał odracza rozprawę lub umarza postępowanie.

5. Nieobecność na rozprawie innych prawidłowo zawiadomionych uczestników postępowania nie wstrzymuje rozpoznania sprawy. W takim przypadku sędzia sprawozdawca przedstawia na rozprawie stanowisko nieobecnego uczestnika postępowania.

6. Trybunał odracza rozprawę w przypadku stwierdzenia braku dowodu doręczenia lub nieprawidłowości w doręczeniu zawiadomienia o rozprawie uczestnikom postępowania. Trybunał może także odroczyć rozprawę z innych ważnych powodów.

Art. 81.

Rozprawa rozpoczyna się od wywołania sprawy, po czym wnioskodawca, sąd zadający pytanie prawne lub skarżący, a następnie pozostali uczestnicy postępowania przedstawiają swoje stanowiska i dowody na ich poparcie. W tym celu przewodniczący składu orzekającego udziela głosu każdemu uczestnikowi postępowania, a także w razie potrzeby innym organom lub podmiotom wezwanym do udziału w postępowaniu.

Art. 82.

1. Przewodniczący składu orzekającego kieruje rozprawą oraz wydaje zarządzenia niezbędne do utrzymania powagi i porządku na rozprawie, a w razie potrzeby stosuje środki przewidziane w ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (t. j.: Dz. U. z 2023 r. poz. 217 ze zm.).

2. Od zarządzeń Przewodniczącego wydanych w toku rozprawy uczestnikom postępowania przysługuje odwołanie do składu orzekającego.

3. Zarządzając przerwę w rozprawie, Przewodniczący ogłasza termin, w którym będzie ona kontynuowana.

Art. 83.

1. Protokolant pod kierunkiem Przewodniczącego sporządza protokół z przebiegu rozprawy.

2. Protokół sporządzany pisemnie powinien zawierać:

1) datę i miejsce rozprawy, imiona i nazwiska: członków składu orzekającego, protokolanta oraz uczestników postępowania, ich przedstawicieli i pełnomocników, a także oznaczenie sprawy ze wzmianką co do jej jawności;

2) przebieg rozprawy, w szczególności wnioski i oświadczenia uczestników postępowania, wyniki postępowania dowodowego, wymienienie zarządzeń i orzeczeń wydanych na rozprawie oraz stwierdzenie, czy zostały ogłoszone.

3. Uczestnicy postępowania mogą zgłaszać wnioski o sprostowanie lub uzupełnienie protokołu – do czasu ogłoszenia orzeczenia, a protokołu z rozprawy, na której orzeczenie zostało ogłoszone – w ciągu 14 dni od dnia rozprawy.

4. Protokół sporządzany pisemnie podpisują Przewodniczący i protokolant. Wzmiankę o sprostowaniu protokołu podpisuje Przewodniczący.

5. Wnioski, o których mowa w ust. 3, rozstrzyga zarządzeniem Przewodniczący po wysłuchaniu protokolanta. Od zarządzenia nie przysługuje odwołanie.

6. Protokół sporządzany za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk protokolant podpisuje podpisem elektronicznym gwarantującym identyfikację osoby protokolanta oraz rozpoznawalność jakiejkolwiek późniejszej zmiany protokołu.

7. Z przebiegu rozprawy lub jej części może być sporządzony stenogram, niezależnie od sporządzenia protokołu. Stenogram dołącza się do protokołu.

Art. 84.

Jeżeli Trybunał uzna sprawę za dostatecznie wyjaśnioną, Przewodniczący zamyka rozprawę.

Art. 85.

W sprawach, w których ustawa nie wymaga rozpoznania na rozprawie, Trybunał rozstrzyga na posiedzeniu.

Oddział 9
Umorzenie postępowania

Art. 86.

1. Trybunał na posiedzeniu niejawnym wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania:

1) jeżeli wydanie orzeczenia jest zbędne lub niedopuszczalne;

2) na skutek cofnięcia wniosku, pytania prawnego albo skargi konstytucyjnej;

3) jeżeli akt normatywny w zakwestionowanym zakresie utracił moc obowiązującą przed wydaniem orzeczenia przez Trybunał;

4) w przypadku, o którym mowa w art. 87 ust. 4.

2. Jeżeli okoliczności, o których mowa w ust. 1, ujawnią się na rozprawie, Trybunał wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania.

3. Przepisu ust. 1 pkt 3 nie stosuje się, jeżeli wydanie orzeczenia o akcie normatywnym, który utracił moc obowiązującą przed wydaniem orzeczenia, jest uzasadnione ze względu na ochronę konstytucyjnych wolności i praw.

Art. 87.

1. Postępowania wszczęte z wniosku grupy posłów lub senatorów i niezakończone do dnia upływu kadencji Sejmu i Senatu ulegają z dniem następnym zawieszeniu na okres 6 miesięcy.

2. Prezes Trybunału przekazuje odpowiednio Marszałkowi Sejmu lub Marszałkowi Senatu informację o sprawach, w których postępowanie zostało zawieszone na podstawie ust. 1.

3. Trybunał postanawia o podjęciu zawieszonego postępowania, jeżeli w terminie, o którym mowa w ust. 1, wniosek uzyska poparcie grupy odpowiednio posłów lub senatorów kolejnej kadencji Sejmu i Senatu.

4. Po bezskutecznym upływie terminu, o którym mowa w ust. 1, Trybunał wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania.

Oddział 10
Orzekanie w sprawach skarg konstytucyjnych

Art. 88.

1. Skarga konstytucyjna może być wniesiona po wyczerpaniu drogi prawnej, o ile droga ta jest przewidziana, w ciągu 3 miesięcy od dnia doręczenia skarżącemu prawomocnego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia.

2. Skargę konstytucyjną Trybunał rozpoznaje na zasadach i w trybie przewidzianym dla rozpoznawania wniosków o stwierdzenie zgodności ustaw z Konstytucją oraz zgodności innych aktów normatywnych z Konstytucją lub ustawami.

3. Skarżący może zastrzec w skardze nieujawnianie jego danych osobowych.

Art. 89.

Jeżeli skarżący wniósł nadzwyczajny środek zaskarżenia, Trybunał może zawiesić postępowanie do czasu rozpoznania tego środka.

Art. 90.

1. Skargę konstytucyjną i zażalenie na postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu sporządzają i wnoszą, a także reprezentują skarżącego w postępowaniu przed Trybunałem, adwokat lub radca prawny, chyba że skarżącym jest sędzia, adwokat, radca prawny, prokurator, notariusz, radca Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa, profesor lub doktor habilitowany nauk prawnych.

2. W razie niemożności poniesienia kosztów pomocy prawnej skarżący może zwrócić się do sądu rejonowego swojego miejsca zamieszkania o ustanowienie dla siebie adwokata lub radcy prawnego z urzędu.

3. Złożenie wniosku, o którym mowa w ust. 2, wstrzymuje bieg terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej. Wznowienie biegu tego terminu następuje w dniu:

1) doręczenia adwokatowi lub radcy prawnemu rozstrzygnięcia właściwego organu o wyznaczeniu go na pełnomocnika skarżącego;

2) uprawomocnienia się postanowienia sądu o oddalenie wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego z urzędu;

3) doręczenia skarżącemu postanowienia oddalającego zażalenie na postanowienie o oddaleniu wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego.

Art. 91.

1. Trybunał może wydać postanowienie tymczasowe o zawieszeniu lub wstrzymaniu wykonania orzeczenia w sprawie, której skarga konstytucyjna dotyczy, jeżeli wykonanie wyroku, decyzji lub innego rozstrzygnięcia mogłoby spowodować skutki nieodwracalne, wiążące się z dużym uszczerbkiem dla skarżącego, lub gdy przemawia za tym inny ważny interes skarżącego lub interes publiczny.

2. Postanowienie tymczasowe doręcza się bezzwłocznie skarżącemu oraz właściwemu organowi sądowemu lub organowi egzekucyjnemu.

3. Trybunał uchyla postanowienie tymczasowe, jeżeli ustaną przyczyny, dla których zostało ono wydane, jednak nie później niż w dniu wydania orzeczenia w sprawie skargi konstytucyjnej.

4. W przypadku orzeczenia o niezgodności aktu normatywnego lub jego części z Konstytucją postanowienie tymczasowe traci moc po upływie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie tego orzeczenia.

Oddział 11
Rozstrzyganie sporów kompetencyjnych

Art. 92.

1. Trybunał rozstrzyga spory kompetencyjne, gdy dwa lub więcej centralne konstytucyjne organy państwa uznały się za właściwe do rozstrzygnięcia tej samej sprawy, bądź wydały w niej rozstrzygnięcie albo gdy organy te uznały się za niewłaściwe do rozstrzygnięcia określonej sprawy.

2. Wniosek powinien wskazywać kwestionowane działanie lub zaniechanie oraz przepis Konstytucji lub przepis ustawy, który został naruszony.

Art. 93.

1. Wszczęcie postępowania przed Trybunałem powoduje zawieszenie postępowania przed organami, które pozostają w sporze kompetencyjnym.

2. Trybunał po zapoznaniu się ze stanowiskiem uczestników postępowania może wydać postanowienie o tymczasowym uregulowaniu kwestii spornych, a w szczególności o zawieszeniu czynności egzekucyjnych, jeżeli jest to konieczne dla zapobieżenia poważnym szkodom lub podyktowane szczególnie ważnym interesem publicznym.

Oddział 12
Badanie zgodności celów lub działalności partii politycznych z Konstytucją

Art. 94.

1. Osoby powołane do reprezentowania partii politycznej Trybunał stwierdza na podstawie ustawy i statutu partii.

2. W przypadku gdy nie można stwierdzić, kto jest osobą upoważnioną do reprezentowania partii, lub gdy nie można z nią nawiązać kontaktu albo gdy nastąpiła zmiana osoby upoważnionej po wpłynięciu wniosku do Trybunału, Trybunał uznaje za osobę upoważnioną osobę faktycznie kierującą partią w czasie podjęcia przez nią zakwestionowanej we wniosku działalności niezgodnej z Konstytucją.

Art. 95.

Wnioski w sprawie zgodności z Konstytucją celów partii politycznych określonych w statucie lub w programie Trybunał rozpoznaje na zasadach i w trybie przewidzianym dla rozpoznania wniosków w sprawie zgodności z Konstytucją aktów normatywnych.

Art. 96.

Pytanie sądu prowadzącego ewidencję partii politycznych w sprawie zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznej Trybunał rozpoznaje na zasadach i w trybie przewidzianym dla pytania prawnego.

Art. 97.

1. Wnioski w sprawie zgodności z Konstytucją działalności partii politycznych Trybunał rozpoznaje, stosując odpowiednio przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (t. j.: Dz. U. z 2022 r. poz. 1375 ze zm.).

2. Ciężar udowodnienia niezgodności z Konstytucją spoczywa na wnioskodawcy, który w tym celu powinien przedstawić lub zgłosić dowody wskazujące na tę niezgodność.

Art. 98.

Trybunał może zlecić Prokuratorowi Generalnemu, w celu zebrania i utrwalenia dowodów, przeprowadzenie śledztwa w określonym zakresie w sprawie zgodności działalności partii politycznej z Konstytucją. Do śledztwa tego stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (t. j.: Dz. U. z 2022 r. poz. 1375 ze zm.). Wskazany w postanowieniu Trybunału zakres postępowania jest dla Prokuratora Generalnego wiążący.

Oddział 13
Postępowanie w sprawie stwierdzenia przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz powierzenia Marszałkowi Sejmu tymczasowego wykonywania obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej

Art. 99.

Wniosek w sprawie stwierdzenia przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz powierzenia Marszałkowi Sejmu tymczasowego wykonywania obowiązków Prezydenta zawiera wskazanie okoliczności, które przejściowo uniemożliwiają Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej sprawowanie urzędu oraz uniemożliwiają zawiadomienie o tym Marszałka Sejmu.

Art. 100.

1. Trybunał rozpoznaje wniosek Marszałka Sejmu w sprawie stwierdzenia przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz powierzenia Marszałkowi Sejmu tymczasowego wykonywania obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu 24 godzin od jego złożenia.

2. Trybunał rozpoznaje wniosek, o którym mowa w ust. 1, na rozprawie, z wyłączeniem jawności.

Art. 101.

1. Jeżeli podczas rozprawy pojawią się wątpliwości dotyczące okoliczności, o których mowa w art. 97, Trybunał w drodze postanowienia może zlecić Prokuratorowi Generalnemu wykonanie określonych czynności w wyznaczonym terminie i odroczyć rozprawę.

2. Odroczenie rozprawy nie może trwać dłużej niż 24 godziny.

3. Prokurator Generalny niezwłocznie zawiadamia Trybunał o wynikach czynności podjętych w celu wykonania postanowienia, o którym mowa w ust. 1.

Art. 102.

1. Trybunał wydaje postanowienie o stwierdzeniu przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz powierzeniu Marszałkowi Sejmu, na nie dłużej niż 3 miesiące, tymczasowego wykonywania obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Postanowienie traci moc, jeżeli:

1) przed upływem określonego w nim terminu Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej zawiadomi Marszałka Sejmu oraz Trybunał o możliwości sprawowania urzędu;

2) zaistnieje okoliczność, o której mowa w art. 131 ust. 2 pkt 1, 2, 4 lub 5 Konstytucji.

Art. 103.

1. W przypadku gdy po upływie terminu, na jaki Trybunał powierzył Marszałkowi Sejmu tymczasowe wykonywanie obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, okoliczności, które przejściowo uniemożliwiają Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej sprawowanie urzędu, nie ustały, Marszałek Sejmu może powtórnie wystąpić do Trybunału z wnioskiem w sprawie stwierdzenia przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz powierzenia Marszałkowi Sejmu tymczasowego wykonywania obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Do rozpatrzenia powtórnie złożonego przez Marszałka Sejmu wniosku, o którym mowa w ust. 1, stosuje się przepisy art. 99–102.

Rozdział 5
Orzeczenia Trybunału

Art. 104.

Trybunał rozstrzyga sprawę, wydając orzeczenie w formie wyroku lub postanowienia.

Art. 105.

1. Trybunał wydaje orzeczenie po niejawnej naradzie sędziów składu orzekającego.

2. Narada obejmuje dyskusję i głosowanie nad mającym zapaść orzeczeniem oraz zasadniczymi motywami rozstrzygnięcia, a także sporządzenie orzeczenia.

3. Naradą kieruje Przewodniczący składu orzekającego.

4. W sprawie o szczególnej zawiłości albo z innych ważnych powodów można odroczyć wydanie orzeczenia na okres nieprzekraczający 14 dni.

Art. 106.

1. Orzeczenie zapada większością głosów.

2. Przewodniczący składu orzekającego zbiera głosy sędziów według ich wieku, poczynając od najmłodszego, sam zaś głosuje ostatni.

3. Członek składu orzekającego, który nie zgadza się z większością głosujących, może przed ogłoszeniem orzeczenia zgłosić zdanie odrębne, uzasadniając je w formie pisemnej; zdanie

odrębne zaznacza się w orzeczeniu. Zdanie odrębne może dotyczyć także samego uzasadnienia.

4. Orzeczenie podpisuje cały skład orzekający, nie wyłączając sędziego przegłosowanego.

Art. 107.

Orzeczenie Trybunału może odnosić się do całego aktu normatywnego albo do poszczególnych jego przepisów, z uwzględnieniem art. 46 ust. 2 i 3.

Art. 108.

1. Trybunał wydaje wyroki w sprawach dotyczących:

   1) zgodności ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją;

   2) zgodności ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie;

   3) zgodności przepisów prawa wydawanych przez centralne organy państwowe z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami;

   4) skarg konstytucyjnych;

   5) pytań prawnych;

   6) zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych.

2. Trybunał wydaje postanowienia w sprawach:

   1) rozstrzygania sporów kompetencyjnych pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa;

   2) rozstrzygania o stwierdzeniu przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej;

   3) powierzenia Marszałkowi Sejmu tymczasowego wykonywania obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej;

   4) innych, niewymagających wydania wyroku.

Art. 109.

1. Orzeczenie Trybunału powinno zawierać:

   1) wymienienie składu orzekającego i protokolanta;

   2) sygnaturę akt, datę i miejsce wydania;

   3) wymienienie wnioskodawcy, sądu zadającego pytanie prawne lub skarżącego i innych uczestników postępowania;

   4) dokładne określenie aktu normatywnego, którego dotyczy orzeczenie;

   5) przedstawienie zarzutów wniosku, pytania prawnego lub skargi konstytucyjnej;

   6) rozstrzygnięcie Trybunału;

   7) podpisy sędziów składu orzekającego;

   8) informację o zgłoszeniu zdania odrębnego.

2. Jeżeli Trybunał postanowi, że utrata mocy obowiązującej aktu normatywnego nastąpić ma po dniu ogłoszenia orzeczenia stwierdzającego niezgodność z Konstytucją, ratyfikowaną

umową międzynarodową lub ustawą, w orzeczeniu określa się termin utraty mocy obowiązującej tego aktu.

3. Trybunał jest obowiązany, nie później niż w terminie 30 dni od ogłoszenia orzeczenia, sporządzić jego uzasadnienie w formie pisemnej. Uzasadnienie podpisują sędziowie składu orzekającego Trybunału.

4. Jeżeli którykolwiek z sędziów, wskazanych w ust. 3, nie może podpisać uzasadnienia, Przewodniczący zaznacza na orzeczeniu przyczynę braku podpisu. Jeżeli uzasadnienia nie może podpisać Przewodniczący, przyczynę braku podpisu zaznacza na orzeczeniu najstarszy wiekiem sędzia składu orzekającego Trybunału.

Art. 110.

1. Skład orzekający Trybunału może w każdym czasie na posiedzeniu niejawnym wydać postanowienie o sprostowaniu w orzeczeniu lub w jego uzasadnieniu niedokładności, błędów pisarskich lub rachunkowych albo innych oczywistych omyłek.

2. Jeżeli postanowienia, o którym mowa w ust. 1, nie może wydać skład orzekający, postanowienie wydaje Trybunał w takim samym składzie.

3. Umieszcza się na oryginale orzeczenia wzmiankę o sprostowaniu podpisaną przez przewodniczącego składu orzekającego, a na żądanie uczestników postępowania – umieszcza się ją także na przesłanych im odpisach.

Art. 111.

1. Postanowienia, które kończą postępowanie w sprawie lub są podejmowane na posiedzeniu niejawnym, wymagają sporządzenia uzasadnienia.

2. Postanowienia, które nie kończą postępowania w sprawie, mogą być uchylane lub zmieniane wskutek zmiany okoliczności.

Art. 112.

W sprawach związanych z przygotowaniem rozprawy lub posiedzenia oraz w sprawach porządkowych wydawane są zarządzenia.

Art. 113.

1. Orzeczenia, z wyjątkiem postanowień, o których mowa w art. 71–72, ogłasza się uczestnikom postępowania. W czasie ogłaszania orzeczeń wszyscy obecni na sali rozpraw, z wyjątkiem składu orzekającego, stoją.

2. W ustnym uzasadnieniu orzeczenia przewodniczący składu orzekającego lub sędzia sprawozdawca podaje zasadnicze motywy orzeczenia oraz informuje o złożeniu zdań odrębnych. Sędzia, który zgłosił zdanie odrębne, przedstawia jego zasadnicze motywy.

3. Trybunał sporządza pisemne uzasadnienie orzeczenia w terminie 30 dni od dnia jego ogłoszenia uczestnikom postępowania. Do uzasadnienia orzeczenia dołącza się pisemne uzasadnienie zdania odrębnego, jeśli zostało zgłoszone.

4. Orzeczenia Trybunału, ogłoszone w sposób określony w ust. 1, doręcza się uczestnikom postępowania niezwłocznie po sporządzeniu pisemnego uzasadnienia.

Art. 114.

1. Wyroki Trybunału podlegają, z zastrzeżeniem ust. 2, niezwłocznemu ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Wyroki Trybunału orzekające niezgodność aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą podlegają niezwłocznemu ogłoszeniu w organie publikacyjnym, w którym akt był ogłoszony, a gdy orzeczenie dotyczy aktu nieogłoszonego w organie publikacyjnym – w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski".

3. Postanowienia, o których mowa w art. 108 ust. 2 pkt 1–3, podlegają ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski".

4. Prezes Trybunału dokonuje niezbędnej anonimizacji wyroków, polegającej na usunięciu danych pozwalających na identyfikację wnioskodawcy, skarżącego lub sądu pytającego, a następnie zarządza ich niezwłoczne ogłoszenie w organie publikacyjnym.

Art. 115.

1. Trybunał wydaje zbiór swoich orzeczeń „Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Zbiór Urzędowy".

2. W zbiorze orzeczeń publikuje się orzeczenia wraz z uzasadnieniami i zdaniami odrębnymi.

3. Zbiór jest prowadzony i udostępniany w postaci elektronicznej.

Rozdział 6
Koszty postępowania

Art. 116.

1. Koszty postępowania przed Trybunałem ponosi Skarb Państwa.

2. W przypadku uwzględnienia skargi konstytucyjnej, wraz z orzeczeniem o niezgodności ustawy lub innego aktu normatywnego albo ich części, będących przedmiotem skargi konstytucyjnej, Trybunał, w drodze postanowienia, orzeka na rzecz wnoszącego skargę konstytucyjną zwrot kosztów postępowania przed Trybunałem od organu, który wydał akt normatywny będący przedmiotem skargi konstytucyjnej. W uzasadnionych przypadkach Trybunał może orzec zwrot kosztów postępowania przed Trybunałem również wówczas, gdy nie uwzględnił skargi albo postępowanie w sprawie skargi konstytucyjnej umorzył lub odmówił nadania skardze dalszego biegu.

Art. 117.

1. Koszt reprezentowania skarżącego przez adwokata lub radcę prawnego Trybunał określa na podstawie przepisów w sprawie opłat za czynności adwokatów i radców prawnych oraz kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

2. W uzasadnionych przypadkach Trybunał może określić inną wysokość kosztów reprezentowania skarżącego przez adwokata lub radcę prawnego, w zależności od charakteru sprawy i wkładu pełnomocnika w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia.

Art. 118.

1. Prawo do żądania zwrotu kosztów postępowania wygasa, jeżeli skarżący najpóźniej przed zamknięciem rozprawy bezpośrednio poprzedzającej wydanie orzeczenia nie zgłosi wniosku o przyznanie kosztów według norm przepisanych.

2. W przypadku rozpoznawania skargi konstytucyjnej przez Trybunał na posiedzeniu niejawnym roszczenie o zwrot kosztów postępowania wygasa, jeżeli skarżący w terminie 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia o rozpoznaniu sprawy na posiedzeniu niejawnym nie zgłosi wniosku o przyznanie kosztów według norm przepisanych.

Rozdział 7
Kancelaria Trybunału

Art. 119.

1. Organizacyjne i administracyjne warunki pracy Trybunału zapewniają Prezes Trybunału oraz podległa mu Kancelaria Trybunału, zwana dalej „Kancelarią".

2. Szczegółowy zakres zadań i strukturę Kancelarii określa statut.

Art. 120.

1. Kancelarią kieruje szef Kancelarii, którego powołuje i odwołuje Zgromadzenie Ogólne na wniosek Prezesa Trybunału.

2. Wynagrodzenie szefa Kancelarii jest ustalane na podstawie przepisów o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, w zakresie dotyczącym sekretarza stanu.

Art. 121.

1. Szef Kancelarii jest przełożonym pracowników Kancelarii, zapewnia prawidłowe funkcjonowanie Kancelarii i w razie potrzeby zgłasza wnioski w sprawie jej organizacji.

2. Szef Kancelarii przygotowuje oraz przedstawia Prezesowi Trybunału projekt dochodów i wydatków Trybunału, jest odpowiedzialny za wykonywanie budżetu Trybunału i w razie potrzeby proponuje zmiany w jego układzie wykonawczym.

3. Szef Kancelarii odpowiada za gospodarowanie majątkiem pozostającym w zarządzie Trybunału.

4. Szczegółowy zakres zadań szefa Kancelarii oraz sposób ich wykonywania określa statut Kancelarii.

Art. 122.

1. Pracownicy Kancelarii zatrudnieni na stanowiskach związanych bezpośrednio z działalnością orzeczniczą Trybunału i z pomocą w tym zakresie w pracy sędziów Trybunału tworzą służbę prawną Trybunału.

2. Wykaz stanowisk, na których zatrudnione osoby należą do służby prawnej Trybunału, oraz szczegółowe wymagania kwalifikacyjne, w tym obowiązek posiadania wyższego wykształcenia prawniczego, związane z zajmowaniem tych stanowisk określa, w drodze zarządzenia wydanego na wniosek szefa Kancelarii i po zasięgnięciu opinii Zgromadzenia Ogólnego, Prezes Trybunału.

3. Szczegółowy zakres zadań na stanowiskach, o których mowa w ust. 2, oraz sposób i warunki ich wykonywania określa statut Kancelarii.

Art. 123.

1. Osoba zatrudniona na stanowisku, o którym mowa w art. 122 ust. 1, na zasadach i w trybie określonych w przepisach odrębnych, może:

1) ubiegać się o wpis na listę adwokatów lub radców prawnych;

2) ubiegać się o powołanie na stanowisko asesora komorniczego;

3) ubiegać się o zatrudnienie na stanowisku radcy Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa;

4) ubiegać się o przystąpienie do egzaminu adwokackiego, radcowskiego lub notarialnego.

2. Osoba zatrudniona na stanowisku, o którym mowa w art. 122 ust. 1, po przepracowaniu 5 lat na tym stanowisku może przystąpić do egzaminu sędziowskiego.

3. Wniosek o dopuszczenie do egzaminu sędziowskiego wraz z pozytywną opinią Prezesa Trybunału osoba, o której mowa w ust. 2, zgłasza Dyrektorowi Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury nie później niż 3 miesiące przed terminem egzaminu, uiszczając wymaganą opłatę.

Art. 124.

1. W sprawach nieuregulowanych w ustawie do pracowników Kancelarii stosuje się przepisy ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (t. j.: Dz. U. z 2023 r. poz. 1917).

2. Szef Kancelarii wykonuje wynikające z przepisów prawa kompetencje kierownika urzędu.

Art. 125.

Bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie Trybunału strzeże Straż Trybunału Konstytucyjnego, podległa Prezesowi Trybunału.

Art. 126.

1. Trybunał jest administratorem danych osobowych przetwarzanych w ramach prowadzonych przez niego postępowań.

2. Do przetwarzania danych osobowych w postępowaniach prowadzonych przez Trybunał przepisów art. 15, art. 16 – w zakresie, w jakim przepisy szczególne przewidują odrębny tryb sprostowania, oraz art. 18 i art. 19 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119 z 4 maja 2016 r., str. 1, ze zm.), zwanego dalej „rozporządzeniem 2016/679”, nie stosuje się.

3. W związku z przetwarzaniem danych osobowych w postępowaniach prowadzonych przez Trybunał wykonanie obowiązków, o których mowa w art. 13 rozporządzenia 2016/679, następuje przez umieszczenie informacji określonych w art. 13 ust. 2 rozporządzenia 2016/679 w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej oraz w widocznym miejscu w budynku Trybunału.

Art. 127.

1. Nadzór nad przetwarzaniem danych osobowych przez Trybunał w ramach prowadzonych przez niego postępowań wykonuje Prezes Trybunału.

2. Do nadzoru, o którym mowa w ust. 1, przepisy art. 175dd § 2 i 3 oraz działu I rozdziału 5a ustawy z dnia 27 lipca 2001 roku Prawo o ustroju sądów powszechnych (t. j.: Dz. U. z 2023 r. poz. 217 ze zm.) stosuje się odpowiednio.

Rozdział 8
Przepis końcowy

Art. 128.

Ustawa wchodzi w życie w terminie określonym w ustawie z dnia ... – Przepisy wprowadzające ustawy o Trybunale Konstytucyjnym.

UZASADNIENIE

I. Potrzeba opracowania nowej ustawy o Trybunale Konstytucyjnym

Trybunał Konstytucyjny w Polsce powstał w 1982 r. na mocy nowelizacji Konstytucji PRL[1]. Swoją działalność orzeczniczą rozpoczął po uchwaleniu w 1985 r. pierwszej ustawy o Trybunale Konstytucyjnym[2]. Powstanie Trybunału Konstytucyjnego – obok powołania instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich, Trybunału Stanu i sądownictwa administracyjnego – było istotnym krokiem w polskiej transformacji ustrojowej zmierzającym w kierunku stworzenia instytucjonalnych gwarancji standardów demokratycznego państwa prawnego. Powołanie niezależnego i niezawisłego organu kontroli konstytucyjności prawa miało bowiem na celu ochronę jednostki oraz jej praw i wolności przed dyskrecjonalnymi nadużyciami kompetencji prawodawczych ze strony organów władzy państwowej i politycznej.

W okresie trzech dekad działalności orzeczniczej Trybunał Konstytucyjny na trwałe wpisał się w ustrój konstytucyjny Rzeczypospolitej Polskiej, stając się jego immanentną częścią. Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego stanowiło gwarancję ochrony praw i wolności jednostki, a także przestrzegania przez władze publiczne zasady legalizmu w procesie prawodawczym. W tym czasie ukształtowało się wiele linii orzeczniczych, których konsekwentne przestrzeganie, wsparte poglądami doktryny prawa konstytucyjnego, stanowiło gwarancję obowiązywania standardów demokratycznego państwa prawnego w Polsce.

Pozycja prawna i ustrojowa Trybunału Konstytucyjnego została dodatkowo wzmocniona wraz z wejściem w życie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.[3] oraz ustawy o Trybunale Konstytucyjnym z 1997 r.[4]. Stworzenie podstaw konstytucyjnych dla zasad funkcjonowania Trybunału Konstytucyjnego stanowiło źródło jego niezakłóconej działalności orzeczniczej przez okres ponad dwóch dekad, w których Trybunał Konstytucyjny zbudował niekwestionowany autorytet prawniczy i dorobek orzeczniczy.

Problemy normatywne, funkcjonalne oraz organizacyjne Trybunału Konstytucyjnego, wpływające zarówno na jakość jego orzecznictwa, jak i na rzetelność i sprawność funkcjonowania, pojawiły się w następstwie uchwalenia ustawy o Trybunale Konstytucyjnym z 2015 r.[5]. Ówczesna większość parlamentarna zdecydowała się w ostatnich miesiącach kadencji Sejmu RP dokonać wyboru pięciu sędziów Trybunału Konstytucyjnego, w sytuacji gdy zgodnie z Konstytucją – co potwierdził Trybunał Konstytucyjny wyrokami z 3 grudnia 2015 r. (sygn. K 34/15)[6] i z 6 grudnia 2015 r. (K 35/15)[7] – mogła dokonać wyboru jedynie trzech

---

1 Ustawa z dnia 26 marca 1982 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. z 1982r. Nr 11, poz. 83.).

2 Ustawa z dnia 29 kwietnia 1985 r. o Trybunale Konstytucyjnym (t. j.: Dz. U. z 1991 r. Nr 109, poz. 470).

3 Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.).

4 Ustawa z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. z 1997 r. Nr 102, poz. 643 ze zm.).

5 Ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (t. j.: Dz. U. z 2016 r. poz. 293).

6 Dz. U. z 2015 r. poz. 2129.

7 Dz. U. z 2015 r. poz. 2147.

sędziów. Wprowadzenie do ustawy o Trybunale Konstytucyjnym z 2015 r. przepisu dającego podstawę do wyboru pięciu sędziów Trybunału stanowiło zapowiedź głębokiego kryzysu konstytucyjnego oraz funkcjonalnego, jaki w kolejnych latach dotknął Trybunał Konstytucyjny.

Sejm RP kolejnej kadencji dokonał bowiem ponownego wyboru pięciu osób na stanowiska sędziów Trybunału Konstytucyjnego, co oznaczało, że trzy osoby zostały powołane na miejsca zajmowane już przez sędziów Trybunału Konstytucyjnego powołanych prawidłowo przez Sejm RP poprzedniej kadencji. W ten sposób od 20 grudnia 2016 r. w działalności orzeczniczej Trybunału Konstytucyjnego uczestniczyły osoby nieuprawnione do orzekania. Osoby te brały udział w wydaniu kilkuset rozstrzygnięć Trybunału Konstytucyjnego. Skutkiem udziału osób nieuprawnionych do orzekania w rozpatrywaniu spraw przez Trybunał Konstytucyjny jest zakwestionowanie legalności orzeczeń Trybunału w obrocie prawnym zarówno krajowym, jak i międzynarodowym. Europejski Trybunał Praw Człowieka w wyroku z 7 maja 2021 r.[8] stwierdził, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wydane z udziałem osoby nieuprawnionej nie jest orzeczeniem sądu, którego skład jest ukształtowany zgodnie z ustawą, co w konsekwencji prowadzi do naruszenia art. 6 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

Obok problemu związanego z udziałem w składach orzekających Trybunału Konstytucyjnego osób nieuprawnionych należy także zwrócić uwagę na wątpliwości dotyczące legalności wyboru Prezesa i Wiceprezesa Trybunału Konstytucyjnego. Zgromadzenie Ogólne Sędziów Trybunału nie podjęło bowiem w tym zakresie wymaganej prawem uchwały o przedstawieniu Prezydentowi RP kandydatury na stanowiska Prezesa i Wiceprezesa Trybunału Konstytucyjnego.

W szeroko pojętym interesie publicznym leży jak najszybsze rozwiązanie problemów dotyczących legalności orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego wydanych z udziałem osób nieuprawnionych, a także prawidłowym powołaniem Prezesa i Wiceprezesa Trybunału Konstytucyjnego.

Poza kwestiami związanymi z legalnością obsady kluczowych stanowisk w Trybunale Konstytucyjnym istotnym problemem jest także stabilność podstaw normatywnych jego funkcjonowania. W VIII kadencji Sejmu RP ustawodawca dokonał licznych zmian normatywnych w ustawie o Trybunale Konstytucyjnym. Zmiany te wprowadzane były w warunkach narastającego kryzysu konstytucyjnego i doprowadziły do rozbicia wewnętrznej spójności ustawowych ram prawnych funkcjonowania Trybunału Konstytucyjnego. Wiele z tych regulacji zostało uznanych przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodne z Konstytucją RP.

Obecnie funkcjonowanie Trybunału Konstytucyjnego regulowane jest równocześnie przez dwa akty normatywne, tj.:

1) ustawę z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (t. j.: Dz. U. z 2019 r. poz. 2393);
2) ustawę z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (t. j. : Dz. U. z 2018 r. poz. 1422).

Przyjęty dualizm normatywny jest nieuzasadniony i prowadzi do niespójności. Nie ma także oparcia w dotychczasowej praktyce ustrojowej, gdyż od powstania Trybunału Konstytucyjnego ramy prawne jego funkcjonowania były określone w jednym akcie prawodawczym.

---

[8] Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 7 maja 2021 r. w sprawie *Xero Flor sp. z o.o. przeciwko Polsce*, skarga nr 4907/18.

Kryzys konstytucyjny związany z nieprawidłowym wyborem sędziów Trybunału Konstytucyjnego, wadliwym powołaniem Prezesa i Wiceprezesa Trybunału, widocznym deficytem niezależności i niezawisłości, brakiem stabilności podstaw normatywnych funkcjonowania Trybunału doprowadził do znaczącego obniżenia jakości orzeczeń, a także destabilizacji organizacyjnej Trybunału. Przejawia się ona m.in. notorycznym odwoływaniem zaplanowanych wcześniej rozpraw oraz częstymi i nie do końca jasnymi zmianami w składach orzekających. Skutkiem erozji zaufania publicznego był także znaczący spadek liczby skarg konstytucyjnych, pytań prawnych oraz wniosków kierowanych do Trybunału Konstytucyjnego, a w konsekwencji także widoczny spadek liczby wydawanych rozstrzygnięć.

W związku z przywołanymi wyżej faktami konieczne jest opracowanie i uchwalenie nowej ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, by na jej podstawie rozpoczął się proces przywracania zdolności Trybunału Konstytucyjnego do prawidłowej realizacji jego konstytucyjnych funkcji i zadań oraz odbudowy zaufania do procesu kontroli konstytucyjności prawa w Polsce.

II. Dotychczasowe podstawy ustawowe funkcjonowania Trybunału Konstytucyjnego

Od utworzenia Trybunału Konstytucyjnego w 1982 roku jego działalność orzeczniczą regulowały następujące ustawy:

1) ustawa z dnia 29 kwietnia 1985 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. z 1985 r. Nr 22, poz. 98). Ustawa ta w okresie 12 lat jej obowiązywania była nowelizowana 13 razy;
2) ustawa z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. z 1997 r. Nr 102, poz. 643). Ustawa ta w okresie 18 lat jej obowiązywania była nowelizowana 9 razy;
3) ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. z 2015 r. poz. 1064). Ustawa ta obowiązywała 11 miesięcy i w tym okresie była przedmiotem trzech nowelizacji. Ponadto Trybunał Konstytucyjny w dwóch orzeczeniach zakwestionował konstytucyjność jej wybranych przepisów (wyrok z 3 grudnia 2015 r. sygn. K 34/15 i z 6 grudnia 2015 r. sygn. K 35/15). Wyrokiem z 9 marca 2016 r. sygn. K 47/15[9] Trybunał Konstytucyjny stwierdził także niezgodność z Konstytucją całości kolejnej nowelizacji tej ustawy[10];
4) ustawa z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U. poz. 1157 z 2016 r.). Ustawa ta obowiązywała 5 miesięcy i w tym okresie była przedmiotem jednej nowelizacji. Wiele jej przepisów zostało uznanych za niezgodne z Konstytucją w orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego z 11 sierpnia 2016 r. o sygn. K 39/16[11];
5) ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz.U. poz. 2393, tekst jedn. z 2019 r.);
6) ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz.U. poz. 1422, tekst jedn. z 2018 r.);

---

[9] Dz. U. z 2018 r. poz. 1077.

[10] Wyrok K 47/15 dotyczył ustawy z 22 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. z 2015 r. poz. 2217).

[11] Dz. U. z 2018 r. poz. 1078.

7) ustawa z dnia 13 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz ustawę o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz.U. poz. 2074 z 2016 r. ze zm.).

Ustawy przywołane w pkt 5–7 są prawem obecnie obowiązującym. Łącznie określają one zasady i tryb postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, status sędziów Trybunału Konstytucyjnego, a także zawierają przepisy wprowadzające, przejściowe i dostosowujące. Każda ze wskazanych trzech ustaw była dotąd przedmiotem jednej nowelizacji.

III. Projektowany stan normatywny

1. Cel projektu ustawy o Trybunale Konstytucyjnym oraz założenia metodyczne jego konstrukcji legislacyjnej

Celem opracowania i uchwalenia nowej ustawy o Trybunale Konstytucyjnym jest stworzenie trwałych podstaw normatywnych pozwalających na odbudowę autorytetu Trybunału Konstytucyjnego oraz przywrócenie efektywnej, rzetelnej i niezależnej kontroli konstytucyjności prawa w Polsce. Trybunał Konstytucyjny w obecnym kształcie utracił bowiem zdolność do realizacji zadań wyznaczonych mu przez Konstytucję RP.

Projekt ustawy o Trybunale Konstytucyjnym oparto na następujących założeniach metodologicznych i legislacyjnych:

- Przepisy Konstytucji RP wyznaczają prawidłowy kształt ustrojowy Trybunału Konstytucyjnego (art. 188–197 Konstytucji RP). Odbudowanie systemu kontroli konstytucyjności prawa w Polsce nie wymaga zatem zmian konstytucyjnych. Oczywiście, gdyby ukształtowała się większość konstytucyjna zainteresowana wzmocnieniem gwarancji niezależności Trybunału Konstytucyjnego, możliwe byłoby rozważenie wprowadzenia dalej idących zmian utrwalających zasady niezależności Trybunału i niezawisłości jego sędziów. Nie jest to jednak niezbędne dla odbudowania systemu kontroli konstytucyjności prawa w Polsce. Kryzys konstytucyjny, który doprowadził do obecnej sytuacji w Trybunale Konstytucyjnym, wywołany był bowiem działalnością ustawodawcy, który spowodował normatywną erozję ustaw o Trybunale Konstytucyjnym, a także działalnością samego Trybunału oraz jego kierownictwa, które zaniedbało standardy niezależności Trybunału oraz doprowadziło do zapaści organizacyjnej jego prac.
- Proces odbudowywania systemu kontroli konstytucyjności prawa nie może polegać jedynie na przywróceniu stanu normatywnego sprzed 2015 r. Konieczne jest dokonanie analizy całości otoczenia normatywnego Trybunału Konstytucyjnego, zarówno historycznego, jak i zmian z lat 2015–2020, by na tej podstawie określić zasadnicze kierunki niezbędnych modyfikacji w ustawie o Trybunale Konstytucyjnym. Projekt ustawy o Trybunale Konstytucyjnym powinien zatem zostać stworzony na podstawie niezależnej, merytorycznej i apolitycznej analizy dotychczasowej działalności orzeczniczej Trybunału.
- W związku z powyższym projekt ustawy o Trybunale Konstytucyjnym został opracowany na podstawie analizy wszystkich ustaw o Trybunale Konstytucyjnym, jakie obowiązywały od 1985 r., projektów ich zmian, poglądów *de lege ferenda* artykułowanych w doktrynie prawa konstytucyjnego, krytycznej analizy dotychczasowej praktyki orzeczniczej

Trybunału, a także w niezbędnym zakresie analiz porównawczych obrazujących funkcjonowanie kontynentalnego systemu kontroli konstytucyjności prawa w innych państwach.

- Analiza ustaw o Trybunale Konstytucyjnym obowiązujących w Polsce od 1985 r. miała charakter wyłącznie merytoryczny i obiektywny. Nie brano pod uwagę politycznej afiliacji projektów. W szczególności odnosi się to do zmian wprowadzanych w okresie kryzysu konstytucyjnego. Rozsądne zmiany zawarte w tych projektach zostały uwzględnione w projekcie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym w takim samym stopniu, jak dobre praktyki wynikające z ustaw wcześniejszych.
- Metodyka prac nad ustawą o Trybunale Konstytucyjnym wymagała określenia bazy normatywnej, która stanowiła punkt wyjścia dla dalszych prac. W pracach nad projektem przyjęto, że punktem tym będzie ustawa o Trybunale Konstytucyjnym z 1997 r. Ustawa ta najdłużej stanowiła bowiem podstawę normatywną działalności orzeczniczej Trybunału Konstytucyjnego i w czasie jej obowiązywania Trybunał cieszył się największym zaufaniem społecznym i autorytetem prawniczym.
- W pracach nad projektem ustawy o Trybunale Konstytucyjnym przyjęto także założenie legislacyjne, zgodnie z którym projekt powinien stanowić jednolitą regulację normatywną określającą wszystkie aspekty funkcjonowania Trybunału Konstytucyjnego, zarówno materialne, jak i proceduralne. Odrzucono zatem rozwiązanie, by aspekty procesowe działalności orzeczniczej oraz status sędziów Trybunału Konstytucyjnego regulowały dwa odrębne akty rangi ustawowej.
- Wprowadzenie do systemu prawnego zmian wynikających z ustawy o Trybunale wymaga opracowania odpowiednich przepisów przejściowych i dostosowujących. Zgodnie ze standardami prawidłowej legislacji staną się one przedmiotem ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o Trybunale Konstytucyjnym.

2. Szczegółowe zmiany normatywne przewidziane w projekcie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym

2.1. Uwagi o systematyce ustawy o Trybunale Konstytucyjnym

Projekt nadaje nową systematykę ogólną ustawie o Trybunale Konstytucyjnym. Regulacja ta składa się ze 128 artykułów, które uporządkowano w 8 rozdziałach („Przepisy ogólne", „Organy Trybunału", „Sędziowie Trybunału", „Postępowanie przed Trybunałem", „Orzeczenia Trybunału", „Koszty postępowania", „Kancelaria Trybunału", „Przepis końcowy"). Dwa ze wskazanych wyżej rozdziałów (tj. „Sędziowie Trybunału" i „Postępowanie przed Trybunałem") wymagały wprowadzenia bardziej złożonej systematyki wewnętrznej i wydzielenia w ich ramach odrębnych oddziałów.

2.2. Rozdział – Przepisy ogólne

W rozdziale 1 „Przepisy ogólne" (art. 1–5) znalazły się przepisy określające zakres kognicji Trybunału Konstytucyjnego i wyznaczające jego pozycję ustrojową (**art. 1**). Treść tych przepisów nawiązuje do regulacji konstytucyjnej, w świetle której Trybunał Konstytucyjny jest niezależnym organem władzy sądowniczej powołanym do sprawowania kontroli hierarchicznej norm prawnych.

Przepis **art. 2** projektu precyzuje kompetencje orzecznicze Trybunału Konstytucyjnego wynikające z Konstytucji RP oraz członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Zakres tych

kompetencji odpowiada regulacji zawartej we wcześniejszych ustawach o Trybunale Konstytucyjnym.

W **art. 3** projektu przewidziano kompetencje do sygnalizowania przez Trybunał Konstytucyjny Sejmowi, Senatowi, Radzie Ministrów oraz innym organom stanowiącym prawo istnienie uchybień i luk w prawie.

Przepis **art. 4** projektu ustanawia obowiązek corocznego przedstawienia przez Prezesa Trybunału Konstytucyjnego informacji o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa Trybunału. Obowiązek ten jest zakotwiczony w tradycji Trybunału Konstytucyjnego. W projekcie doprecyzowano go jednak, zobowiązując, by informacja ta była przedstawiona w terminie nie późniejszym niż do końca czerwca roku kolejnego. Konieczność doprecyzowania sposobu realizacji tego obowiązku wynikała ze stwierdzonych w ostatnich latach opóźnień w zakresie sporządzenia i przedstawienia Sejmowi RP stosownej informacji. Do art. 4 projektu dodano także obowiązek przedstawienia informacji o problemach związanych z wykonywaniem wyroków Trybunału Konstytucyjnego. Opóźnienia w wykonywaniu orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego przez prawodawcę od lat są istotnym problemem podważającym efektywność systemu kontroli konstytucyjności prawa w Polsce. Informację, o której mowa w art. 4, przedstawia się konstytucyjnym organom państwa wskazanym w art. 4 ust. 3 projektu.

W **art. 5** znajduje się regulacja, zgodnie z którą rozporządzenia z mocą ustawy, o których mowa w art. 234 Konstytucji RP, podlegają kontroli konstytucyjności na takich samych zasadach jak ustawy.

2.3. Rozdział – Organy Trybunału

W rozdziale 2 „Organy Trybunału” (art. 6–14) znalazły się przepisy określające katalog organów Trybunału Konstytucyjnego, a także zakres ich zadań i kompetencji. Zgodnie z **art. 6** organami Trybunału są: Zgromadzenie Ogólne Sędziów Trybunału (zwane dalej **Zgromadzeniem**) oraz Prezes Trybunału. Ustrój oraz katalog zadań i kompetencji Zgromadzenia został istotnie rozszerzony w stosunku do przewidzianego w poprzednim stanie prawnym (art. 7). Wiele dotychczasowych uprawnień i kompetencji Prezesa Trybunału zostało przeniesionych do katalogu uprawnień i kompetencji Zgromadzenia. Ma to na celu podkreślenie i nadanie realnego wymiaru zasadzie kolegialności w działalności Trybunału Konstytucyjnego oraz ograniczenie tym samym możliwości jednoosobowego wpływania przez Prezesa Trybunału na działalność orzeczniczą tego organu. W szczególności należy zauważyć, że projekt przewiduje powierzenie Zgromadzeniu kompetencji do wyboru składów orzekających Trybunału oraz dokonywania w nich zmian. Modyfikacja ta stanowi konsekwencję głębokich wątpliwości prawnych, jakie towarzyszyły praktyce dokonywania licznych zmian składów orzekających w ostatnich latach przez osobę pełniącą obowiązki Prezesa Trybunału.

Projekt zobowiązuje Prezesa Trybunału do zwoływania Zgromadzenia co najmniej raz w miesiącu (**art. 8**). To kolejny przejaw przyjętego w projekcie prymatu zasady kolegialności nad jednoosobowym kierownictwem Trybunału przez Prezesa. Podczas Zgromadzenia mają zapadać najistotniejsze decyzje dotyczące trybu rozpoznawania spraw wniesionych do Trybunału, wyznaczania składów orzekających, zmian w tych składach, wyłączania sędziów czy ewentualnych konfliktów interesów. Celem ustawy jest zapewnienie, by proces wyznaczania i zmian w składach orzekających miał charakter kolegialny, transparentny i przejrzysty, gwarantując przede wszystkim niezależność i niezawisłość składów orzekających, zarówno od

czynników zewnętrznych, jak i od czynników wewnętrznych, w tym jednoosobowego wpływu na ten skład przez Prezesa Trybunału Konstytucyjnego.

Projekt przewiduje także istotną zmianę kompetencji i zadań Prezesa Trybunału Konstytucyjnego. Prezes Trybunału będzie reprezentował Trybunał na zewnątrz oraz będzie kierował pracami Zgromadzenia. Jednak ograniczeniu na rzecz Zgromadzenia ulegną te kompetencje Prezesa, które dawały mu podstawę do wyznaczania kierunku działalności orzeczniczej Trybunału. Jednym z celów projektu jest bowiem przywrócenie zasady kolegialności w pracach Trybunału. Realizując ten cel, doprecyzowano zasady wyboru Prezesa Trybunału, wprowadzając także m.in. kadencyjność tej funkcji.

Zgodnie z **art. 11** projektu Prezes Trybunału jest powoływany przez Prezydenta spośród dwóch kandydatów przedstawionych przez Zgromadzenie na 3 - letnią kadencję. Na kolejną kadencję Prezes Trybunału może być powołany tylko raz. Regulując procedurę zgłaszania kandydatów na stanowiska Prezesa Trybunału i Wiceprezesa Trybunału, projekt precyzuje konieczność podjęcia przez Zgromadzanie odrębnej uchwały o przedstawieniu Prezydentowi po dwóch kandydatów na każde z tych stanowisk.

Przepisy **art. 13** i **art. 14** projektu stanowią delegację do wydania regulaminu Trybunału, który powinien określać szczegóły wewnętrznej organizacji jego pracy, a także zasady finansowania Trybunału z budżetu państwa.

2.4. Rozdział – Sędziowie Trybunału

W rozdziale 3 „Sędziowie Trybunału” (art. 15–45) wyodrębniono 5 oddziałów: „Przepisy ogólne” (art. 15), „Mandat sędziego Trybunału” (art. 16–21), „Prawa i obowiązki sędziów Trybunału” (art. 22–32), „Odpowiedzialność dyscyplinarna” (art. 33–39), „Stan spoczynku” (art. 40–45).

W nawiązaniu do regulacji konstytucyjnej w przepisach ogólnych (**art. 15**) stwierdza się, że Trybunał Konstytucyjny składa się z 15 sędziów, którzy w sprawowaniu swojego urzędu są niezawiśli i podlegają tylko Konstytucji.

Regulację dotyczącą mandatu sędziego Trybunału otwierają przepisy określające zasady wyboru sędziów Trybunału przez Sejm. Zasady te zostały istotnie zmienione w stosunku do regulacji zawartej w poprzednich ustawach o Trybunale Konstytucyjnym. Zmianie uległa większość wymagana do dokonania wyboru sędziego Trybunału przez Sejm. Zgodnie z projektem sędziów Trybunału wybiera Sejm większością 3/5 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów (**art. 16**). Zmiana wymaganej większości z bezwzględnej do kwalifikowanej większości 3/5 głosów ma na celu doprowadzenie do przedstawiania kandydatów, którzy poprzez swoją wiedzę i doświadczenie prawnicze mogą uzyskać szerokie poparcie w Sejmie, także wśród ugrupowań opozycyjnych. Regulacja ta ma przeciwdziałać praktyce powoływania na stanowisko sędziego Trybunału kandydatów, którzy nie wyróżniają się wiedzą prawniczą i doświadczeniem zawodowym, lecz pozostają w bliskiej relacji z ugrupowaniem posiadającym aktualnie większość parlamentarną. Podobnie jak w poprzednich ustawach o Trybunale Konstytucyjnym minimalnym standardem pozwalającym na ubieganie się o stanowisko sędziego Trybunału Konstytucyjnego jest wyróżnianie się wiedzą prawniczą oraz posiadanie kwalifikacji wymaganych do zajmowania stanowiska sędziego Sądu Najwyższego lub Naczelnego Sądu Administracyjnego. Dodatkowo projekt stanowi, że na stanowisko sędziego Trybunału może zostać wybrana osoba w wieku od 40 do 70 lat. Według projektu osoba sprawująca mandat posła, senatora, posła do Parlamentu Europejskiego lub wchodząca w skład Rady Ministrów nie może ubiegać się o stanowisko

sędziego Trybunału, jeżeli od wygaśnięcia mandatu lub zakończenia pełnienia funkcji członka Rady Ministrów nie upłynęły co najmniej 4 lata (**art. 17**). Podobne ograniczenie dotyczy członkostwa w partii politycznej. Regulacja ta ma na celu zapobieżenie sytuacji, w której do Trybunału Konstytucyjnego wybierani są kandydaci będący czynnymi politykami. Okres 4 lat karencji wydaje się czasem wystarczającym na wypracowanie niezbędnego dystansu do bieżącej sytuacji politycznej.

Przepisy **art. 18** i **art. 19** projektu zawierają regulację określającą nowe zasady wyboru sędziów Trybunału Konstytucyjnego. Regulacja ta także odbiega od trybu przyjętego w poprzednich ustawach o Trybunale Konstytucyjnym. W świetle projektu postępowanie zmierzające do wyboru sędziów Trybunału Konstytucyjnego składa się z kilku etapów. Pierwszym etapem jest zgłoszenie kandydatów na stanowisko sędziego Trybunału. Krąg podmiotów uprawnionych do zgłoszenia kandydata na sędziego uległ rozszerzeniu. Poza Prezydium Sejmu oraz grupą 50 posłów prawo to przyznano Prezydentowi RP, grupie co najmniej 30 senatorów, Zgromadzeniu Ogólnemu Sędziów Sądu Najwyższego, Zgromadzeniu Ogólnemu Naczelnego Sądu Administracyjnego, Krajowej Izbie Radców Prawnych oraz Naczelnej Radzie Adwokackiej i Krajowej Radzie Prokuratorów. Rozszerzenie kręgu podmiotów uprawnionych do zgłoszenia kandydata na stanowisko sędziego ma służyć stworzeniu warunków do realnego wyboru najlepszego kandydata i zapobieżeniu sytuacji, w której na jedno zwalniające się miejsce w Trybunale Konstytucyjnym zgłaszany jest jeden kandydat. W takiej sytuacji nie można bowiem mówić o wyborze kandydata, lecz – ewentualnie – o jego powołaniu na stanowisko sędziego Trybunału. Projekt przewiduje, że zgłoszenie kandydatów następuje w terminie 3 miesięcy przed zakończeniem kadencji sędziego Trybunału, na którego miejsce ma zostać wybrany nowy sędzia. Dzięki temu uda się uniknąć sytuacji, w której kandydatury zgłaszane są w ostatniej chwili, niemal w przeddzień głosowania, ponieważ nie ma wówczas możliwości zbadania i oceny trafności kandydatury. Zgłoszenie kandydatów zamyka pierwszy etap postępowania. Kolejnym etapem jest postępowanie sprawdzające prowadzone przez Marszałka Sejmu, mające na celu zbadanie, czy kandydatury zostały zgłoszone przez uprawniony do tego podmiot i czy kandydaci spełniają kryteria ustawowe ubiegania się o stanowisko sędziego Trybunału Konstytucyjnego. Marszałek Sejmu odmawia przyjęcia zgłoszenia kandydata w sytuacji, gdy stwierdzi, że zachodzą ku temu przeszkody formalne. Prawidłowo zgłoszone kandydatury Marszałek Sejmu podaje do wiadomości publicznej w terminie nie późniejszym niż 30 dni przed upływem kadencji sędziego, na którego zwalniające się miejsce ma zostać wybrany nowy sędzia, a także zarządza obligatoryjne otwarte wysłuchanie publiczne z udziałem wszystkich kandydatów oraz zainteresowanych organizacji społecznych. Marszałek Sejmu przesyła także wszystkie kandydatury do Krajowej Rady Sądownictwa celem ich zaopiniowania pod względem predyspozycji do zajmowania stanowiska sędziego.

Zgodnie z **art. 20** projektu osoba wybrana na stanowisko sędziego składa wobec Prezydenta ślubowanie. Rota ślubowania nie uległa zmianie w stosunku do poprzednich ustaw o Trybunale Konstytucyjnym. W projekcie zrezygnowano jednak z sugerowania, by sędzia Trybunału, składając rotę ślubowania, dodawał do niej zdanie „Tak mi dopomóż Bóg”. Nie oznacza to bynajmniej wprowadzenia ograniczenia praw osób ubiegających się o stanowisko publiczne. Jeśli sędzia uzna to za stosowne, jak najbardziej może zdanie w tym brzmieniu do roty ślubowania dodać. Deklaracja ta ma bowiem charakter osobisty i religijny. Standard bezstronności organów publicznych w sprawach światopoglądowych wymaga jednak, by ustawodawca nie sugerował treści oświadczeń o charakterze religijnym w postępowaniu mającym na celu objęcie funkcji publicznej. Odnosi się to w szczególności do sędziów

Trybunału, do kompetencji których należy m.in. ocena zgodności działań ustawodawcy z konstytucyjnymi standardami dotyczącymi równouprawnienia kościołów i innych związków wyznaniowych, a także bezstronności władz publicznych w sprawach przekonań religijnych (art. 25 Konstytucji RP).

Zgodnie z art. 194 ust. 1 Konstytucji RP sędziów Trybunału wybiera Sejm. W świetle Konstytucji Prezydent nie posiada kompetencji do odmowy przyjęcia ślubowania od sędziego wybranego przez Sejm. Biorąc pod uwagę negatywną praktykę ostatnich lat, związaną z odmową przyjęcia ślubowania od wybranych przez Sejm sędziów Trybunału, w projekcie dodano przepis, zgodnie z którym Prezydent RP zobowiązany jest do przyjęcia ślubowania od sędziego w terminie 14 dni od dnia wyboru sędziego Trybunału przez Sejm.

Przepis **art. 21** projektu określa przypadki, w których dochodzi do wygaśnięcia mandatu sędziego Trybunału. Zgodnie z tym przepisem do sytuacji takiej dochodzi w przypadku śmierci sędziego Trybunału, zrzeczenia się stanowiska, stwierdzenia orzeczeniem komisji lekarskiej trwałej niezdolności do pełnienia obowiązków sędziego Trybunału lub prawomocnego orzeczenia dyscyplinarnego o usunięciu ze stanowiska sędziego Trybunału. W projekcie doprecyzowano, że wskutek wygaśnięcia mandatu na podstawie orzeczenia komisji lekarskiej sędzia przechodzi w stan spoczynku i zachowuje uprawnienie do świadczenia dla sędziów w stanie spoczynku.

Oddział 3 rozdziału 3 projektu (**art. 22–32**) obejmuje regulację dotyczącą praw i obowiązków sędziów Trybunału Konstytucyjnego. Przepis **art. 22** projektu reguluje zasady wynagradzania sędziego Trybunału Konstytucyjnego. Zasady te pozostają bez zmian w stosunku do regulacji dotychczasowej. Przepis **art. 24** projektu określa obowiązek złożenia oświadczeń o stanie majątkowym, który także pozostaje w kształcie dotychczasowym. Zmianie ulegają natomiast zasady związane z możliwościami dodatkowego zatrudnienia sędziów Trybunału (**art. 26**). Sędzia Trybunału nie może pozostawać w stosunku dodatkowego zatrudnienia, z wyjątkiem zatrudnienia w charakterze nauczyciela akademickiego lub pracownika naukowego w instytucie Polskiej Akademii Nauk, w łącznym wymiarze nieprzekraczającym połowy jednego pełnego etatu. Regulacja ta ma na celu wyeliminowanie sytuacji, w której sędziowie Trybunału z uwagi na dodatkowe zatrudnienie nie byliby w pełni skupieni na swoich obowiązkach w Trybunale Konstytucyjnym. Przepisy **art. 28–31** regulują sprawy związane z immunitetem sędziego Trybunału. Regulacja ta przewiduje przeniesienie kompetencji do wyrażenia zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej oraz pozbawienie wolności sędziego Trybunału ze Zgromadzenia Ogólnego na sąd dyscyplinarny. Przepis **art. 32** zawiera ogólne odesłanie, zgodnie z którym w sprawach nieuregulowanych w projekcie do spraw dotyczących statusu sędziów Trybunału należy stosować odpowiednio przepisy dotyczące sędziów Sądu Najwyższego.

Przepisy **art. 33–39** regulują zasady odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału (oddział 4). W regulacji tej wprowadzono istotne zmiany w odniesieniu do dotychczasowego stanu prawnego. Dotychczasowe zasady dotyczące odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału Konstytucyjnego były wzorowane na analogicznych zasadach odnoszących się do odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Sądu Najwyższego oraz sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego. Na analogii tej oparto także tryb postępowania w sprawach odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału. Postępowanie to jest jednak efektywne w przypadku sędziów Sądu Najwyższego bądź sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego, gdyż Zgromadzenia Ogólne tych sądów są wystarczająco liczne. Nie zachodzi zatem ryzyko organizacyjnej dysfunkcjonalności takiego postępowania.

Analogia ta okazuje się jednak zawodna w odniesieniu do Trybunału, który liczy tylko piętnastu sędziów. Jeżeli bowiem weźmiemy pod uwagę, że sąd dyscyplinarny pierwszej instancji liczy pięciu sędziów, zaś sąd dyscyplinarny drugiej instancji siedmiu sędziów Trybunału, a w dodatku z orzekania w sądzie dyscyplinarnym wyłączony jest Prezes Trybunału (dokonuje kontroli formalnej wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego oraz odpowiada za wylosowanie rzecznika dyscyplinarnego, a także składu sądu dyscyplinarnego orzekającego w pierwszej i drugiej instancji) oraz sędzia pełniący funkcję rzecznika dyscyplinarnego, to okazuje się, że przeprowadzenie postępowania dyscyplinarnego wymaga zaangażowania czternastu sędziów. Jeżeli w takiej sytuacji choćby jeden z sędziów został wyłączony (np. z uwagi na stan zdrowia lub konflikt interesów) bądź też zarzut dyscyplinarny dotyczyłby więcej niż jednego sędziego, nie można byłoby przeprowadzić postępowania dyscyplinarnego wobec braku faktycznej możliwości wyłonienia sądu dyscyplinarnego drugiej instancji. Regulacja postępowania dyscyplinarnego wymagała zatem gruntownej zmiany. Z tego względu w projekcie (**art. 35**) zdecydowano, że skład sądu dyscyplinarnego pierwszej i drugiej instancji jest wyznaczany w drodze losowania przez Prezesa Trybunału spośród sędziów Trybunału i sędziów Trybunału w stanie spoczynku. Sędziowie Trybunału w stanie spoczynku odpowiadają wszak dyscyplinarnie na podobnych zasadach jak sędziowie Trybunału (**art. 38**). Z losowania wyłączeni są natomiast Prezes Trybunału, sędzia pełniący funkcję rzecznika dyscyplinarnego oraz obwiniony sędzia. Z losowania składu sądu dyscyplinarnego II instancji wyłącza się dodatkowo sędziów orzekających w sądzie dyscyplinarnym I instancji w tej sprawie.

W projekcie rozszerzono także katalog podmiotów, które mogą złożyć wniosek o wszczęcie postepowania dyscyplinarnego. Dotychczas wniosek taki mógł złożyć tylko sędzia Trybunału lub Prezydent na wniosek Prokuratora Generalnego, po zasięgnięciu opinii Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego. Zgodnie z projektem (**art. 34**) wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego może złożyć Prezydent RP, Prokurator Generalny, sędzia Trybunału oraz sędzia Trybunału w stanie spoczynku.

Zawarta w projekcie definicja czynu dyscyplinarnego nawiązuje do analogicznych regulacji dotyczących sędziów Sądu Najwyższego i sądów powszechnych. Czynem tym jest oczywista i rażąca obraza przepisów prawa, uchybienie godności urzędu sędziego Trybunału lub inne nieetyczne zachowanie mogące podważyć zaufanie do jego bezstronności i niezawisłości (**art. 33**). Utrzymano wyłączną odpowiedzialność dyscyplinarną sędziego Trybunału za wykroczenia, z wyjątkiem wykroczeń drogowych. W przypadku tych wykroczeń sędzia Trybunału może złożyć oświadczenie o zgodzie na przyjęcie mandatu karnego. Zmiana ta nawiązuje do odpowiedniej regulacji obowiązującej sędziów sądów powszechnych, Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego.

Przepisy **art. 40–45** projektu (oddział 5) regulują status sędziego w stanie spoczynku. Status sędziów Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku w świetle projektu odpowiada co do zasady statusowi ukształtowanemu w świetle dotychczasowego ustawodawstwa. Projekt przewiduje możliwość pozbawienia statusu sędziego w stanie spoczynku prawomocnym orzeczeniem sądu dyscyplinarnego (**art. 37**, **art. 44**). Ponadto przewiduje także złagodzenie ograniczeń odnoszących się do dodatkowego zatrudniania w porównaniu z ograniczeniami dotyczącymi czynnych sędziów Trybunału, co może umożliwić sędziom Trybunału w stanie spoczynku pełnienie m.in. funkcji w międzynarodowych organach sądowych (art. 45).

2.5. Rozdział – Postępowanie przed Trybunałem

W rozdziale 4 projektu „Postępowanie przed Trybunałem” (art. 46–103) wyodrębniono 13 oddziałów: 1) „Przepisy ogólne”, 2) „Składy orzekające Trybunału”, 3) „Wyłączenie sędziego”, 4) „Uczestnicy postępowania”, 5) „Pisma procesowe”, 6) „Wszczęcie postępowania”, 7) „Wstępna kontrola wniosków, pytań prawnych i skarg konstytucyjnych”, 8) „Rozprawy i posiedzenia”, 9) „Umorzenie postępowania”, 10) „Orzekanie w sprawach skarg konstytucyjnych”, 11) „Rozstrzyganie sporów kompetencyjnych”, 12) „Badanie zgodności celów i działalności partii politycznych z Konstytucją”, 13) „Postępowanie w sprawie stwierdzenia przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz powierzenia Marszałkowi Sejmu tymczasowego wykonywania obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej”.

Przepisy ogólne (**oddział 1**, **art. 46–51**) rozdziału poświęconego postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym wskazują podstawowe zasady postępowania, takie jak: zasada prawdy obiektywnej (**art. 46 ust. 1**), zasada skargowości (**art. 46 ust. 2**), zasada jawności (**art. 48, art. 49**).

Projekt jednoznacznie rozstrzyga spór istniejący w doktrynie prawa konstytucyjnego i rozbieżności występujące w orzecznictwie Trybunału dotyczące tego, czy Trybunał jest obowiązany do dokonywania z urzędu kontroli zgodności z Konstytucją trybu wydania kwestionowanego aktu normatywnego. Zgodnie z projektem (**art. 46 ust. 3**) kontrola taka staje się obligatoryjna. Trybunał Konstytucyjny, dokonując hierarchicznej kontroli zgodności norm prawnych w systemie prawnym, musi bowiem w pierwszej kolejności ustalić, czy ma do czynienia z prawidłowo ustanowionymi normami prawnymi. W projekcie ograniczono także restrykcyjność zasady skargowości, stanowiąc, że Trybunał jest związany zakresem zaskarżenia wskazanym we wniosku, pytaniu prawnym lub skardze konstytucyjnej, obejmującym wskazanie kwestionowanego aktu normatywnego lub jego części (określenie przedmiotu kontroli) oraz wzorców kontroli. Trybunał ma zatem obowiązek dokonania pełnej kontroli kwestionowanych przepisów ze wskazanym w skardze, wniosku lub pytaniu prawnym wzorcem kontroli konstytucyjności, a nie – jak ma to miejsce obecnie – jedynie w zakresie określonym uzasadnieniem pisma procesowego.

Do projektu dodano przepis (**art. 47**) wyraźnie artykułujący obowiązek Trybunału Konstytucyjnego do wystąpienia z pytaniem prejudycjalnym do TSUE w sytuacjach, o których mowa w art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

Przepis **art. 51** projektu stanowi, że we wszystkich sprawach nieuregulowanych w ustawie o Trybunale Konstytucyjnym dotyczących postępowania przed Trybunałem stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego. Analogiczne odesłanie znajdowało się we wszystkich dotychczasowych ustawach o Trybunale Konstytucyjnym.

Przepisy dotyczące kształtowania składów orzekających Trybunału (**oddział 2, art. 52, art. 53**) zawierają istotne zmiany w stosunku do dotychczasowego stanu prawnego. Przede wszystkim zmianie ulega sposób wyznaczania składu orzekającego, w tym przewodniczącego i sprawozdawcy. Dotychczas kompetencja ta należała do Prezesa Trybunału. Projekt przewiduje, że składy orzekające są losowane w sposób transparentny podczas posiedzenia Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Trybunału (**art. 53**). Projekt porządkuje także kategorie przedmiotowe spraw rozpoznawanych przez poszczególne rodzaje składów orzekających, tj.: w pełnym składzie rozpoznane sprawy wskazane w **art. 52 ust. 1 pkt 1** projektu, w składzie pięciu sędziów – sprawy wskazane w **art. 52 ust. 1 pkt 2**, w składzie trzech sędziów – sprawy wskazane w **art. 52 ust. 1 pkt 3**, w składzie jednego sędziego – sprawy wskazane w **art. 52 ust.**

1 pkt 4 projektu. Przepis **art. 52 ust. 2** projektu definiuje pełny skład Trybunału jako skład co najmniej dziewięciu sędziów Trybunału.

W przepisie **art. 52 ust. 3** projektu sformułowana jest nowa definicja terminu „sprawa o szczególnej zawiłości", zgodnie z którą należy za taką uznać sprawę o istotnym znaczeniu dla funkcjonowania państwa i społeczeństwa lub sprawę, w której skład orzekający zamierza odstąpić od poglądu prawnego wyrażonego przez Trybunał Konstytucyjny w pełnym składzie. Należy zwrócić uwagę na zmianę polegającą na możliwości uznania za szczególnie zawiłą sprawy o istotnym znaczeniu społecznym, a nie – jak dotąd – wyłącznie prawnym lub finansowym.

Przepisy art. 54–56 projektu (**oddział 3**) zawierają regulacje dotyczące zasad wyłączenia sędziego z udziału w rozpoznaniu sprawy, zarówno z mocy prawa, jak i na wniosek. Projekt przewiduje w tym zakresie zmiany w stosunku do dotychczasowego stanu prawnego, polegające na niezbędnym doprecyzowaniu przesłanek wyłączenia sędziego z mocy prawa. Dotychczas sędzia był bowiem wyłączany z mocy ustawy, gdy np. uczestniczył w wydaniu aktu normatywnego, pełniąc mandat posła lub senatora, albo był przedstawicielem, pełnomocnikiem lub doradcą uczestnika postępowania. Przesłanki te sformułowane były jednak bardzo szeroko, obejmowały bowiem także sytuacje, w których okoliczność skutkująca wyłączeniem z mocy ustawy miała miejsce w tak odległej przeszłości, że mogła zatrzeć się w pamięci sędziego (np. przed kilkunastu czy nawet kilkudziesięciu laty). W takiej sytuacji wyłączenie nie powinno następować z mocy prawa. W projekcie proponuje się, aby we wskazanych sytuacjach skutek wyłączenia z mocy prawa ograniczyć do faktów i zdarzeń mających miejsce w ostatnich 10 latach (**art. 54 ust. 1 pkt 3** i **4**). W sytuacjach tych zostaje jednak zachowana możliwość wyłączenia na wniosek w przypadku uprawdopodobnienia okoliczności wpływających na bezstronność sędziego (**art. 54 ust. 2** i **3**).

Przepisy **art. 57–60 projektu** (**oddział 4**) regulują status uczestników postępowań toczących się przed Trybunałem Konstytucyjnym. Katalog uczestników tych postępowań znajduje się w **art. 57 pkt 1–12** projektu. Uczestnik postępowania działa przed Trybunałem osobiście lub przez umocowanego przedstawiciela bądź pełnomocnika. Przedstawicielem sądu zwracającego się z pytaniem prawnym może być wyłącznie sędzia orzekający w sprawie, w której zostało przedstawione pytanie prawne. Przedstawicielem Marszałka Sejmu, Sejmu oraz grupy posłów może być wyłącznie poseł, a przedstawicielem Marszałka Senatu lub grupy senatorów – senator (**art. 59**). Projekt nie wprowadza istotnych zmian w zakresie statusu uczestników postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, w porównaniu z poprzednimi ustawami o Trybunale Konstytucyjnym.

Przepisy **art. 61–68** (**oddział 5**) zawierają regulację dotyczącą zasad prawidłowego konstruowania i wnoszenia do Trybunału pism procesowych. Projekt utrzymuje zasadę pisemności postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (**art. 61 ust. 1**). W **art. 61** zostały sformułowane wymagania dotyczące wniosków o kontrolę konstytucyjności prawa, które wnoszą podmioty o legitymacji generalnej oraz podmioty o szczególnej legitymacji wnioskowej. Przepis ten nawiązuje do wymagań dotyczących wniosków o kontrolę konstytucyjności prawa stawianych w ustawie o Trybunale Konstytucyjnym z 1997 r. Projekt rezygnuje tym samym z wymagań sformułowanych w obowiązującej ustawie o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, w szczególności z zawartego w niej obowiązku przywoływania pełnej treści przepisów stanowiących przedmiot i wzorzec kontroli konstytucyjności. Trybunał Konstytucyjny zna bowiem treść tych przepisów (*Iura novit curia*), nie ma więc potrzeby ich przytaczania we wniosku.

Przepis **art. 62 ust. 3** projektu zawiera istotną zmianę dotyczącą praktyki rozpoznawania wniosków wnoszonych przez podmioty o legitymacji szczególnej. Dotychczas Trybunał Konstytucyjny w swojej praktyce orzeczniczej przyjmował bowiem, że podmioty o legitymacji szczególnej, o których mowa w art. 191 ust. 2 pkt 4 Konstytucji RP, tj.: ogólnokrajowe organy związków zawodowych oraz ogólnokrajowe władze organizacji pracodawców i organizacji zawodowych, mają legitymację do wystąpienia z wnioskiem do Trybunału jedynie wówczas, gdy posiadają jednostki terenowe. Obowiązek posiadania jednostek terenowych dla uzyskania legitymacji szczególnej nie wynikał ani z Konstytucji, ani z dotychczasowych ustaw o Trybunale Konstytucyjnym, był natomiast ukształtowany praktyką wydawania przez Trybunał Konstytucyjny postanowień o odmowie nadania dalszego biegu wnioskowi. Projekt zmierza do zmiany tej praktyki, w myśl zasady możliwie najszerszego otwarcia Trybunału Konstytucyjnego na wnioski pochodzące od organizacji społeczeństwa obywatelskiego. Do **art. 62** projektu dodano ust. 3, zgodnie z którym wniosek pochodzący od organizacji, o której mowa w art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji RP, powinien zawierać przywołanie przepisu prawa, regulaminu lub statutu wskazującego, że organ lub organizacja działały na obszarze całego kraju. Wymóg ogólnokrajowości wynikający z art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji RP jest bowiem w świetle projektu spełniony, gdy organizacja występująca z wnioskiem jest w świetle ustawy, statutu lub regulaminu organizacją działającą na terenie całego kraju, nawet jeśli nie posiada jednostek terenowych.

Podobnie – w myśl zasady otwartości Trybunału Konstytucyjnego na wnioski pochodzące od organizacji społeczeństwa obywatelskiego – należy rozumieć treść **art. 62 ust. 2** projektu. Przepis ten nawiązuje do treści art. 191 ust. 2 Konstytucji RP, zgodnie z którym podmioty o legitymacji szczególnej mogą wystąpić z wnioskiem do Trybunału, jeżeli akt normatywny dotyczy spraw objętych ich zakresem działania. W praktyce kontroli wstępnej wniosków pochodzących od podmiotów o legitymacji szczególnej, dokonywanej dotychczas przez Trybunał Konstytucyjny, przyjmowano interpretację, że organizacje pracodawców mają legitymację do kwestionowania wyłącznie przepisów dotyczących relacji pracodawca – pracownik. Przepis art. 191 ust. 2 Konstytucji RP daje podstawy, a nawet obliguje, do jego szerszej wykładni, zgodnej z zasadami społeczeństwa obywatelskiego. Projektodawcy pragną zmienić dotychczasową praktykę kontroli wstępnej wniosków pochodzących od organizacji pracodawców, a także związków zawodowych i organizacji zawodowych, prowadząc do rozszerzenia zakresu legitymacji organizacji społeczeństwa obywatelskiego do wszczęcia procesu kontroli konstytucyjności prawa. Stąd zmiana polegająca na dodaniu w **art. 62 ust. 2** odwołania do przepisu prawa lub statutu organizacji, który określa zakres spraw objętych obszarem jej działania. W świetle tego przepisu zakres legitymacji w przypadku organizacji pracodawców nie jest bowiem wyznaczany wyłącznie relacjami pracodawca – pracownik, ale może obejmować także np. regulacje gospodarcze związane z funkcjonowaniem pracodawcy w warunkach gospodarki rynkowej bądź regulacje administracyjne związane z obowiązkami pracodawcy wobec państwa. Analogicznie należy interpretować także zakres legitymacji właściwej dla związków zawodowych oraz organizacji zawodowych.

Przepis **art. 63** wskazuje dwa możliwe rodzaje zarzutów zawarte we wniosku o kontrolę konstytucyjności prawa: pierwszy obejmujący kompetencję do wydania aktu normatywnego lub tryb jego wydania (czynność prawodawczą), drugi obejmujący zarzut naruszenia Konstytucji RP przez treść aktu normatywnego lub jego części.

Przepisy **art. 64–68** projektu określają wymagania dotyczące pytań prawnych, wniosków o ocenę zgodności celów lub działalności partii politycznej oraz skarg konstytucyjnych, a także wskazują załączniki, których dołączenie do tych pism procesowych jest niezbędne.

Projekt wprowadza zmiany dotyczące zakresu zaskarżenia dopuszczalnego w skardze konstytucyjnej (**art. 68**). Dotychczasowa regulacja stanowiła bowiem barierę w procesie przywracania stanu zgodności z Konstytucją w drodze skarg konstytucyjnych, znacząco ograniczając efektywność skarg konstytucyjnych. Dotychczas w skardze można było zakwestionować jedynie przepis, na podstawie którego organ orzekł ostatecznie o wolnościach, prawach lub obowiązkach jednostki. W wielu przypadkach ograniczenie to – stanowiące nadmierny formalizm – prowadziło do faktycznego braku możliwości zakwestionowania przepisu, który stanowił źródło niekonstytucyjności, lecz nie został przywołany w sentencji ostatecznego rozstrzygnięcia organu władzy publicznej. Projekt przewiduje, że skarga konstytucyjna powinna wskazywać normę prawną stanowiącą podstawę ostatecznego rozstrzygnięcia organu władzy publicznej, a więc nie tylko przepis będący podstawą procesową rozstrzygnięcia, lecz także wszelkie regulacje prawa materialnego, które wpłynęły na treść rozstrzygnięcia w sprawie indywidualnej.

Przepisy **art. 69** i **art. 70** (**oddział 6**) regulują zasady wszczęcia postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym. Zgodnie z **art. 69** wszczęcie postępowania następuje wraz z wniesieniem do Trybunału wniosku o kontrolę konstytucyjności prawa, pytania prawnego lub skargi konstytucyjnej. Regulacje zawarte w analizowanym oddziale rozdziału 3 odpowiadają zasadniczo regulacji dotyczącej zasad wszczęcia postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym obowiązującej na gruncie przepisów dotychczasowych.

Przepisy **art. 71–73** (**oddział 7**) określają zasady przeprowadzania kontroli wstępnej wniosków, pytań prawnych i skarg konstytucyjnych. Projekt ujednolica zasady postępowania ze wszystkimi pismami procesowymi. Wniosek, pytanie prawne i skarga konstytucyjna podlegają zatem weryfikacji formalnej na posiedzeniu niejawnym w składzie jednego sędziego Trybunału. Jeżeli pismo procesowe nie odpowiada wymaganiom formalnym, Trybunał wzywa do usunięcia braków w terminie 7 dni (**art. 71 ust. 1** i **2**). Jeżeli braki te nie zostały usunięte lub pismo procesowe jest oczywiście bezzasadne, Trybunał w składzie jednego sędziego wydaje postanowienie o odmowie nadania dalszego biegu sprawie (**art. 71 ust. 3**). Na postanowienie to przysługuje zażalenie wnoszone w terminie 7 dni od dnia doręczenia postanowienia. Zażalenie rozpoznaje Trybunał Konstytucyjny w składzie trzech sędziów. Uwzględniając zażalenie, Trybunał kieruje sprawę na rozprawę (**art. 70 ust. 7**). Podobnie na rozprawę kieruje się wnioski, pytania prawne i skargi konstytucyjne, co do których nie zachodzą przeszkody formalne (**art. 72**).

Przepisy **art. 74–85** (**oddział 8**) dotyczą zasad przeprowadzania rozpraw oraz posiedzeń Trybunału Konstytucyjnego. Projekt zmierza do odwrócenia kierunku polityki legislacyjnej dotyczącej zasad przeprowadzania rozpraw przed Trybunałem Konstytucyjnym, jaki ukształtował się na gruncie ustaw o Trybunale Konstytucyjnym z 2015 r., a także regulacji obecnie obowiązującej. W dotychczasowym ustawodawstwie widoczna jest bowiem tendencja do ograniczania liczby rozpraw przed Trybunałem Konstytucyjnym i zwiększania liczby spraw rozpatrywanych na posiedzeniach niejawnych. Tendencja ta niestety nie sprzyja wszechstronnemu rozpoznaniu sprawy, a także ogranicza transparentność procesu kontroli konstytucyjności prawa. Dlatego projekt wprowadza zasadę odwrotną – wszystkie sprawy zawisłe przed Trybunałem Konstytucyjnym powinny zostać rozpatrzone na otwartej, transparentnej rozprawie. Jedynie w nielicznych sytuacjach jest możliwość rozpatrzenia

sprawy na posiedzeniu niejawnym, gdy sprawa jest bezsporna, a stanowiska uczestników jednoznacznie kwalifikują akt normatywny jako niezgodny z Konstytucją (**art. 76, art. 80**).

Projekt zawiera niezbędną regulację dotyczącą porządku rozpraw, określając w szczególności czas potrzebny uczestnikom na przygotowanie się do rozprawy (30 dni) i zgłoszenie swojego udziału w sprawie. Dobre przygotowanie rozprawy, pozostawienie uczestnikom wystarczającego czasu na przygotowanie się do niej zmniejszy ryzyko zgłaszania w dniu rozprawy lub bezpośrednio przed nim wniosków, które będą skutkowały koniecznością jej odraczania lub zarządzania nieprzewidzianych wcześniej przerw. Projekt określa w tym celu termin na przedstawienie stanowiska przez każdego z uczestników postępowania (**art. 77**), a także – co ważne – przez Radę Ministrów (**art. 78**). Praktyka orzecznicza Trybunału wskazuje, że oczekiwanie na stanowisko Rady Ministrów często wstrzymuje możliwość niezwłocznego rozpoznania sprawy.

Projekt modyfikuje dotychczasowe uprawnienie Trybunału dotyczące możliwości zwracania się do Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego o przekazanie informacji na temat wykładni określonego przepisu prawa w orzecznictwie sądowym. W dotychczasowym orzecznictwie Trybunału z uprawnień tych korzystano bardzo rzadko. Dostrzegając rosnącą liczbę orzeczeń zakresowych i interpretacyjnych, a w szczególności negatywne skutki, jakie często wywołują one w praktyce stosowania prawa, projekt wprowadza obowiązek zasięgnięcia informacji w Sądzie Najwyższym lub Naczelnym Sądzie Administracyjnym na temat wykładni i praktyki stosowania przepisu w każdym przypadku, gdy proces kontroli konstytucyjności prawa zmierza w kierunku wydania orzeczenia interpretacyjnego lub zakresowego (**art. 79 ust. 2**).

Projekt przewiduje, że obecność na rozprawie wnioskodawcy, skarżącego lub sądu pytającego jest obowiązkowa. W razie niestawiennictwa prawidłowo zawiadomionych: wnioskodawcy, skarżącego lub sądu pytającego Trybunał odracza sprawę albo umarza postępowanie (**art. 80 ust. 3** i **4**). Projekt przewiduje w tym zakresie zmianę, gdyż obowiązujące ustawodawstwo dopuszczało rozpoznanie sprawy pod nieobecność sądu pytającego. Argumentowano, że brak konieczności stawienia się przed Trybunałem będzie zachęcał sąd do zadania pytania prawnego, a w postępowaniu przed Trybunałem sąd nie będzie narażony na pytania dotyczące istoty zawisłej przed nim sprawy. Konstytucyjną przesłanką dotyczącą wystąpienia z pytaniem prawnym do Trybunału Konstytucyjnego są wątpliwości konstytucyjne, które pojawiły się w sprawie zawisłej przed sądem i od rozstrzygnięcia których uzależnione jest rozstrzygnięcie przez sąd sprawy indywidualnej. Jeżeli sąd dostrzeże takie wątpliwości i zdecyduje się na sformułowanie pytania prawnego, to rzetelność procesu kontroli konstytucyjności prawa i powaga Trybunału wymagają, by sąd pytający przedstawił swoje wątpliwości na rozprawie. Przedmiotem rozprawy nie mogą być oczywiście wątki związane z rozpatrywaną przez sąd sprawą indywidualną. Zgodnie z projektem (**art. 60 ust. 1** i **2**) sąd pytający zwolniony jest z obowiązku przedstawiania szczegółowych wyjaśnień dotyczących sprawy, a jego rola procesowa ogranicza się do przedstawienia wątpliwości konstytucyjnych sformułowanych w pytaniu prawnym. Uczestnictwo w rozprawie przed Trybunałem Konstytucyjnym nie narusza zatem zasad niezależności i niezawisłości sądu pytającego w zakresie zawisłej przed nim sprawy. Możliwość przysłuchiwania się jej przebiegowi, zwłaszcza stanowiskom podmiotów odpowiedzialnych za wydanie kwestionowanego aktu normatywnego, może wyjaśnić wiele wątpliwości sądu pytającego.

Projekt przyjmuje zasadę, że nieobecność na rozprawie innych prawidłowo zawiadomionych uczestników postępowania – poza wnioskodawcą, skarżącym lub sądem pytającym – nie wstrzymuje rozpoznania sprawy (**art. 80 ust. 5**). Trybunał zobowiązany jest odroczyć rozprawę, gdy wystąpią nieprawidłowości w doręczeniu zawiadomienia o rozprawie do uczestników postępowania lub z innych ważnych powodów.

W toku rozprawy przewodniczący składu orzekającego kieruje rozprawą i wydaje zarządzenia niezbędne dla utrzymania powagi i porządku na rozprawie. Od zarządzeń przewodniczącego uczestnikom postępowania przysługuje odwołanie do składu orzekającego (**art. 82**).

Z przebiegu rozprawy sporządza się protokół. Projekt przewiduje możliwość sporządzenia protokołu w formie pisemnej, a także – analogicznie do regulacji obowiązującej w sądach powszechnych – poprzez rejestrację dźwięku albo obrazu i dźwięku (**art. 83**). Dotychczasowe ustawodawstwo nie przewidywało możliwości sporządzania protokołu z rozprawy przed Trybunałem Konstytucyjnym w formie zapisu obrazu i dźwięku. Forma ta jest jednak powszechnie przyjęta w sądownictwie, dlatego należy ją uwzględnić także w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym (**art. 83 ust. 6**).

Jeżeli Trybunał uzna sprawę za dostatecznie wyjaśnioną, to zamyka rozprawę. W sprawach, w których ustawa nie wymaga rozpoznania na rozprawie, Trybunał rozpoznaje sprawę na posiedzeniu (**art. 85**).

Przepisy **art. 86** i **87** (**oddział 9**) określają podstawy do umorzenia postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym. Zgodnie z tymi przepisami Trybunał na posiedzeniu niejawnym może umorzyć postępowanie, jeśli wydanie orzeczenia jest zbędne lub niedopuszczalne, na skutek cofnięcia wniosku, pytania prawnego lub skargi konstytucyjnej bądź jeżeli akt będący przedmiotem kontroli utracił moc obowiązującą (z zastrzeżeniem **art. 86 ust. 3**).

Projekt utrzymuje regulację, zgodnie z którą wnioski złożone przez grupę posłów lub senatorów po zakończeniu kadencji Sejmu i Senatu ulegają zawieszeniu na okres 6 miesięcy. Po upływie tego terminu, jeżeli wniosek nie uzyska ponownie poparcia grupy posłów lub senatorów, Trybunał wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania (**art. 87**).

Kolejne jednostki redakcyjne rozdziału 4 projektu – tj. oddziały od 10 do 13 – zawierają przepisy szczególne określające zasady rozpoznania przez Trybunał Konstytucyjny spraw wszczętych skargą konstytucyjną (**art. 88–91**), spraw dotyczących sporów kompetencyjnych (**art. 92** i **93**), oceny zgodności celów i działalności partii politycznych z Konstytucją (**art. 94–98**) oraz stwierdzania przeszkody w sprawowaniu urzędu Prezydenta RP (**art. 99–103**). Regulacja projektu zawarta we wskazanych oddziałach odpowiada co do zasady regulacjom zawartym w dotychczasowym ustawodawstwie.

2.6. Rozdział – Orzeczenia Trybunału

W rozdziale 5 projektu „Orzeczenia Trybunału” (**art. 104–115**) określa się zasady dotyczące trybu podejmowania, sposobu uzasadniania oraz trybu ogłaszania i publikowania rozstrzygnięć Trybunału.

Orzeczenia Trybunału mogą mieć formę wyroku lub postanowienia (**art. 104**). Każde z orzeczeń zostaje wydane po przeprowadzeniu niejawnej narady składu orzekającego (**art. 105**). Orzeczenie zapada większością głosów, przedstawianych kolejno przez sędziów wedle ich starszeństwa (**art. 106**). Sędzia, który nie zgadza się z orzeczeniem lub jego uzasadnieniem, może zgłosić zdanie odrębne.

Trybunał wydaje wyroki w sprawach wskazanych w **art. 108 ust. 1 pkt 1–6**, natomiast postanowienia w sprawach wskazanych w **art. 108 ust. 2 pkt 1–4** projektu. Wymaganie dotyczące niezbędnych elementów orzeczenia Trybunału formułuje **art. 109** projektu.

Orzeczenie sporządzone w formie pisemnej ogłasza się uczestnikom postępowania. W czasie ogłaszania wyroku wszyscy obecni na sali rozpraw, z wyjątkiem składu orzekającego, stoją (**art. 113**). Wyroki Trybunału Konstytucyjnego podlegają ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw (**art. 114**).

Regulacja dotycząca zasad wydawania, uzasadniania oraz ogłaszania i publikacji orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego nawiązuje do ukształtowanej praktyki orzeczniczej Trybunału. Projekt nie wprowadza w tym zakresie istotnych zmian. Przypadki odmawiania publikacji wyroków Trybunału, mające miejsce w latach 2016–2018, należy traktować jako działania sprzeczne z prawem, które nie dają jednak podstaw do tego, by w sposób zasadniczy zmieniać zasady ogłaszania i publikacji wyroków Trybunału Konstytucyjnego.

2.7. Rozdział – Koszty postępowania

Rozdział 6 projektu (**art. 116-118**) reguluje kwestie kosztów postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym. Także w tym przypadku regulacja zawarta w projekcie odpowiada co do zasady dotychczasowemu sposobowi rozliczania kosztów postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym. Koszty te ponosi Skarb Państwa.

2.8. Rozdział – Kancelaria Trybunału

W rozdziale 6 projektu „Kancelaria Trybunału” (**art. 119–127**) zawarte są przepisy dotyczące ustroju oraz zasad i trybu funkcjonowania Kancelarii Trybunału Konstytucyjnego.

Projekt ustawy odstępuje od przyjętego w obowiązujących przepisach wewnętrznego podziału na Kancelarię Trybunału oraz na Biuro Służby Prawnej Trybunału Konstytucyjnego, przywracając obowiązującą do 2015 r. jednolitą strukturę Biura Trybunału Konstytucyjnego. Siłą rzeczy regulacja zawarta w projekcie nawiązuje do ustawy o Trybunale Konstytucyjnym z roku 1997. Projekt reguluje najistotniejsze kwestie związane z ustrojem i zasadami funkcjonowania Kancelarii Trybunału Konstytucyjnego, w pozostałych kwestiach odsyłając do Statutu Kancelarii nadanego uchwałą Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Trybunału.

Kancelarią Trybunału kieruje Szef Kancelarii powołany uchwałą Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Trybunału Konstytucyjnego (**art. 120**). Szef Kancelarii jest przełożonym służbowym wszystkich pracowników Kancelarii, a jego szczegółowe zadania i kompetencje określa **art. 121** projektu.

Do pracowników Kancelarii w sposób jednolity stosuje się ustawę o pracownikach urzędów państwowych. Tym samym projekt odchodzi od wewnętrznego podziału pracowników na pracowników Kancelarii i Biura Służby Prawnej, do których obecnie stosuje się odpowiednio ustawę o pracownikach państwowych albo ustawę o pracownikach sądów i prokuratur (**art. 122** i **art. 123**).

Projekt stwarza możliwości awansu zawodowego prawników pracujących w Kancelarii Trybunału i ich rozwoju w zawodach prawniczych, dając podstawę – w związku z określonym stażem pracy i nabytym doświadczeniem zawodowym – do ubiegania się o wpis na listę adwokatów, radców prawnych, powołanie na stanowisko asesora komorniczego czy radcy Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa, bądź do przystąpienia do egzaminu sędziowskiego (**art. 123**).

Przepisy **art. 126** i **art. 127** zawierają niezbędne regulacje dotyczące zasad przetwarzania danych osobowych przez Kancelarię Trybunału Konstytucyjnego.

Zasady oraz tryb przeprowadzenia zmian w zakresie funkcjonowania Kancelarii Trybunału i Biura Służby Prawej Trybunału, utworzonych na podstawie przepisów dotychczasowych oraz organizacji Kancelarii opartej na niniejszej ustawie, określa ustawa – Przepisy wprowadzające ustawę o Trybunale Konstytucyjnym.

2.9. Rozdział – przepis końcowy

Zgodnie z **art. 128** ustawa wchodzi w życie w terminie określonym w ustawie – Przepisy wprowadzające ustawę o Trybunale Konstytucyjnym.

IV. Informacja na temat przeprowadzonych konsultacji społecznych

Projekt ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, podobnie jak projekt ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o Trybunale Konstytucyjnym, ma szczególny charakter, gdyż przygotowany został przez środowiska eksperckie i społeczne, poczuwające się do obowiązku podjęcia wszelkich możliwych działań, zmierzających do przywrócenia w Rzeczypospolitej Polskiej standardów praworządności, wynikających z zasady demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji), a zakwestionowanych w praktyce funkcjonowania władzy politycznej po wyborach parlamentarnych w 2015 r. Idea przywrócenia rudymentów państwa prawa w zakresie dotyczącym Trybunału Konstytucyjnego nie narodziła się w gabinetach partyjnych, ale w konkluzjach konferencji naukowej, pt. *Jak przywrócić państwo prawa?,* zorganizowanej 14 i 15 stycznia 2019 r. przez forum Idei Fundacji im. Stefana Batorego[12]. Podjęta wówczas inicjatywa zaowocowała blisko 3-letnim procesem przygotowania przedłożonych obecnie Sejmowi projektów ustaw, nad którymi pracowali członkowie Zespołu Ekspertów Prawnych Fundacji im. Stefana Batorego: 17 przedstawicieli nauk prawnych, z zakresu prawa konstytucyjnego, teorii i filozofii prawa, prawa międzynarodowego, prawa cywilnego oraz praw człowieka.

Efektem tych prac są projekty w pełnym znaczeniu tych słów społeczne, eksperckie i apolityczne, będące wynikiem prac i konsultacji realizowanych w latach 2020 – 2022. W doświadczeniach dotychczasowego okresu funkcjonowania III Rzeczypospolitej, trudno znaleźć projekt ustawy, który przygotowany byłby z porównywalnie wysokim stopniem partycypacji eksperckiej oraz zachowaniem standardów prawidłowej legislacji.

W 2022 r. projekt został przedstawiony opinii publicznej[13]. Od tego czasu projekt był przedmiotem rozległych i długotrwałych konsultacji publicznych i eksperckich, obejmujących udział specjalistów z zakresu prawa konstytucyjnego oraz organizacji skupiających osoby wykonujące zawody prawnicze, podejmujące działania na rzecz ochrony standardów demokratycznego państwa prawnego. Poszczególne rozwiązania normatywne proponowane w projekcie były także przedmiotem konferencji naukowych oraz cyklu debat organizowanych

[12] Zob. A. Smolar, w: *Jak przywrócić państwo prawa ?*, red. T. Zalasiński, Warszawa 2019, s. 10.

[13] Zob. Społeczny projekt ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, Forum Idei, Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa 2022 r.

przez środowisko konstytucjonalistów pod auspicjami Uniwersytetu Jagiellońskiego[14]. Liczne uwagi zgłoszone w toku konsultacji publicznych wpłynęły na ostateczny kształt projektu.

Projekt został następnie przedstawiony publicznie organizacjom społeczeństwa obywatelskiego, które mogły wyrazić dla niego swoje poparcie. Projekt uzyskał poparcie następujących organizacji społecznych (48): Stowarzyszenie Prokuratorów Lex Super Omnia, Stowarzyszenie Sędziów Polskich Iustitia, Stowarzyszenie Sędziów Themis, Akcja Demokracja, Czarny Bocian Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju, European Fem Institute, Forum Ruchu Europejskiego, Fundacja 4up!, Fundacja dla Polski, Fundacja Juniper, Fundacja na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny FEDERA, Fundacja Panoptykon, Fundacja Pole Dialogu, Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego, Fundacja SmartSteps, Fundacja Stocznia, Fundacja Trampolina, Fundacja Varia Posnania, Fundacja Wolne Sądy, Fundacja Wolności, Fundacja Wolności Gospodarczej, Fundacja Wolność od Religii, Fundusz Lokalny Masywu Śnieżnika, Green REV Institute, Inicjatywa "Nasz Rzecznik", Inicjatywa Wolne czwartki, Instytut Prawa i Społeczeństwa INPRIS, Komitet Obrony Demokracji, Małopolskie Towarzystwo Oświatowe (MTO), Monitor Konstytucyjny (monitorkonstytucyujny.eu), Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych, Opolskie Towarzystwo Przyrodnicze, Ostrowski Spacer Protestacyjny "Łańcuch Światła", Otwarta Rzeczpospolita - Stowarzyszenie przeciw Antysemityzmowi i Ksenofobii, Postomińskie Stowarzyszenie "Razem lepiej", Powszechna Spółdzielnia Spożywców "Społem" "Robotnik" w Zamościu, Równi w Różnorodności (organizacja ogólnouniwersytecka na Uniwersytecie Wrocławskim), SHDK RP Klub HDK im. dr Adama Bilika przy ArcelorMittal Poland S.A., Sieć Obywatelska Watchdog Polska, Stowarzyszenie Europejska Demokracja - Nadzieja i Otwartość (SEDNO), Stowarzyszenie Interwencji Prawnej, Stowarzyszenie Kampania Przeciw Homofobii, Stowarzyszenie Kobiecy Słupsk, Stowarzyszenie Nasze Imaginarium, Stowarzyszenie Order 2.0, Stowarzyszenie Skwer Władysława Bartoszewskiego, Stowarzyszenie Wolność Równość Demokracja, Stowarzyszenie zwykłe Obywatelski Toruń.

V. Przewidywane skutki społeczne, gospodarcze, finansowe i prawne

Proponowany projekt ustawy służy wywołaniu daleko idących skutków w każdej z wymienionych sfer:

1) w sferze ustrojowej, uchwalenie proponowanej regulacji pozwoli na odtworzenie systemu kontroli konstytucyjności prawa w kształcie przewidzianym w Konstytucji oraz stworzenie podstaw dla jego prawidłowego funkcjonowania w dłuższej perspektywie;
2) w sferze społecznej, uchwalenie proponowanej regulacji spowoduje przywrócenie poczucia bezpieczeństwa prawnego obywateli, likwidując wątpliwości co do statusu Trybunału i wydawanych przez ten organ rozstrzygnięć dotyczących zarówno podstawowych aktów normatywnych, kształtujących porządek prawny w Rzeczypospolitej Polskiej, jak również w obszarze ochrony indywidualnych wolności i praw jednostki, gwarantowanych przez Konstytucję;
3) w sferze gospodarczej, uchwalenie proponowanej regulacji w istotny sposób przyczyni się do zapewnienia stanu pewności obrotu gospodarczego, w szczególności w odniesieniu do rozstrzygnięć Trybunału, podejmowanych w sprawach indywidualnych,

[14] Szerszy opis przebiegu konsultacji – zob. S. Patyra, T. Zalasiński, *Trybunał Konstytucyjny jako strażnik Konstytucji – stan obecny i wnioski de lege ferenda*, Przegląd Konstytucyjny Nr 2/2023, s. 35 – 51.

tj. w trybie skargi konstytucyjnej i odpowiedzi na pytania prawne sądów, dotyczących zasady wolności działalności gospodarczej, prawa własności, czy też obowiązków przedsiębiorców wobec państwa w odniesieniu do sfery fiskalnej oraz ingerencji administracji w obszarze wolności działalności gospodarczej;

4) w sferze finansowej, uchwalenie proponowanej regulacji w istotny sposób przyczyni się do realizacji tzw. kamieni milowych, warunkujących uzyskanie przez Rzeczpospolitą Polską pełnej puli środków unijnych, przysługujących jej w ramach Krajowego Planu Odbudowy po pandemii COVID-19;

5) w sferze prawnej, uchwalenie proponowanej regulacji w istotny sposób przyczyni się do przywrócenia w Rzeczypospolitej Polskiej standardu kontroli konstytucyjności prawa, służącego realizacji normy z art. 8 ust. 1 Konstytucji, zgodnie z którą Konstytucja jest najwyższym prawem Rzeczypospolitej.

VI. Oświadczenie w sprawie ewentualnych kosztów wprowadzenia projektowanej ustawy w życie dla budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Projekt ustawy nie pociąga za sobą obciążeń budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

VII. Oświadczenie o zgodności projektu ustawy z prawem Unii Europejskiej

Projekt ustawy jest zgodny z prawem Unii Europejskiej, w szczególności w odniesieniu do wynikających z traktatów i orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej standardów praworządności, niezależności sądów i niezawisłości sędziów, a także prawa do sądu.

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

BIURO EKSPERTYZ I OCENY SKUTKÓW REGULACJI
KANCELARII SEJMU

Warszawa, 18 marca 2024 r.

BEOS-WPEiM-567/24

DS. 1120.10.2024(2)
18.03.2024

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej poselskiego projektu ustawy o Trybunale Konstytucyjnym (przedstawiciele wnioskodawców: poseł Kamila Gasiuk-Pihowicz, poseł Katarzyna Ueberhan, poseł Michał Pyrzyk, poseł Sławomir Ćwik)

Na podstawie art. 34 ust. 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r. – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 2022 r. poz. 990, ze zm.) sporządza się następującą opinię:

1. Przedmiot projektu ustawy

Projektodawcy proponują uchwalenie nowej ustawy, która miałaby zastąpić dwie ustawy obecnie regulujące funkcjonowanie Trybunału Konstytucyjnego (dalej: „TK"), tzn. ustawę z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym[1] oraz ustawę z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego[2].

Projekt ustawy obejmuje następujące rozdziały: „Przepisy ogólne" (art. 1-5), „Organy Trybunału" (art. 6-14), „Sędziowie Trybunału" (art. 15-45, dotyczące mandatu sędziego TK, praw i obowiązków sędziego TK, odpowiedzialności dyscyplinarnej oraz stanu spoczynku), „Postępowanie przed Trybunałem" (art. 46-103, dotyczące m.in. składów orzekających TK, wyłączenia sędziego, uczestników postępowania, pism procesowych, wszczęcia postępowania, wstępnej kontroli wniosków, pytań prawnych i skarg konstytucyjnych, rozpraw i posiedzeń, umorzenia postępowania, orzekania w sprawach skarg konstytucyjnych oraz rozstrzygania sporów kompetencyjnych), „Orzeczenia Trybunału" (art. 104-115), „Koszty postępowania" (art. 116-118) oraz „Kancelaria Trybunału" (art. 119-127).

Projektowana ustawa ma wejść w życie w terminie określonym w ustawie – Przepisy wprowadzające ustawę o Trybunale Konstytucyjnym.

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU
L.dz. KS-WP.020.88.6.2024
Data wpływu 19.03.24

[1] Dz. U. z 2019 r. poz. 2393.
[2] Dz. U. z 2018 r. poz. 1422.

2. Stan prawa Unii Europejskiej w materii objętej projektem ustawy

2.1. Z uwagi na przedmiot projektu należy uwzględnić art. 19 ust. 1 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE). Zgodnie z akapitem drugim tego artykułu państwa członkowskie ustanawiają środki zaskarżenia niezbędne do zapewnienia skutecznej ochrony sądowej w dziedzinach objętych prawem Unii.

Ponadto należy uwzględnić art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (dalej: „Karta"). W myśl akapitu pierwszego tego artykułu każdy, kogo prawa i wolności zagwarantowane przez prawo Unii zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka prawnego przed sądem, zgodnie z warunkami przewidzianymi w tym artykule. Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony uprzednio na mocy ustawy (art. 47 akapit drugi zdanie pierwsze Karty).

2.2. Znaczenie art. 19 ust. 1 TUE w kontekście niezawisłości sędziowskiej było wielokrotnie analizowane przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej: „TSUE"), w szczególności począwszy od wyroku z 27 lutego 2018 r. w sprawie C-64/16, *Associação Sindical dos Juízes Portugueses*. W tym wyroku TSUE stwierdził m.in., że art. 19 TUE, w którym skonkretyzowano afirmowaną w art. 2 TUE wartość państwa prawnego, powierza zadanie zapewniania kontroli sądowej w porządku prawnym Unii nie tylko TSUE, ale również sądom krajowym. W ocenie TSUE to dane państwo członkowskie powinno zapewnić, że organy te spełniają integralne wymogi skutecznej ochrony sądowej zgodnie z art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE. Dla zagwarantowania tej ochrony rzeczą kluczową jest zachowanie niezawisłości takiego organu, co potwierdza art. 47 akapit drugi Karty, w którym wśród wymogów związanych z prawem podstawowym do skutecznego środka prawnego wymieniono dostęp do „niezawisłego" sądu (pkt 41 wyroku). Zdaniem TSUE gwarancja niezawisłości, integralnego elementu sądzenia, jest niezbędna nie tylko na poziomie Unii, w odniesieniu do sędziów Unii i rzeczników generalnych TSUE, co przewiduje art. 19 ust. 2 akapit trzeci TUE, ale także na poziomie państw członkowskich, w odniesieniu do sądów krajowych (pkt 42 wyroku). Ustalenia te zostały potwierdzone m.in. w wyroku TSUE z 25 lipca 2018 r. w sprawie C-216/18 PPU, *LM* (pkt 52 i 53 wyroku).

Wyrok TSUE z 24 czerwca 2019 r. w sprawie C-619/18, *Komisja przeciwko Polsce*, zawiera stwierdzenie, że chociaż organizacja wymiaru sprawiedliwości w państwach członkowskich należy do kompetencji tych ostatnich, to wciąż przy wykonywaniu tej kompetencji państwa te mają obowiązek dotrzymywać zobowiązań wynikających dla nich z prawa Unii[3], a w szczególności z art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE[4] (pkt 52 wyroku).

[3] Por. wyroki TSUE: z 13 listopada 2018 r. w sprawie C-247/17, *Raugevicius*, pkt 45 oraz z 26 lutego 2019 r. w sprawach połączonych C-202/18 i C-238/18, *Rimšēvičs i EBC przeciwko Łotwie*, pkt 57.

[4] Teza ta została potwierdzona w wyroku TSUE z 5 listopada 2019 r. w sprawie C-192/18, *Komisja przeciwko Polsce*, pkt 102.

W przywołanym wyroku TSUE uznał, że Sąd Najwyższy (dalej: „SN") może w określonych wypadkach orzekać o kwestiach związanych ze stosowaniem lub z wykładnią prawa Unii oraz że należy on, jako sąd w znaczeniu zdefiniowanym w tym prawie, do polskiego systemu środków odwoławczych „w dziedzinach objętych prawem Unii" w rozumieniu art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, a w związku z tym sąd ten powinien odpowiadać wymogom skutecznej ochrony sądowej. W ocenie TSUE dla zagwarantowania, by organ taki jak SN mógł sam zapewniać taką ochronę, kluczowe jest zachowanie przez ten organ niezależności, co potwierdza art. 47 akapit drugi Karty, w którym wśród wymogów związanych z prawem podstawowym do skutecznego środka prawnego wymieniono dostęp do „niezawisłego" sądu (pkt 56 i 57 wyroku). TSUE orzekł, że wymóg niezawisłości sędziowskiej, stanowiącej integralny element sądzenia, wchodzi w zakres istoty prawa do skutecznej ochrony sądowej oraz prawa podstawowego do rzetelnego procesu sądowego, które ma fundamentalne znaczenie jako gwarancja ochrony wszystkich praw, jakie podmioty prawa wywodzą z prawa Unii, oraz zachowania wartości wspólnych państwom członkowskim określonych w art. 2 TUE, w szczególności wartości państwa prawa (pkt 58 wyroku)[5].

Według TSUE wymóg niezależności sądów, którego przestrzeganie są zobowiązane – na podstawie art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE – zapewnić państwa członkowskie w odniesieniu do sądów krajowych, które podobnie jak SN mogą w określonych wypadkach orzekać o kwestiach związanych ze stosowaniem lub z wykładnią prawa Unii, obejmuje dwa aspekty. Pierwszy aspekt, o charakterze zewnętrznym, wymaga, aby dany organ wypełniał swoje zadania w pełni autonomicznie, bez podległości w ramach hierarchii służbowej, bez podporządkowania komukolwiek, w sposób wolny od nakazów czy wytycznych z jakiegokolwiek źródła, pozostając w ten sposób pod ochroną przed ingerencją i naciskami z zewnątrz, które mogą zagrozić niezależności osądu jego członków i wpływać na ich rozstrzygnięcia. Drugi aspekt – wewnętrzny – łączy się z kolei z pojęciem bezstronności i dotyczy jednakowego dystansu do stron sporu i ich odpowiednich interesów w odniesieniu do jego przedmiotu. Aspekt ten wymaga przestrzegania obiektywizmu oraz braku wszelkiego interesu w konkretnym rozstrzygnięciu sporu, który wykraczałby poza ścisłe stosowanie przepisu prawa (pkt 71-73 wyroku). Powyższe gwarancje niezawisłości i bezstronności wymagają istnienia zasad, w szczególności co do składu organu, powoływania jego członków, okresu trwania ich kadencji oraz powodów ich wyłączania lub odwołania, pozwalających wykluczyć, w przekonaniu uczestników postępowania, wszelką uzasadnioną wątpliwość co do niezależności tego organu od czynników zewnętrznych oraz neutralności względem ścierających się przed

[5] Zob. także wyroki TSUE: z 19 listopada 2019 r. w sprawach połączonych C-585/18, *A.K. przeciwko Krajowej Radzie Sądownictwa* oraz C-624/18 i C-625/18, *C.P. i D.O. przeciwko Sądowi Najwyższemu*, pkt 119 i 120; z 2 marca 2021 r. w sprawie C-824/18, *A.B. i in. przeciwko Krajowej Radzie Sądownictwa*, pkt 114-116 oraz z 20 kwietnia 2021 r. w sprawie C-896/19, *Repubblika*, pkt 51.

nim interesów[6] (pkt 74 wyroku). W szczególności konieczna wolność sędziów od wszelkiego rodzaju ingerencji lub nacisków z zewnątrz wymaga, jak to stale przypomina TSUE, określonych gwarancji, takich jak nieusuwalność, chroniących osoby, którym powierzono zadanie sądzenia (pkt 75 wyroku). Zasada nieusuwalności wymaga w szczególności, by sędziowie mogli sprawować urząd do momentu ukończenia obowiązkowego wieku przejścia w stan spoczynku lub upływu kadencji sprawowania danej funkcji, jeżeli ma ona charakter czasowy. Mimo że zasada ta nie ma charakteru absolutnego, może ona – przy zachowaniu zasady proporcjonalności – doznawać wyjątków wyłącznie pod warunkiem, że uzasadniają je nadrzędne i prawnie uzasadnione względy. Jest zatem powszechnie przyjęte, że sędzia może zostać odwołany, z poszanowaniem właściwych procedur, jeżeli nie jest w stanie dalej sprawować swoich funkcji z powodu niezdolności lub rażącego uchybienia (pkt 76 wyroku). Wymóg niezawisłości zakłada, że przepisy regulujące system środków dyscyplinarnych – a w rezultacie możliwość usunięcia z urzędu – dla osób, którym powierzono zadanie sądzenia, będą przewidywać niezbędne gwarancje w celu uniknięcia ryzyka wykorzystywania takiego systemu do politycznej kontroli treści orzeczeń sądowych (pkt 77 wyroku).

W wyroku z 5 listopada 2019 r. w sprawie C-192/18, *Komisja przeciwko Polsce,* TSUE w odniesieniu do wymogu niezawisłości sędziowskiej podkreślił, że wobec jej fundamentalnego znaczenia ustanowienie wyjątku od tej zasady może być dopuszczalne jedynie wtedy, gdy jest usprawiedliwione prawnie uzasadnionym celem i proporcjonalne względem niego, oraz pod warunkiem że nie daje podstaw do powstania w przekonaniu jednostek uzasadnionych wątpliwości co do niezależności danych sądów od czynników zewnętrznych oraz ich neutralności względem ścierających się przed nimi interesów (pkt 115 wyroku).

W wyroku z 19 listopada 2019 r. w sprawach połączonych C-585/18, *A.K. przeciwko Krajowej Radzie Sądownictwa* oraz C-624/18 i C-625/18, *C.P. i D.O. przeciwko Sądowi Najwyższemu*, TSUE stwierdził, że zgodnie z zasadą podziału władz charakteryzującą funkcjonowanie państwa prawnego, konieczne jest zagwarantowanie niezależności sądów względem władzy ustawodawczej i wykonawczej. W tym względzie ważne jest, by sędziowie byli chronieni przed ingerencją lub naciskami z zewnątrz, które mogłyby zagrozić ich niezależności[7] (pkt 124 wyroku). TSUE wskazał, że ta wykładnia art. 47 Karty znajduje potwierdzenie w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej:

---

[6] Por. zwłaszcza wyroki TSUE: z 5 listopada 2019 r. w sprawie C-192/18, *Komisja przeciwko Polsce*, pkt 106-111; z 19 listopada 2019 r. w sprawach połączonych C-585/18, *A.K. przeciwko Krajowej Radzie Sądownictwa* oraz C-624/18 i C-625/18, *C.P. i D.O. przeciwko Sądowi Najwyższemu*, pkt 121-123 oraz z 2 marca 2021 r. w sprawie C-824/18, *A.B. i in. przeciwko Krajowej Radzie Sądownictwa*, pkt 117, a także wcześniejsze wyroki TSUE: z 19 września 2006 r. w sprawie C-506/04, *Wilson*, pkt 53 i z 25 lipca 2018 r. w sprawie C-216/18 PPU, *Minister for Justice and Equality*, pkt 66.

[7] Zob. także wyroki TSUE: z 2 marca 2021 r. w sprawie C-824/18, *A.B. i in. przeciwko Krajowej Radzie Sądownictwa*, pkt 118 i 119 oraz z 16 listopada 2021 r. w sprawach połączonych C-748/19 do C-754/19, *Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim*, pkt 68.

„ETPCz") odnoszącym się do art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (dalej: „Konwencja"), w myśl którego jest wymagane, aby sądy były niezależne zarówno od stron, jak i od władzy wykonawczej i ustawodawczej. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem ETPCz w celu ustalenia, czy sąd można uznać za „niezawisły" w rozumieniu art. 6 ust. 1 Konwencji, należy zwrócić uwagę m.in. na sposób powoływania jego członków i długość ich kadencji, na istnienie gwarancji chroniących ich przed naciskami z zewnątrz oraz na to, czy dany organ przejawia oznaki niezależności[8].

W wyroku z 26 marca 2020 r. w połączonych sprawach C-542/18 RX II i C-543/18 RX-II, *Simpson przeciwko Radzie i HG przeciwko Komisji*, TSUE przypomniał, nawiązując w tym względzie do utrwalonego orzecznictwa ETPCz, że wyrażenie „ustanowiony ustawą" w rozumieniu art. 6 ust. 1 zdanie pierwsze Konwencji ma na celu uniknięcie sytuacji, w której organizacja wymiaru sprawiedliwości zostałaby pozostawiona uznaniu władzy wykonawczej, oraz zapewnienie, by kwestia ta była regulowana ustawą uchwaloną przez władzę ustawodawczą w sposób zgodny z normami regulującymi wykonywanie jej kompetencji. Wyrażenie to odzwierciedla w szczególności zasadę państwa prawnego i dotyczy nie tylko podstawy prawnej samego istnienia sądu, lecz również składu orzekającego w każdej sprawie oraz wszelkich innych przepisów prawa krajowego, których nieprzestrzeganie sprawia, że udział jednego lub kilku sędziów w rozpoznawaniu sprawy jest obarczony nieprawidłowością, co obejmuje w szczególności przepisy dotyczące niezawisłości i bezstronności członków danego sądu (pkt 73 wyroku).

W wyroku z 2 marca 2021 r. w sprawie C-824/18, *A.B. i in. przeciwko Krajowej Radzie Sądownictwa*, TSUE przypomniał, że niezbędne na podstawie prawa Unii gwarancje niezawisłości i bezstronności wymagają w szczególności istnienia zasad regulujących powoływanie sędziów (pkt 121 wyroku). Ponadto TSUE stwierdził, że art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE nakłada na wszystkie państwa członkowskie obowiązek ustanowienia środków niezbędnych do zapewnienia, w dziedzinach objętych prawem Unii, skutecznej ochrony prawnej w rozumieniu w szczególności art. 47 Karty, wobec czego to ostatnie postanowienie powinno być należycie uwzględnione przy dokonywaniu wykładni art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE. W konsekwencji, art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE nakłada na państwa członkowskie jasny i precyzyjny obowiązek osiągnięcia rezultatu, który jest bezwarunkowy, jeśli chodzi o niezależność sądów mających dokonywać wykładni i stosować prawo Unii (pkt 145 i 146 wyroku).

W wyroku z 15 lipca 2021 r. w sprawie C-791/19, *Komisja przeciwko Polsce*, TSUE podkreślił, że system odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów wchodzi w zakres organizacji wymiaru sprawiedliwości, a zatem kompetencji państw członkowskich, a możliwość pociągnięcia sędziego do odpowiedzialności dyscyplinarnej przez organy państwa członkowskiego może w szczególności, zależnie od decyzji państw członkowskich, stanowić element przyczyniający się

[8] Zob. orzecznictwo ETPCz przywołane w pkt 126-129 wyroku.

do zwiększenia odpowiedzialności oraz sprawności systemu sądownictwa. Jednak przy wykonywaniu tej kompetencji państwa członkowskie powinny przestrzegać prawa Unii, zapewniając w szczególności niezawisłość sądów mogących orzekać w kwestiach związanych ze stosowaniem lub z wykładnią tego prawa w celu zagwarantowania jednostkom skutecznej ochrony sądowej, której wymaga art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE (pkt 136 wyroku)[9].

W wyroku z 6 października 2021 r. w sprawie C-487/19, *W.Ż.*, TSUE zauważył, że konieczna wolność sędziów od wszelkiego rodzaju ingerencji lub nacisków z zewnątrz wymaga w szczególności określonych gwarancji, takich jak nieusuwalność, chroniących osoby, którym powierzono zadanie sądzenia. Ze względu na fundamentalne znaczenie zasady nieusuwalności wyjątek od jej stosowania może być dopuszczalny jedynie wtedy, gdy jest to usprawiedliwione prawnie uzasadnionym celem i proporcjonalne, oraz pod warunkiem że nie daje podstaw do powstania w przekonaniu jednostek uzasadnionych wątpliwości co do niepodatności sądów, których to dotyczy, na czynniki zewnętrzne oraz co do ich neutralności względem ścierających się przed nimi interesów. Jest zatem powszechnie przyjęte, że sędzia może zostać złożony z urzędu, z poszanowaniem właściwych procedur, jeżeli nie jest w stanie dalej sprawować swoich funkcji z powodu niezdolności lub rażącego uchybienia (pkt 111 i 112 wyroku)[10].

W wyroku z 22 lutego 2022 r. w sprawach połączonych C-562/21 PPU i C-563/21 PPU, *Openbaar Ministerie*, TSUE przypomniał, że z jego orzecznictwa, rozwiniętego w świetle orzecznictwa ETPCz, wynika, że o ile prawo do sądu, zagwarantowane zarówno w art. 6 ust. 1 Konwencji, jak i w art. 47 akapit drugi Karty, jest prawem autonomicznym, o tyle jest ono jednak ściśle związane z gwarancjami niezawisłości i bezstronności wynikającymi z tych dwóch postanowień. Dokładniej, pomimo że wszystkim tym wymogom określonym we wspomnianych postanowieniach przyświeca określony cel, co sprawia, że stanowią one szczególne gwarancje rzetelnego procesu, to wszystkie te wymogi łączy to, że mają one na celu przestrzeganie podstawowych zasad, jakimi są rządy prawa i podział władz. U źródła każdego z tych wymogów znajduje się konieczność utrzymania zaufania, jakie władza sądownicza powinna wzbudzać wśród jednostek, oraz niezależności tej władzy sądowniczej od pozostałych władz[11] (pkt 56 wyroku). TSUE przypomniał, że co się tyczy bardziej szczegółowo procesu powoływania sędziów, orzekł już, odnosząc się wciąż do orzecznictwa ETPCz, że z uwagi na fundamentalne następstwa, jakie proces ten ma dla prawidłowego funkcjonowania oraz legitymizacji władzy sądowniczej w demokratycznym państwie, w którym obowiązuje zasada rządów prawa, taki proces stanowi w sposób konieczny nieodłączny element pojęcia „sądu

---

[9] Zob. także wyrok TSUE z 18 maja 2021 r. w sprawach połączonych C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 i C-397/19, *Asociația „Forumul Judecătorilor din România" i in.*, pkt 198, 229 i 230.

[10] Zob. także wyrok TSUE z 5 listopada 2019 r. w sprawie C-192/18, *Komisja przeciwko Polsce*, pkt 112, 113 i 115.

[11] Por. wyrok TSUE z 6 października 2021 r. w sprawie C-487/19, *W.Ż.*, pkt 124.

ustanowionego ustawą" w rozumieniu art. 6 ust. 1 Konwencji, przy czym wyjaśnił on, że niezawisłość sądu w rozumieniu tego postanowienia mierzy się m.in. poprzez sposób, w jaki zostali powołani jego członkowie (pkt 57 wyroku). TSUE podkreślił także, że gwarancje dostępu do niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego uprzednio ustawą, a w szczególności gwarancje określające pojęcie tego sądu, jak i jego skład, stanowią kamień węgielny prawa do rzetelnego procesu. Badanie pod kątem tego, czy z uwagi na swój skład organ stanowi, jeżeli pojawia się w tym względzie poważna wątpliwość, taki właśnie sąd, jest nieodzowne w kontekście zaufania, jakie sądy w społeczeństwie demokratycznym powinny wzbudzać u jednostki (pkt 58 wyroku).

W wyroku z 29 marca 2022 r. w sprawie C-132/20, *Getin Noble Bank*, TSUE przypomniał, że wymogi niezawisłości i bezstronności wiążą się z istnieniem zasad, w szczególności co do składu organu i powoływania jego członków, które pozwalają wykluczyć w przekonaniu jednostek wszelką uzasadnioną wątpliwość co do niepodatności tego organu na czynniki zewnętrzne oraz co do jego neutralności względem ścierających się przed nim interesów (pkt 119 wyroku). Ponadto TSUE odnotował, że co się tyczy procesu powoływania sędziów, ETPCz wskazał w wyroku z 1 grudnia 2020 r. w sprawie *Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii*[12], że z uwagi na fundamentalne następstwa, jakie proces ten ma dla prawidłowego funkcjonowania oraz legitymizacji władzy sądowniczej w demokratycznym państwie, w którym obowiązuje zasada rządów prawa, taki proces stanowi w sposób konieczny nieodłączny element pojęcia „sądu ustanowionego ustawą" w rozumieniu art. 6 ust. 1 Konwencji, przy czym wyjaśnił on, że niezawisłość sądu w rozumieniu tego postanowienia mierzy się m.in. poprzez sposób, w jaki zostali powołani jego członkowie (pkt 120 wyroku). TSUE zauważył przy tym, że z orzecznictwa TSUE i ETPCz wynika, że nie każde uchybienie, jakie może wystąpić w trakcie procedury powołania sędziego, pozwala na podanie w wątpliwość niezawisłości i bezstronności tego sędziego, a tym samym na wzbudzenie wątpliwości co do tego, czy skład orzekający, w którym on zasiada, ma przymiot „niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego uprzednio na mocy ustawy" w rozumieniu prawa Unii (pkt 123 wyroku).

W wyroku z 5 czerwca 2023 r. w sprawie C-204/21, *Komisja przeciwko Polsce*, TSUE stwierdził, że chociaż, jak wynika z art. 4 ust. 2 TUE, Unia szanuje tożsamość narodową państw członkowskich nierozerwalnie związaną z ich podstawowymi strukturami politycznymi i konstytucyjnymi, skutkiem czego państwa te dysponują pewnym zakresem uznania w celu zapewnienia urzeczywistnienia zasad państwa prawnego, to w żaden sposób nie wynika z tego, że ów obowiązek osiągnięcia rezultatu może być różny dla poszczególnych państw członkowskich. Mimo bowiem ich odrębnych tożsamości narodowych nierozerwalnie związanych z ich podstawowymi strukturami politycznymi i konstytucyjnymi, które Unia szanuje, państwa członkowskie godzą się na

[12] CE:ECHR:2020:1201JUD002637418, §§ 231, 233.

uznanie koncepcji „państwa prawnego", którą to koncepcję podzielają, za wartość wspólną ich własnym tradycjom konstytucyjnym, której zobowiązały się przestrzegać w sposób trwały (pkt 73 wyroku). Zdaniem TSUE wynika z tego, że przy wyborze swojego modelu konstytucyjnego państwa członkowskie są zobowiązane do przestrzegania m.in. wymogu niezależności sądów, który wynika z art. 2 i art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE. Są one zatem obowiązane nie dopuścić do pogorszenia, z punktu widzenia wartości państwa prawnego, swojego ustawodawstwa w dziedzinie organizacji wymiaru sprawiedliwości poprzez powstrzymanie się od przyjmowania przepisów, które mogłyby naruszać niezawisłość sędziowską (pkt 74 wyroku).

2.3. Uzupełniając powyższy przegląd orzecznictwa TSUE, trzeba przywołać wyroki, w których odniósł się on do kwestii niezależności sądu konstytucyjnego.

Jak stwierdził TSUE w wyroku z 21 grudnia 2021 r. w sprawach połączonych C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 i C-840/19, *Euro Box Promotion i in.*, chociaż ani art. 2 i art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, ani żaden inny przepis prawa Unii nie narzucają państwom członkowskim określonego modelu konstytucyjnego regulującego stosunki i interakcje pomiędzy poszczególnymi organami państwowymi, w szczególności co się tyczy określania i rozgraniczenia ich kompetencji, to jednak te państwa członkowskie muszą przestrzegać w szczególności wymogów niezawisłości sądów wynikających z tych postanowień prawa Unii (pkt 229 wyroku) [13]. TSUE uznał, że w tych okolicznościach art. 2 i art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE oraz decyzja 2006/928[14] nie stoją na przeszkodzie krajowemu uregulowaniu lub praktyce krajowej, które sprawiają, że orzeczenia sądu konstytucyjnego są wiążące dla sądów powszechnych, pod warunkiem jednak, że prawo krajowe gwarantuje niezależność wspomnianego sądu konstytucyjnego w szczególności względem władzy ustawodawczej i wykonawczej, wymaganą przez te postanowienia i przepisy. Natomiast jeżeli prawo krajowe nie gwarantuje tej niezależności, owe postanowienia i przepisy prawa Unii stoją na przeszkodzie takiemu uregulowaniu krajowemu lub takiej praktyce krajowej, ponieważ taki sąd konstytucyjny nie jest w stanie zapewnić skutecznej ochrony sądowej wymaganej w art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE (pkt 230 wyroku). TSUE wskazał, że w rozpatrywanej sprawie wątpliwości wyrażone przez sądy odsyłające w odniesieniu do wymogu niezawisłości sędziowskiej wynikającego z tych postanowień i przepisów prawa Unii dotyczyły wszystkich aspektów dotyczących statusu, składu i funkcjonowania trybunału konstytucyjnego, który wydał wyroki rozpatrywane w postępowaniu głównym. W szczególności sądy te zwracały uwagę, że zgodnie

[13] W odniesieniu do orzecznictwa ETPCz dotyczącego art. 6 Konwencji zob. wyrok TSUE z 19 listopada 2019 r. w sprawach połączonych C-585/18, C-624/18 i C-625/18, *A.K. i in.*, pkt 130.

[14] Decyzja Komisji 2006/928/WE z dnia 13 grudnia 2006 r. w sprawie ustanowienia mechanizmu współpracy i weryfikacji postępów Rumunii w realizacji określonych założeń w zakresie reformy systemu sądownictwa oraz walki z korupcją, Dz. Urz. UE L 354 z 14.12.2006, s. 56.

z konstytucją Rumunii nie jest on częścią systemu sądownictwa, że jego członkowie są mianowani przez organy należące do władzy ustawodawczej i wykonawczej, które również są uprawnione do wnoszenia do niego spraw, oraz że przekroczył on swoje kompetencje i dokonał arbitralnej wykładni właściwych przepisów krajowych (pkt 231 wyroku).

Co się tyczy okoliczności, że zgodnie z konstytucją Rumunii trybunał konstytucyjny nie jest częścią systemu sądownictwa, TSUE przypomniał, że prawo Unii nie narzuca państwom członkowskim określonego modelu konstytucyjnego regulującego stosunki i interakcje pomiędzy poszczególnymi organami państwowymi, w szczególności jeśli chodzi o określenie i rozgraniczenie ich odpowiednich kompetencji. W tym względzie TSUE uściślił, że prawo Unii nie stoi na przeszkodzie ustanowieniu sądu konstytucyjnego, którego orzeczenia są wiążące dla sądów powszechnych, pod warunkiem że przestrzega on wymogów niezależności, o których mowa w pkt 224-230 przywołanego wyroku. TSUE ocenił, że z wniosków o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym nie wynika nic, co mogłoby sugerować, że trybunał konstytucyjny, którego zadaniem jest w szczególności kontrola zgodności ustaw i rozporządzeń z konstytucją oraz orzekanie w przedmiocie konfliktów prawnych o charakterze konstytucyjnym między organami publicznymi na podstawie art. 146 lit. d i e konstytucji Rumunii, nie spełnia tych wymogów (pkt 232 wyroku). Co się tyczy warunków powołania sędziów trybunału konstytucyjnego, z orzecznictwa TSUE wynika, że sam fakt, że dani sędziowie są, jak to ma miejsce w przypadku sędziów trybunału konstytucyjnego na podstawie art. 142 ust. 3 konstytucji Rumunii, powoływani przez władzę ustawodawczą i wykonawczą, nie może powodować zależności owych sędziów od wspomnianych organów ani budzić wątpliwości co do ich bezstronności, jeżeli po powołaniu osoby te nie podlegają żadnej presji i nie otrzymują zaleceń podczas wykonywania swoich obowiązków (pkt 233 wyroku)[15].

Ponadto TSUE zauważył, że konstytucja Rumunii przewiduje w art. 142 ust. 2, że sędziowie trybunału konstytucyjnego są „powoływani na dziewięcioletnią kadencję, która nie może zostać przedłużona ani odnowiona", i uściśla w art. 145, że sędziowie ci są „niezawiśli w sprawowaniu swojego urzędu i są nieusuwalni w trakcie swojej kadencji". Art. 143 tej konstytucji określa warunki powoływania sędziów trybunału konstytucyjnego, wymagając w tym celu, aby mieli oni „wyższe wykształcenie prawnicze, wyróżniali się wysokim poziomem wiedzy prawniczej oraz mieli co najmniej 18-letni staż zawodowy w działalności prawniczej lub w wyższym szkolnictwie prawniczym", podczas gdy art. 144 tej konstytucji ustanawia zasadę niezgodności funkcji sędziego trybunału konstytucyjnego „z jakąkolwiek inną działalnością publiczną lub prywatną, z wyjątkiem działalności pedagogicznej w wyższym szkolnictwie prawniczym" (pkt 235 wyroku). Zdaniem TSUE okoliczność, że organy władzy

[15] Por. wyrok TSUE z 19 listopada 2019 r. w sprawach połączonych C-585/18, C-624/18 i C-625/18, *A.K. i in.*, pkt 133.

wykonawczej i ustawodawczej mogą wnieść sprawę do trybunału konstytucyjnego, jest związana z charakterem i funkcją sądu ustanowionego w celu rozstrzygania sporów o charakterze konstytucyjnym i nie może sama w sobie stanowić elementu pozwalającego podważyć jego niezależność od tych organów (pkt 236 wyroku).

Co się tyczy kwestii, czy trybunał konstytucyjny nie działał w sposób niezawisły i bezstronny w sprawach, w których zapadły wyroki rozpatrywane w postępowaniach głównych, sama okoliczność przywołana przez sądy odsyłające, zgodnie z którą trybunał konstytucyjny przekroczył swoje kompetencje kosztem rumuńskiego organu sądowego i dokonał arbitralnej wykładni właściwych przepisów krajowych, nawet gdyby została wykazana, nie pozwala na ustalenie, że trybunał konstytucyjny nie spełnia wymogów niezawisłości i bezstronności. Wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym nie zawierają bowiem żadnej innej szczegółowej informacji, która wskazywałaby, że wyroki te zapadły w kontekście budzącym uzasadnione wątpliwości co do pełnego poszanowania tych wymogów przez trybunał konstytucyjny (pkt 237 wyroku). W ocenie TSUE z powyższego wynika, że art. 2 i art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE oraz decyzję 2006/928 należy interpretować w ten sposób, że nie stoją one na przeszkodzie uregulowaniu lub praktyce krajowej, które sprawiają, że orzeczenia krajowego sądu konstytucyjnego wiążą sądy powszechne, pod warunkiem jednak, że prawo krajowe zawiera gwarancje niezależności owego sądu konstytucyjnego, w szczególności od władz ustawodawczej i wykonawczej, takie jak wymagane na gruncie powyższych postanowień i przepisów (pkt 242 wyroku).

Powyższe ustalenia zostały potwierdzone przez TSUE w wyroku z 22 lutego 2022 r. w sprawie C-430/21, *RS*, w którym jest mowa m.in. o tym, że w odniesieniu do organizacji wymiaru sprawiedliwości, art. 2 i art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, ani żadne inne postanowienie prawa Unii, nie narzucają państwom członkowskim konkretnego modelu konstytucyjnego regulującego stosunki i interakcje pomiędzy poszczególnymi organami państwowymi, w szczególności w odniesieniu do definicji i rozgraniczenia ich kompetencji. Zgodnie bowiem z art. 4 ust. 2 TUE Unia jest obowiązana szanować tożsamość narodową państw członkowskich, nierozerwalnie związaną z ich podstawowymi strukturami politycznymi i konstytucyjnymi. Jednakże przy wyborze odpowiedniego modelu konstytucyjnego państwa członkowskie są zobowiązane do przestrzegania m.in. wymogu niezależności sądów wynikającego z tych postanowień prawa Unii (pkt 43 wyroku). TSUE uznał, że art. 2 i art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE oraz decyzja 2006/928 nie stoją na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu lub praktyce krajowej, które sprawiają, że orzeczenia sądu konstytucyjnego są wiążące dla sądów powszechnych, pod warunkiem jednak, że prawo krajowe gwarantuje niezależność wspomnianego sądu konstytucyjnego w szczególności względem władzy ustawodawczej i wykonawczej, wymaganej przez wspomniane postanowienia. Natomiast jeżeli prawo krajowe nie gwarantuje tej niezależności,

owe postanowienia prawa Unii stoją na przeszkodzie takiemu uregulowaniu krajowemu lub praktyce krajowej, ponieważ taki sąd konstytucyjny nie jest w stanie zapewnić skutecznej ochrony sądowej wymaganej przez art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE (pkt 44 wyroku).

2.4. Z uwagi na przedmiot art. 126 projektu należy także uwzględnić rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych)[16] (dalej: „rozporządzenie 2016/679").

Zgodnie z art. 13 ust. 1 rozporządzenia 2016/679, jeżeli dane osobowe osoby, której dane dotyczą, zbierane są od tej osoby, administrator podczas pozyskiwania danych osobowych podaje jej wszystkie informacje wymienione w tym przepisie, np. swoją tożsamość i dane kontaktowe oraz, gdy ma to zastosowanie, tożsamość i dane kontaktowe swojego przedstawiciela. Zgodnie z art. 13 ust. 2 rozporządzenia 2016/679 poza informacjami, o których mowa w ust. 1, podczas pozyskiwania danych osobowych administrator podaje osobie, której dane dotyczą, inne informacje niezbędne do zapewnienia rzetelności i przejrzystości przetwarzania wymienione w tym przepisie, np. okres, przez który dane osobowe będą przechowywane, a gdy nie jest to możliwe, kryteria ustalania tego okresu.

Zgodnie z art. 15 ust. 1 rozporządzenia 2016/679 osoba, której dane dotyczą, jest uprawniona do uzyskania od administratora potwierdzenia, czy przetwarzane są dane osobowe jej dotyczące, a jeżeli ma to miejsce, jest uprawniona do uzyskania dostępu do nich oraz informacji określonych w tym przepisie.

Zgodnie z art. 16 rozporządzenia 2016/679 osoba, której dane dotyczą, ma prawo żądania od administratora niezwłocznego sprostowania dotyczących jej danych osobowych, które są nieprawidłowe. Z uwzględnieniem celów przetwarzania, osoba, której dane dotyczą, ma prawo żądania uzupełnienia niekompletnych danych osobowych, w tym poprzez przedstawienie dodatkowego oświadczenia.

Art. 18 rozporządzenia 2016/679 określa prawo osoby, której dane dotyczą, do żądania od administratora ograniczenia przetwarzania.

Art. 19 rozporządzenia 2016/679 określa spoczywający na administratorze obowiązek powiadomienia o sprostowaniu lub usunięciu danych osobowych lub o ograniczeniu przetwarzania.

3. Analiza przepisów projektu ustawy pod kątem ustalonego stanu prawa Unii Europejskiej

3.1. Aby stwierdzić, czy projekt dotyczy kwestii objętych prawem UE,

[16] Dz. Urz. UE L 119 z 4.05.2016, s. 1, ze zm.

konieczna jest ocena tego, czy wymogi niezależności sądów i niezawisłości sędziów, wynikające z art. 19 ust. 1 TUE w związku z art. 47 Karty, w rozumieniu ustalonym na gruncie orzecznictwa TSUE, odnoszą się do Trybunału Konstytucyjnego (dalej także: „TK") i sędziów TK. W związku z tym trzeba ustalić, czy TK należy jako „sąd" w znaczeniu zdefiniowanym w prawie UE, do polskiego systemu środków odwoławczych w dziedzinach objętych prawem Unii, w rozumieniu art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE. Pozwoli to określić, czy wynikający z przywołanych przepisów prawa UE obowiązek zapewnienia skutecznej ochrony sądowej obejmuje również TK. Dopiero na podstawie tych ustaleń można przeanalizować projekt pod kątem zgodności z tymi postanowieniami prawa UE.

3.1.1. Ponieważ system ochrony prawnej w UE współtworzą sądy krajowe, trzeba uwzględnić to, jak polski ustrojodawca określił pozycję TK w systemie organów władzy publicznej.

Zgodnie z art. 10 ust. 2 Konstytucji RP władzę sądowniczą sprawują sądy i trybunały, natomiast art. 175 ust. 1 Konstytucji RP stanowi, że wymiar sprawiedliwości w Rzeczypospolitej Polskiej sprawują Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne oraz sądy wojskowe. W myśl art. 188 Konstytucji RP Trybunał Konstytucyjny orzeka w sprawach: 1) zgodności ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją, 2) zgodności ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie, 3) zgodności przepisów prawa, wydawanych przez centralne organy państwowe, z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami, 4) zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych, 5) skargi konstytucyjnej, o której mowa w art. 79 ust. 1. Ponadto na podstawie art. 189 Konstytucji RP Trybunał Konstytucyjny rozstrzyga spory kompetencyjne pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa.

Z przytoczonych regulacji konstytucyjnych wynika, że TK nie jest elementem wymiaru sprawiedliwości, a wśród jego kompetencji jedynie orzekanie w sprawach skarg konstytucyjnych ma charakter zbliżony do kompetencji wykonywanych przez organy sądowe[17]. Nie przesądza to jednak badanej kwestii, ponieważ charakter prawny TK nie może być ustalony wyłącznie na podstawie prawa polskiego. Na potrzeby stosowania art. 19 ust. 1 TUE „sąd" i „sądownictwo" są pojęciami, których znaczenia powinno być ustalone na gruncie prawa UE. Ze względu na ogólny charakter wskazanego postanowienia traktatowego szczególne znaczenie w tym względzie ma orzecznictwo TSUE.

3.1.2. Jak wynika z przeglądu orzeczeń TSUE przywołanych w pkt 2.1. opinii, nałożony na państwa członkowskie obowiązek ustanowienia środków

[17] Jak stanowi art. 79 ust. 1 Konstytucji RP, „każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie, wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji".

niezbędnych do zapewnienia, w dziedzinach objętych prawem Unii, skutecznej ochrony prawnej w rozumieniu art. 19 ust. 1 TUE i art. 47 Karty jest odnoszony do sądownictwa. W sprawach dotyczących Polski TSUE kwestia została rozpatrzona w odniesieniu do Sądu Najwyższego oraz sądów powszechnych.

Należy jednak zauważyć, że w orzeczeniach przywołanych w pkt 2.2. opinii TSUE podjął wątek zapewnienia przez sąd konstytucyjny skutecznej ochrony sądowej wymaganej w art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE[18]. Sprawy będące przedmiotem tych orzeczeń dotyczyły sądu konstytucyjnego w Rumunii, którego kompetencje – jak wynika z opisu prawa krajowego w wyrokach TSUE – są zbliżone do kompetencji polskiego TK.

Dodatkowo wymaga wskazania, że w procedurze prejudycjalnej TSUE bada, czy organ występujący z wnioskiem o wydanie orzeczenia w tym trybie ma charakter „sądu" w rozumieniu art. 267 TFUE, gdyż stanowi to wyłącznie kwestię prawa UE. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem TSUE bierze on przy tym pod uwagę całokształt okoliczności, takich jak ustanowienie organu na podstawie ustawy, jego stały charakter, obligatoryjny charakter jego jurysdykcji, kontradyktoryjność postępowania, stosowanie przez organ przepisów prawa oraz jego niezawisłość[19], co jest zasadniczo tożsame z przesłankami przywołanymi przy dokonywaniu wykładni art. 19 ust. 1 TUE odnośnie do niezawisłości sędziów. Potwierdzeniem tego jest to, że TSUE, badając dopuszczalność wystąpienia do niego w trybie prejudycjalnym, uznał, że jeśli organ nie ma statusu niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego uprzednio na mocy ustawy w rozumieniu art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE w związku z art. 47 akapit drugi Karty, to w konsekwencji, że nie spełnia wymogów pozwalających na uznanie go za „sąd" w rozumieniu art. 267 TFUE[20]. W tym kontekście znaczący jest fakt, że wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez polski TK w dniu 20 lipca 2015 r. został przez TSUE zaakceptowany, co doprowadziło do wydania wyroku z 7 marca 2017 r. w sprawie C-390/15, *RPO*. Trzeba przy tym zaznaczyć, że dokonana przez TSUE w tej sprawie ocena dotyczyła konkretnego wniosku i ówczesnego składu TK, a zatem nie przesądza, że TSUE podjąłby taką samą decyzję w innych okolicznościach.

Wobec powyższego można uznać, że TK w niektórych sprawach może być zaliczony do polskiego systemu środków odwoławczych „w dziedzinach objętych prawem Unii".

3.2. W związku z powyższym projekt powinien zostać oceniony pod kątem zgodności z art. 19 ust. 1 TUE i art. 47 Karty. W tym celu trzeba wskazać proponowane przepisy, które regulują kwestie związane z niezależnością sądów i niezawisłością sędziów, czyli art. 16-20 projektu dotyczące procedury wyboru

[18] Zob. wyrok TSUE z 21 grudnia 2021 r. w sprawach połączonych C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 i C-840/19, *Euro Box Promotion i in.*, pkt 230.

[19] Zob. wyrok TSUE z 29 marca 2022 r. w sprawie C-132/20, *Getin Noble Bank*, pkt 66.

[20] Zob. wyrok TSUE z 21 grudnia 2023 r. w sprawie C-718/21, *L.G. przeciwko Krajowej Radzie Sądownictwa*, pkt 46.

sędziów TK, art. 21 projektu dotyczący wygaśnięcia mandatu sędziego TK, art. 22-32 projektu dotyczące praw i obowiązków sędziów TK, art. 33-39 projektu dotyczące odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów TK, art. 47 dotyczący zwracania się przez TK do TSUE z pytaniem prejudycjalnym oraz art. 54-56 dotyczące wyłączenia sędziego TK z udziału w rozpoznawaniu sprawy.

Projekt ustawy w przywołanym zakresie jest niesprzeczny z art. 19 ust. 1 TUE i art. 47 Karty praw podstawowych UE w rozumieniu dotychczasowego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE.

3.3. Art. 126 projektu stanowi, że TK jest administratorem danych osobowych przetwarzanych w ramach prowadzonych przez niego postępowań; do przetwarzania danych osobowych w postępowaniach prowadzonych przez TK przepisów art. 15, art. 16 – w zakresie, w jakim przepisy szczególne przewidują odrębny tryb sprostowania, oraz art. 18 i art. 19 rozporządzenia 2016/679, nie stosuje się (ust. 2); w związku z przetwarzaniem danych osobowych w postępowaniach prowadzonych przez TK wykonanie obowiązków, o których mowa w art. 13 rozporządzenia 2016/679, następuje przez umieszczenie informacji określonych w art. 13 ust. 2 rozporządzenia 2016/679 w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej oraz w widocznym miejscu w budynku TK (ust. 3).

Przywołane propozycje można uznać za niesprzeczne z rozporządzeniem 2016/679.

4. Konkluzja

Poselski projekt ustawy o Trybunale Konstytucyjnym jest niesprzeczny z prawem Unii Europejskiej.

Autor:
Tomasz Jaroszyński
naczelnik wydziału
w Biurze Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Akceptował:
Wicedyrektor
Biura Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji
Ziemowit Cieślik

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

BIURO EKSPERTYZ I OCENY SKUTKÓW REGULACJI
KANCELARII SEJMU

Warszawa, 18 marca 2024 r.

BEOS-WPEiM-568/24

SEKRETARIAT MARSZAŁKA SZEFA KS
L.dz. DS.1120.101.2024
Data wpływu 18.03.2024

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia w sprawie stwierdzenia, czy poselski projekt ustawy o Trybunale Konstytucyjnym (przedstawiciele wnioskodawców: poseł Kamila Gasiuk-Pihowicz, poseł Katarzyna Ueberhan, poseł Michał Pyrzyk, poseł Sławomir Ćwik) jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej w rozumieniu art. 95a regulaminu Sejmu

Projektodawcy proponują uchwalenie nowej ustawy, która miałaby zastąpić dwie ustawy obecnie regulujące funkcjonowanie Trybunału Konstytucyjnego (dalej: „TK"): ustawę z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym[1] i ustawę z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego[2]. Projekt ustawy obejmuje rozdziały: „Przepisy ogólne" (art. 1-5), „Organy Trybunału" (art. 6-14), „Sędziowie Trybunału" (art. 15-45, dotyczące mandatu sędziego TK, praw i obowiązków sędziego TK, odpowiedzialności dyscyplinarnej oraz stanu spoczynku), „Postępowanie przed Trybunałem" (art. 46-103), „Orzeczenia Trybunału" (art. 104-115), „Koszty postępowania" (art. 116-118) oraz „Kancelaria Trybunału" (art. 119-127).

Projekt nie zawiera przepisów mających na celu wykonanie prawa UE.

Poselski projekt ustawy **nie jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej** w rozumieniu art. 95a regulaminu Sejmu.

Autor:
Tomasz Jaroszyński
naczelnik wydziału
w Biurze Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU
L.dz. SPS-WP.020.88.1.2024
Data wpływu 19.03.2024

Akceptował:
Wicedyrektor Biura Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Ziemowit Cieślik

[1] Dz. U. z 2019 r. poz. 2393.
[2] Dz. U. z 2018 r. poz. 1422.